

Ambitieuze Duiders en Betrokken Boodschappers

Casestudy naar rolpercepties en professionele opvattingen onder Nederlandse journalisten in het programma Kijken in de Ziel

Björn Beerhuizen
1598775

Onder begeleiding van Tom Van Hout en Willem Koetsenruijter
Masterthesis Journalistiek en Nieuwe Media, Universiteit Leiden

December, 2015

Abstract

Het idee van rolperceptie is een van de belangrijkste theoretische concepten in journalism studies. Rolperceptie is de manier waarop de journalist zijn rol in de maatschappij ziet en is bepalend voor de wijze waarop hij invulling geeft aan zijn werk als professioneel journalist. Daarmee zijn journalistieke rolpercepties een belangrijk onderdeel van de journalistieke cultuur. Zowel rolperceptie als de journalistieke cultuur kunnen niet los worden gezien van het journalistieke metadiscours waarin zij tot stand komen. Het is in het journalistieke metadiscours waar de journalistiek zijn betekenis krijgt. Dit onderzoek richt zich op de vraag hoe een metajournalistiek programma als *Kijken in de Ziel* bijdraagt aan de betekenis van journalistiek in een veranderende context. Een analyse van dit metadiscours laat zien dat *Kijken in de Ziel* vooral bijdraagt aan paradigm policy, de democratische rol van de journalistiek wordt sterk verdedigd door haar te definiëren en te reguleren vanuit de traditionele journalistieke kernwaarden. Daarnaast laten de vijf verschillende typen rolpercepties die onderscheiden kunnen worden, die van duider, boodschapper, waakhond, commentator en infotainer, vooral rolbevestiging zien.

Keywords: Rolperceptie, journalistieke cultuur, paradigma policy, metajournalistiek

Samenvatting	
Inleiding	1
1. Theoretisch kader	3
1.1 Klassieke benadering van rolperceptie	3
1.1.1 Neutral en participant	3
1.1.2 Gatekeeper en advocate	3
1.1.3 Disseminator, interpreter en adversarial	4
1.2 Rolpercepties in de 21e eeuw	4
1.2.1 Detectives, traders en promoters	4
1.2.2 Detached watchdogs en critical change agents	5
1.3 Rolpercepties binnen de Nederlandse journalistiek	6
1.3.1 Profielschets van de Nederlandse journalist	6
1.3.2 De Nederlandse journalist in het publieke debat	7
1.4 Rolperceptie en praktijk	8
1.5 Journalistieke cultuur	10
1.6 Metajournalistiek	12
2. Onderzoeksmethode	13
2.1 Corpus	13
2.2 Methode	14
3. Bevindingen	16
3.1 Journalistieke kernwaarden in <i>Kijken in de Ziel</i>	16
3.1.1 Objectiviteit wordt gepresenteerd als zijnde een illusie.	16
3.1.2 Onafhankelijkheid en autonomie zijn nog altijd belangrijke journalistieke waarden.	18
3.1.3 Over het belang van het brengen feitelijke informatie zijn de meningen verdeeld. Internet speelt daarin een belangrijke rol.	19
3.2 Rolpercepties in <i>Kijken in de Ziel</i>	20
3.3 Gedeelde opvattingen over journalistiek stroken niet per definitie met de manier waarop over de praktijk gesproken wordt.	26
3.4 Factoren binnen de journalistieke cultuur beperken tot op zekere hoogte de mate waarin journalisten hun rol en idealen in praktijk kunnen brengen.	28
3.4.1 Snelheid is de vijand van zorgvuldigheid.	28
3.4.2 De journalistieke praktijk maakt het moeilijk om als journalist onafhankelijk en autonoom te werken.	30
4. Conclusie	31
5 Geraadpleegde bronnen	32
6 Bijlage	34

Inleiding

De geschiedenis van de journalistiek wordt omschreven als ‘the emergence of a professional identity of journalists with claims to an exclusive role and status in society, based on and at times fiercely defended by their occupational ideology’ (Deuze, 2005: p.442). Deze exclusieve rol in de samenleving is al langer een vruchtbaar onderzoeksgebied binnen journalism studies. De claim van ‘sensemaker-in-chief’ (Thomas en Finneman, 2014: p. 173) en andere mogelijke rolpercepties, hebben geleid tot vele theoretische concepten over de manier waarop journalisten denken over hun rol in de maatschappij. Rolpercepties worden gezien als een van de belangrijkste theoretische concepten binnen journalism studies (Mellado, 2013: p.879).

Cohen (1963) maakt als een van de eerste onderzoekers op het gebied van rolperceptie het klassieke onderscheid tussen wat hij noemt een *neutral* en *participative* rol. Deze begrippen zullen in paragraaf 1.1.1 worden toegelicht. Janowitz (1975) spreekt in termen van *gatekeeper* en *advocate*. Deze theoretische concepten vormen onder meer de basis voor de meer sociologische benadering van Weaver en Wilhoit (1991: p.259) die drie rolpercepties onderscheiden van de Amerikaanse journalist, die van *disseminator*, *interpreter* en *adversarial*.

Recenter onderzoek naar rolpercepties levert een nog breder palet aan theoretische concepten op. Onder meer *service providers*, *sentinels* en *traders* (Meyen en Riesmeyer, 2011), *detached watchdogs*, *opportunist facilitators*, en *critical change agents* (Harnitzsch, 2011) en *loyal facilitators* en *service journalists* (Mellado, 2013) worden als rolpercepties onderscheiden.

Ook in Nederland zijn meerdere onderzoeken gedaan naar rolperceptie. Zo vormt de profielschets van de Nederlandse journalist die Mark Deuze (2004: p.171) maakt op basis van een groot aantal uitspraken van journalisten het vertrekpunt voor een uitgebreid onderzoek naar rolperceptie onder Nederlandse journalisten uit 2011 (Hermans, Vergeer en Pleijter, 2011).

Deze profielschets is echter aan herziening toe. Commercialisering en digitalisering zorgen voor grote veranderingen binnen het journalistieke veld. Veranderingen die volgens meerdere beschouwers de oorzaak zijn van het verval van de journalistiek in de eentwintigste eeuw (Davies, 2010; Örnebring, 2009). Bardoel en Wijffes (2015: p.33) stellen dat evenals in de rest van de wereld ook de Nederlandse journalistiek onzeker is geworden over haar rol en positie in de maatschappij. De verhoudingen tussen producent en consument zijn veranderd nu consumenten zelf hun content produceren, selecteren en delen. De nieuwsvoorziening is almaar groter geworden en bereikt ons via de meest uiteenlopende kanalen. Daarnaast zijn sociale media niet meer weg te denken uit ons leven. Die maken de rol van journalist als gatekeeper onhoudbaar.

Ook van Dijck stelt dat het om al deze redenen zinvol is om “het professionele ideaal opnieuw te ijken in een tijd waarin fundamentele journalistieke normen en waarden onder druk komen te staan” (2010: p.6), een tijd waarin de journalist het monopolie op de nieuwsvoorziening kwijt is en lijkt te verdrinken in een totaalstroom aan informatie.

Om te begrijpen hoe de journalistiek zijn democratische rol in die veranderende maatschappij verdedigt ten tijden van deze crisis, dient er te worden gekeken naar het journalistieke *metadiscours*. Deze theorie gaat uit van journalistiek als culturele praktijk en verklaart hoe de journalistiek betekenis krijgt. Met andere woorden, journalistiek is een construct dat betekenis krijgt in een culturele context (Carlson, 2015: p.1).

In deze tijd, waarin de kernwaarden van de journalistiek onder druk staan, lijkt het erop dat dit journalistieke metadiscours zich steeds nadrukkelijker manifesteert in media-programma’s als *Medialogica* en zelfreflectieve rubrieken in kranten als *Lopend Vuur* en de *Ombudsman*.

Deze vormen van metajournalistiek, journalistiek over journalistiek, dragen bij aan een definitie van de journalistiek en de legitimering van zijn democratische rol in de maatschappij

Het is aannemelijk dat deze rol wordt beïnvloed door veranderingen in de journalistieke cultuur. In deze tijd van maatschappelijke en economische veranderingen zoekt de journalist naar nieuwe wegen om een rol van betekenis te kunnen blijven spelen in de samenleving (Bardoel en Wijfjes, 2015: p.13). Zullen zich binnen de journalistiek mogelijk nieuwe rolpercepties aandienen? En hoe gaan journalisten om met de essentiële vraag wat straks nog de toegevoegde waarde en rol van de journalistiek zal zijn?

Dit is een belangrijke vraag. Onder meer Donsbach (2008) benadrukt hoe waardevol kennisneming van rolpercepties binnen de journalistiek is om te begrijpen hoe journalisten in verschillende culturen en mediasystemen betekenis geven aan hun werk als professioneel journalist. Die opvatting is gestoeld op het uitgangspunt dat rolpercepties bepalend zijn voor de manier waarop journalisten handelen en hun vak uitoefenen (Donsbach, 2008: 2605). Met kennis van rolpercepties hebben onderzoekers een theoretisch concept in handen om onderzoek te kunnen doen naar journalistieke cultuur.

Het idee van rolpercepties vormt veelal het theoretische vertrekpunt voor onderzoek naar het verschil in journalistieke cultuur tussen verschillende landen (Hanitzsch et al., 2010; Weaver en Willnat, 2012; Balaban en Meyen, 2012).

Ook is het idee van rolpercepties het theoretische uitgangspunt om het gat tussen het journalistieke ideaal en de journalistieke praktijk te onderzoeken, zoals in de studies van Mellado en van Dalen (2013) en Örnebring (2009). In tijden van grote veranderingen binnen het journalistieke veld is gedegen onderzoek naar rolpercepties daarom een welkome bijdrage. De theorie van metajournalistiek kan helpen om inzicht te bieden in de manier waarop deze rolpercepties en het denken over journalistiek al dan niet veranderen. Daarmee kunnen ontwikkelingen die gaande zijn binnen de journalistiek worden verklaard en geëvalueerd.

In deze scriptie worden metajournalistieke rolpercepties in Nederland onderzocht aan de hand van het programma *Kijken in de Ziel - Journalisten* van de NTR. Hierin gaat journalist en programmamaker Coen Verbraak in gesprek met twaalf beeldbepalende journalisten over het vak en over zichzelf. Dienen zich mogelijk nieuwe rolpercepties aan? Hoe presenteert *Kijken in de Ziel* veranderingen in de journalistiek? En hoe draagt een metajournalistiek programma als *Kijken in de Ziel* bij aan de betekenis van journalistiek in Nederland? Met deze vragen sluit ik aan bij een lange traditie aan onderzoek naar rolperceptie in zowel binnen- als buitenland.

De typologie van deze rolpercepties zal worden ontleend aan een kwalitatieve analyse van de gesprekken die Coen Verbraak voerde met zijn gasten. Vervolgens zullen deze data in twee fasen geanalyseerd worden om 1) rolpercepties te definiëren, en 2) de betekenis van deze rolpercepties te plaatsen binnen de bredere context van journalistieke cultuur in Nederland. De analyse zal steunen op drie theoretische concepten; journalistieke rolperceptie, metajournalistiek en journalistieke cultuur. Deze drie concepten beïnvloeden elkaar in sterke mate en kunnen daardoor niet los van elkaar worden gezien.

In de volgende hoofdstukken zullen deze theoretische concepten en de analysemethode worden toegelicht. Daaropvolgend zullen de analyse en resultaten worden beschreven en zullen op basis daarvan conclusies worden getrokken die antwoord kunnen geven op de vraag welke rolpercepties uit het programma *Kijken in de Ziel* naar voren komen en hoe er door deze twaalf beeldbepalende journalisten wordt gedacht over de hedendaagse journalistieke praktijk. Dit onderzoek heeft tot doel een relevante bijdrage te leveren aan het conceptualiseren en verklaren van de rolpercepties van de Nederlandse journalist in het licht van de huidige ontwikkelingen binnen het journalistieke veld.

1. Theoretisch kader

1.1 Klassieke benadering van rolperceptie

1.1.1 Neutral en participant

Journalistieke rolpercepties worden door Donsbach omschreven als 'generalized expectations which journalists believe exist in society and among different stakeholders, which they see as normatively acceptable, and which influence their behavior on the job' (2008: p.2605). Deze theorie geeft zicht op het zelfbeeld dat journalisten hebben van hun rol in de maatschappij. Het is een breed gedragen idee dat de rol die journalisten zichzelf toeschrijven invloed heeft op de journalistieke praktijk, zoals de omgang met bronnen en de manier waarop nieuws geselecteerd wordt (Meyen en Balaban, 2011: p.89).

Een van de meest klassieke benaderingen van rolpercepties is Cohen's onderscheid tussen *neutral* en *participant* (Cohen, 1963). De neutrale journalist wordt geacht het nieuws op een zo objectief mogelijke manier te rapporteren, vrij van waarden (Zelizer en Allen, 2010: p.78). De participant daarentegen ziet objectiviteit als een mogelijk obstakel bij het brengen van nieuws. Hij of zij ziet zichzelf veel meer als een duider, iemand die bewustwording wil creëren en wil aanzetten tot (maatschappelijke) verandering (Zelizer en Allen, 2010, p.108).

1.1.2 Gatekeeper en advocate

Janowitz (1975) maakt op vergelijkbare wijze een onderscheid tussen twee typen rolperceptie, die van *gatekeeper* en *advocate*. De *gatekeeper* oriënteert zich net als de neutrale journalist op het brengen van objectieve informatie en richt zich daarbij op het selecteren en rapporteren van het belangrijkste nieuws uit de grote stroom aan informatie. De notie van de journalist als gatekeeper rust daarmee op het vermogen om informatie te detecteren en de nadruk te leggen op dat wat belangrijk is voor het publiek (Janowitz, 1975: p. 618).

In de jaren zestig komt deze nadruk op objectiviteit onder druk te staan. Journalisten bekritisieren het idee van volledig objectieve nieuwsrapportage en pleiten voor een alternatief model. De journalist zou veel meer de rol van advocate moeten vervullen waarbij hij een kritische houding aanneemt en meer fungeert als betekenisgever. Bovendien is het de rol van de journalistiek om iedere groep (met name minderheidsgroepen) in de samenleving een stem te geven (Janowitz, 1975: p.619).

Het idee dat de rolperceptie die journalisten hebben van invloed is op de praktijk wordt ook door Janowitz erkend. Hij benadrukt het onderscheid in benadering van het publiek tussen de gatekeeper en de advocate. Zo acht de gatekeeper zijn publiek er voldoende toe in staat informatie te plaatsen binnen een cultureel perspectief en op te komen voor een eigenbelang (Janowitz, 1975: p.619). De advocate daarentegen acht zijn publiek daartoe minder in staat. Hij is zich bewust van zijn professionele verantwoordelijkheid tegenover ondergeschikte groepen in de samenleving en zoekt in zijn dagelijkse werk dan ook meer naar een actieve rol om deze minderheden een platform te geven (Janowitz, 1975: p.620).

1.1.3 Disseminator, interpreter en adversarial

Volgens Weaver en Wilhoit is het onderscheid tussen gatekeeper en advocate te eenduidig. Uit hun onderzoek naar Amerikaanse journalisten blijkt dat het palet aan rolpercepties diverser is (1991: p.116). Zij onderscheiden de *interpreter*, *disseminator* en *adversarial*.

De disseminator komt het dichtst in de buurt van wat Janowitz de gatekeeper noemt, waarbij het de taak is van de journalist om nieuwsfeiten concreet, objectief en zo snel mogelijk met een zo groot mogelijke groep te delen. De interpretive role gaat meer om het duiden van complexe problemen en het bieden van reflectie op overheid en beleid. Journalisten die vanuit de adversarial role handelen, neigen het meest naar de rol van waakhond. Zij hebben een kritische, bijna sceptische houding tegenover het bedrijfsleven en overheid (1991: p.259).

1.2 Rolpercepties in de eentwintigste eeuw

1.2.1 Detectives, teachers en promoters

Recenter onderzoek naar rolperceptie vinden we onder meer bij Meyen en Riesmeyer (2011). Hun onderzoek richt zich op verschillen in rolperceptie binnen één mediasysteem. Aan de hand van de veldtheorie van Pierre Bourdieu verklaren zij hoe journalistieke rolpercepties gerelateerd zijn aan de positie van de journalist binnen het journalistieke veld en andersom.

De resultaten van het onderzoek zijn gebaseerd op 500 diepte-interviews met Duitse journalisten uit verschillende sectoren. Zij concluderen dat rolpercepties niet alleen afhangen van normatieve verwachtingen en journalistieke waarden en normen, maar ook van het journalistieke en economische kapitaal van de mediaorganisatie waarvoor journalisten werken (plaats en middelen van de organisatie binnen het journalistieke veld) en de habitus (leeftijd, geslacht, opvoeding, opleiding etc.) van de journalist (Meyen en Riesmeyer, 2011: p.400).

Aan de hand van de diepte-interviews onderscheiden zij acht typen rolperceptie, respectievelijk *detectives*, *teachers*, *traders*, *sentinals*, *lobbyists*, *service providers*, *artists* en *promoters* (Meyen en Riesmeyer, 2011, p.393-398). Deze typen rolperceptie staan in relatie tot twee factoren, te weten het mediaeffect: hoeveel invloed en autonomie heeft het medium of de journalist in kwestie, en publieksoriëntatie: in hoeverre wordt het publiek in acht genomen bij het brengen van nieuws (Meyen en Riesmeyer, 2011: p.398).

Uit hun onderzoek blijkt dat vrijwel ieder type journalist tot op zeker hoogte rekening houdt met de eisen en wensen van het publiek (cf. Cotter 2010). Alleen de artist en detective vormen daarop een uitzondering.

Teachers, service providers en sentinels zien het als hun belangrijkste taak om het publiek te informeren en kennis over te dragen. Traders en promoters zijn het sterkst marktgeoriënteerd. Met name de promotor, die bij nieuwselectie veel rekening houdt met adverteerders, botst veelal met traditionele journalistieke normen en waarden. De detective komt het meest in de buurt bij het klassieke idee van de waakhond die controle wil uitoefenen op de machthebbers in de samenleving.

Daarnaast worden journalistieke rolpercepties beïnvloed door een zekere mate van hiërarchie binnen het journalistieke veld. Over het algemeen bevinden detectives zich in het machtscentrum van het journalistieke veld en brengen zij nieuws dat belangrijker wordt geacht dan bijvoorbeeld het nieuws van service providers of artists (Meyen en Riesmeyer, 2011: p.399).

1.2.2 Detached watchdogs en critical change agents

Hanitzsch (2011) gebruikt de veldtheorie van Bourdieu in zijn onderzoek naar wat hij noemt de verschillende *professionele milieus* binnen het journalistieke veld. Die milieus strijden om dominantie binnen dat veld en ontstaan door verschillen in rolperceptie. Een professioneel milieu wordt gevormd door een groep journalisten die dezelfde opvatting hebben over wat de rol van journalistiek in de samenleving zou moeten zijn.

Ondanks dat deze professionele milieus grotendeels worden bepaald door het zelfbeeld van de journalist, zijn deze in toenemende mate gerelateerd aan de mate van journalistieke autonomie en externe factoren als commercialisering en digitalisering (Hanitzsch, 2011: p.478).

Om tot deze verschillende milieus te komen zijn 1800 interviews gebruikt uit 18 verschillende landen. Dat heeft geresulteerd in vier verschillende milieu's: de *populist disseminator*, de *detached watchdog*, de *critical change agent* en de *opportunist facilitator* (Hanitzsch, 2011: p.479).

De populist disseminator kent een sterke oriëntatie op het publiek. Voor deze groep journalisten hangt de nieuwswaarde af van de mate waarin het gaat om interessante informatie voor de gebruiker. Doel is om een zo breed mogelijk publiek te trekken (Hanitzsch, 2011: p.484). Daarin kent de disseminator een grote afstand tot zijn onderwerp en neemt hij er geen actieve of participerende rol in. De detached watchdog staat nog altijd symbool voor de Westerse journalistiek. Hij staat kritisch en sceptisch tegenover overheid en bedrijfsleven en ziet het als zijn taak het publiek te informeren over belangrijke politieke beslissingen (Hanitzsch, 2011: p.485). De critical change agent is uit op sociale verandering. Hij oefent de meeste invloed uit op agenda-setting en opinievorming en is van alle rolpercepties het meest georiënteerd op participatie van burgers (Hanitzsch: 2011, p.486). Tot slot kent de opportunist facilitator een opportunistische kijk op de journalistiek. Hij is een constructieve partner van de overheid in het bevorderen van een democratische rechtsstaat (Hanitzsch, 2011: p.486).

Hoewel dit onderzoek aantoont dat er grofweg vier grensoverschrijdende professionele milieus bestaan die strijden om dominantie binnen het journalistieke veld, stelt Hanitzsch dat journalisten zich bij de uitvoering van hun werk vooral laten leiden door normen en waarden die nationaal leidend zijn (Hanitzsch, 2011: p.491). Om die reden is het in de eerste plaats zinvol om uiteen te zetten welke rolpercepties dominant zijn op nationaal niveau.

1.3 Rolpercepties binnen de Nederlandse journalistiek

1.3.1 Profielschets van de Nederlandse journalist

In 2011 verschijnt een uitgebreid onderzoek naar Nederlandse journalisten en hun perceptie van de beroepspraktijk. Het onderzoek is een vervolgstudie op eerdere onderzoeken uit 2002 en 2006 en monitort veranderingen binnen de Nederlandse journalistiek. In het kader van het project *Journalistiek in het digitale tijdperk* voerden Hermans, Vergeer en Pleijter onderzoek uit naar “de stand van zaken in het journalistieke werkveld en de professionele opvattingen van journalisten over allerlei relevante journalistieke ontwikkelingen” (Hermans et al., 2011: p.4). 1016 ingevulde enquêtes door journalisten die lid zijn van de Nederlandse Vereniging van Journalisten vormde de basis voor de onderzoeksresultaten. Hoewel in dit onderzoek geen type rolpercepties als zodanig worden gedefinieerd, blijkt uit de resultaten wel welke opvatting Nederlandse journalisten hebben over hun rol in de maatschappij. Zo blijkt uit het volgende:

“De hedendaagse journalist schrijft zichzelf veel belangrijke taken toe in de samenleving. De journalist ziet het als zijn belangrijkste taak het laatste nieuws zo snel mogelijk te brengen en belangrijke actuele ontwikkelingen te signaleren. Maar de journalist ziet zichzelf ook als een belangrijke vertaler van informatie door het nieuws te duiden en ingewikkelde informatie begrijpelijk te maken. Verder dichten journalisten zichzelf ook een kritisch houding toe; men ziet zichzelf als een luis in de pels van de politiek en overheid. Als er ergens misstanden zijn, dan is het de taak van de journalist om die in de openbaarheid te brengen. Overigens, zonder daarbij activistisch te worden; invloed uitoefenen op de politieke agenda of opkomen voor zwakke groepen in de samenleving wordt als een minder belangrijke taak gezien. Van commercie moeten journalisten weinig hebben: ze willen hun journalistieke producties niet aanpassen aan de wensen van adverteerders. Journalisten hechten erg aan klassieke journalistieke waarden. Vooral onafhankelijkheid vinden ze belangrijk. Oftewel, je laat je als journalist niet leiden door druk vanuit de overheid, politieke partijen en bedrijven. Journalisten willen onafhankelijk, op een objectieve en neutrale wijze verslag doen.” (Hermans et al., 2011: p.55).

Ook Bardoel en Wijffes concluderen dat, ondanks de crisis, de klassieke waarden van de journalistiek nog altijd breed gedragen worden. Zij stellen dat tot op de dag van vandaag de termen waarmee professionele journalisten hun rol beschrijven een opvallende eensgezindheid vertonen (Bardoel en Wijffes, 2015: p.33).

Wel benadrukken zij dat in het licht van de huidige ontwikkelingen de journalistieke interpretatie groeit in belang. Volledige objectiviteit zal aan terrein verliezen ten opzichte van ‘standpuntjournalistiek’. Klassieke routines als hoor en wederhoor en het checken van de feiten zullen daarbij onder druk komen te staan (Bardoel en Wijffes, 2015: p.25).

1.3.2 De Nederlandse journalist in het publieke debat

Willemars (2014) richt zich in haar proefschrift op de vraag hoe rolpercepties van journalisten specifiek in maatschappelijke en politieke discussies veranderen. Hoewel onderzoek naar rolopvattingen een lange traditie kent die zich voornamelijk richt op veranderende wereldbeelden, is er volgens haar nog te weinig gekeken naar de rol van de journalist in het publieke debat (Willemars, 2014: p.28). Juist in dat publieke debat zou de journalist in tijden van grote veranderingen van toegevoegde waarde kunnen zijn.

Evenals eerdere onderzoeken naar rolperceptie stelt Willemars dat de rollen van journalisten zich in de eerste plaats uiten in hun gedrag (Willemars, 2014: p.28). Zij brengt hier echter een belangrijke nuance in aan. "Rolopvattingen kunnen vorm krijgen en van aard veranderen doordat journalisten betekenis proberen te geven aan de rollen die zij in de praktijk vervullen, en tegelijkertijd proberen journalisten hun rollen in de praktijk zo goed mogelijk aan te passen aan hun veranderende opvattingen" (Willemars, 2014: p.28). Daarmee toont Willemars aan dat rolpercepties van journalisten niet los gezien kunnen worden van de journalistieke cultuur.

Willemars onderscheidt een drietal rollen voor de journalist in het publieke debat. De journalist als *afstandelijke observator* houdt nog altijd vast aan traditionele journalistieke waarden als het verschaffen van feitelijke informatie en het controleren van de macht (Willemars, 2014: p. 33). De journalist als *betrokken burger* ziet het veel meer als zijn taak om burgers te betrekken bij de politieke besluitvorming (Willemars, 2014: p.37). Tot slot schetst Willemars de rol van journalist als *scherpshlijper*.

Dit is de meest actieve rol voor de journalist in het publieke debat, waarbij het zijn belangrijkste taak is om zo lang mogelijk en zoveel mogelijke afwijkende bijdragen aan het maatschappelijk debat toe te voegen. De journalist moet er met andere woorden voor zorgen dat het debat nooit tot 'closure' komt (Willemars, 2014: p.51).

Willemars pleit voor nieuwe rollen voor de journalist in het publieke debat om hem zo een hernieuwde betekenis in de samenleving te geven. Nieuwe oriëntaties op de beroepspraktijk die zij onderscheidt, bieden mogelijkheden voor een functieverhuizing in de journalistiek als reactie op het verlies van het monopolie op het nieuws en de toenemende behoefte aan duiding (Willemars, 2014: p.225).

Echter, zo concludeert Willemars, de nadruk blijft bij journalisten zelf liggen op informeren en het brengen van feitelijke informatie, op het controleren van de macht en de afstandelijke positie ten opzichte van het publieke debat. Die journalistieke taken zijn zo ingeburgerd dat ze niet worden beschouwd als een keuze, maar als een manier waarop een journalist hoort te werken (Willemars, 2014: p.220).

1.4 Rolperceptie en praktijk

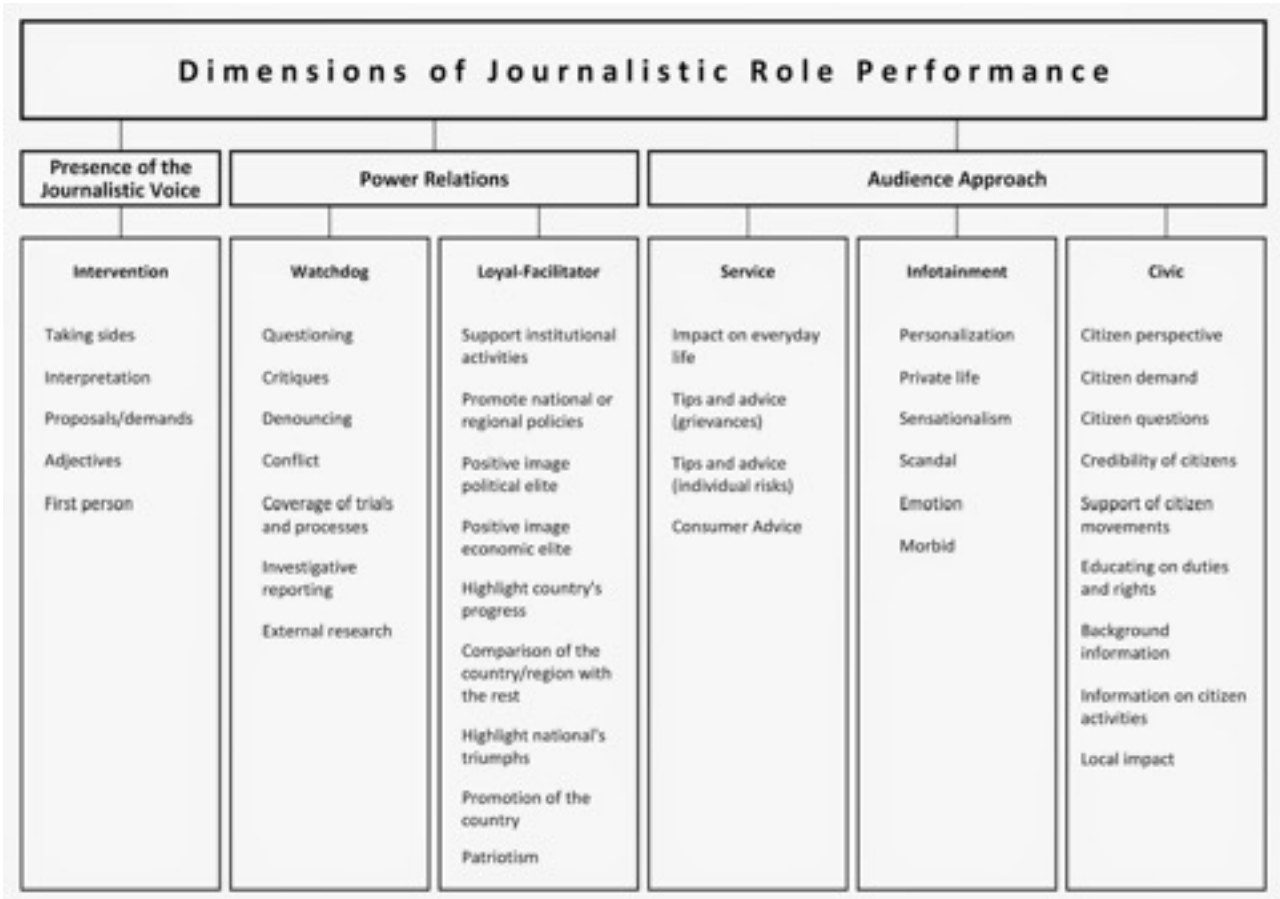
De studie naar rolperceptie heeft inmiddels een berg aan theoretische concepten opgeleverd die inzicht biedt in verschillende professionele opvattingen en journalistieke waarden en normen. Tevens dienen deze concepten als theoretisch vertrekpunt voor veel vergelijkend onderzoek. Wat echter in mindere mate is onderzocht, zo stelt onder meer Mellado (2013), is de relatie tussen rolperceptie en de journalistieke praktijk. In hoeverre kunnen journalisten de democratische rol die zij zichzelf toedichten ook daadwerkelijk naleven in de praktijk? Juist in die relatie wordt de invloed die externe factoren hebben op de journalistieke praktijk duidelijk.

De vraag die Mellado hier stelt is dan ook een belangrijke. In de vele studies naar rolperceptie wordt uitgegaan van het feit dat de manier waarop journalisten hun rol in de maatschappij zien van directe invloed is op de content die zij produceren en de manier waarop zij hun vak uitoefenen. Mellado stelt echter dat er een kloof ontstaat tussen het journalistieke ideaal en de journalistieke praktijk. Haar onderzoek toont aan dat er, door toenemende beperkingen waar journalisten mee te maken krijgen, een significant verschil bestaat tussen rolperceptie en rolprestatie (Mellado en van Dalen, 2014). Met andere woorden, er is een significant verschil tussen denken en doen. Daarnaast laat haar studie zien dat het gat tussen het ideaal en de praktijk voor de ene rol groter is dan voor de andere (Mellado en van Dalen, 2014, p.863). Zo blijkt de rol van waakhond, het klassieke journalistieke ideaal waarbij de macht gecontroleerd wordt, in de praktijk vaak moeilijk uitvoerbaar.

Örnebring (2009) richt zich in zijn onderzoek eveneens op de relatie tussen rolperceptie en de journalistieke praktijk. Hij concludeert dat de journalistieke praktijk een uitkomst is van twee discoursen die in complexe onderhandeling met elkaar zijn en soms botsen (2009: p.6).

Enerzijds spreekt hij van een 'organizational professionalism', een vorm van professionalisme waarbij onder druk van externe factoren als commercialisering en digitalisering, steeds meer nadruk komt te liggen op standaardisatie van werk en rendementsdenken. Daar tegenover staat 'occupational professionalism', een meer traditionele vorm van professionalisme waarbij gedeelde waarden en normen centraal staan en beroepsideologie een grote rol speelt (2009: p.4). De manier waarop deze twee vormen van professionalisme van invloed zijn op de journalistieke praktijk maakt dat er een kloof ontstaat tussen het ideaalbeeld dat journalisten van hun rol in de maatschappij hebben, en de daadwerkelijke praktijk. Die wordt steeds meer hiërarchisch gecontroleerd terwijl journalistieke processen steeds meer gestandaardiseerd worden. Een conclusie die wordt gedeeld door Davies (2010). Met deze theorie refereert Örnebring aan Meryl Aldridge en Julia Evetts (2003) die in zekere mate kritisch tegenover deze beroepsideologie staan. Zij spreken van een 'mythologie' om aan te geven dat de rolpercepties die journalisten nastreven niet altijd overeenkomen met de daadwerkelijke praktijk en noemen het nastreven van dit journalistieke ideaal zelfs naïef (Aldridge en Evetts geciteerd in Örnebring, 2009: p.5).

Om te onderzoeken in hoeverre er een kloof bestaat tussen het ideaalbeeld van de journalist en de mate waarin hij hieraan kan vasthouden in de praktijk, ontwikkelde Mellado zes modellen die steunen op de lange traditie aan onderzoek naar rolperceptie. Deze modellen worden beïnvloed door ten minste drie domeinen; De relatie tussen de journalist en de machthebbers, de mate van interventie van de journalist en de manier waarop de journalist zijn publiek ziet (2014: p.599). Mellado hanteert volgend schema om deze zes modellen toe te lichten.

Figuur 1. schematische weergave van het theoretisch kader (Mellado, 2014: p.7).

De mate van interventie resulteert in de tegenstelling tussen actief en passief (Mellado, 2014: p.600). Binnen dit domein wordt de passieve positie geassocieerd met de neutrale rol (Cohen), de disseminator (Weaver en Wilhoit) of de gatekeeper (Janowitz), en de actieve positie met de participant (Cohen), de interpreter (Weaver en Wilhoit) of de advocate (Janowitz).

De positie van de journalist ten opzichte van de machthebbers resulteert in twee typen rolpercepties. De *watchdog* en de *loyal facilitator*. Tot slot resulteert e manier waarop de journalist zijn publiek ziet in drie rollen, respectievelijk de *service* rol, de journalist als *infotainer*, of de journalist in een *civiele* rol waarbij hij het zijn belangrijkste taak is de burger actief te betrekken bij het publieke debat (Mellado, 2013: p.601). De relatie tussen rolperceptie en rolprestatie verschaft informatie over het vraagstuk of en in hoeverre journalisten nog over voldoende autonomie beschikken om de rolpercepties die zij nastreven daadwerkelijk te verwezenlijken in de praktijk.

De lange traditie aan journalistieke rolpercepties heeft een arsenaal aan verschillende rollen opgeleverd. Er bestaat daarin consensus over de domeinen die bepalend zijn voor de variatie aan rolpercepties. Sturend zijn *de mate van interventie*, *de positie ten opzichte van de machthebbers* en *de positie ten opzichte van het publiek* (Hanitzsch et al, 2010; Hanitzsch, 2011; Mellado, 2013).

Mate van interventie

De mate van interventie refereert aan de aanwezigheid van een journalistieke *voice* (Mellado, 2013: p.600). In hoeverre laat de journalist zich leiden door zijn eigen mening of velt hij een waardeoordeel over het nieuws dat hij rapporteert (Hanitzsch, 2011: p.481). Deze *voice* komt tot uiting in interpretaties, meningen, voorstellen en oordelen (Mellado, 2013: p.603). De mate van interventie resulteert in twee typen journalisten; de betrokken en toegewijde journalist tegenover de objectieve, neutrale en onpartijdige journalist (Hanitzsch, 2011: p.481).

Positie ten opzichte van de machthebbers

Evenals de mate van interventie, zorgt de positionering van de journalist ten opzichte van de machthebbers in de samenleving voor een tweedeling. Enerzijds is daar de klassieke *watchdog*, de kritische journalist die het als zijn taak ziet de macht te controleren. Hij heeft een onderzoekende houding en bekritiseert en ondervraagt de machthebbers (Mellado, 2013). Daar tegenover staat de loyale journalist die meer een partner is van overheid en bedrijfsleven in het bevorderen van een democratische rechtstaat (Hanitzsch, 2011: p. 481).

Positie ten opzichte van het publiek

Dit domein refereert aan de wijze waarop de journalist zijn publiek benadert. Ziet hij zijn publiek als burgers of als consumenten? In een omgeving die sterk marktgeoriënteerd is, zullen journalisten in hun werk meer rekening houden met adverteerders en de verkoopbaarheid van hun nieuws. Daar tegenover staan journalisten die het als hun taak zien de burger te informeren en actief te betrekken bij het democratisch debat (Hanitzsch, 2011: p. 481).

Deze drie domeinen dienen als theoretisch raamwerk om sturing te geven aan het definiëren van verschillende typen rolpercepties. In de praktijk zullen tegenstellingen echter minder scherp zijn en zullen rolpercepties elkaar overlappen. Om die reden is het zinvol om deze rolpercepties in context te plaatsen en te kijken naar de theorie van journalistieke cultuur.

1.5 Journalistieke cultuur

Binnen de literatuur wordt de theorie van rolperceptie gezien als belangrijk onderdeel van *journalistieke cultuur*. Deze theorie verwerpt van begin af aan het idee dat er zoiets bestaat als een universeel idee over wat journalistiek zou moeten zijn. De theorie erkent juist dat er verschillen zijn in journalistieke cultuur tussen landen, mediaorganisaties en individuele journalisten. Hierin staat de identiteit van de journalist in relatie tot culturele context centraal (Meyen en Balaban, 2011: p.89).

De journalistieke cultuur van een land of mediaorganisatie beïnvloedt de manier waarop journalisten denken over hun rol in de maatschappij, maar andersom bepaalt de manier waarop journalisten invulling geven aan hun werk als professioneel journalist tevens deze journalistieke cultuur. Daarmee vormen rolpercepties een essentieel domein van de journalistieke cultuur.

Deze cultuur kan zowel territoriaal gerelateerd zijn wanneer cultuur gedefinieerd wordt als geografisch gebied, essentialistisch wanneer het gaat om individuele eigenschappen van de journalist als geslacht, leeftijd en afkomst, of kan gerelateerd zijn aan verschillen in cultuur tussen mediaorganisaties (Meyen en Balaban, 2011, p: 90).

Meyen en Balaban onderscheiden een drietal domeinen die de journalistieke cultuur bepalen; de *cognitieve dimensie* (hoe zien journalisten de waarheid, wat is nieuws?), de *evaluatieve dimensie* (rolperceptie van de journalist) en de *performatieve dimensie* (de journalistieke praktijk) (2011: p.89). Deze komen voor een groot deel overeen met de drie domeinen die Hanitzsch et al. (2010) onderscheiden.

De journalistieke cultuur wordt bepaald door *professionele rolperceptie*, *journalistieke epistemologie* en *journalistieke idealen* (Hanitzsch et al., 2010: p.275-277).

Zowel de cognitieve dimensie van Meyen en Balaban als de journalistieke epistemologie van Hanitzsch refereren aan de vraag hoe journalisten denken over waarheid. Hierin speelt het begrip objectiviteit een belangrijke rol. Bestaat er een “objective out there” die verslagen kan worden “as it is” of is nieuws slechts een representatie die onvermijdelijk verbonden is met selectie en interpretatie (Hanitzsch et al., 2010: p.276). Naast objectiviteit is een tweede journalistieke waarde van belang, namelijk feitelijkheid. Wanneer spreken journalisten van feitelijke informatie? Is iemands mening voldoende of moet er sprake zijn van empirisch bewijs? De mate waarin journalisten geloven in objectieve verslaglegging en feitelijkheid zegt veel over de rol van de journalistiek in het algemeen en rolperceptie van de journalist in het bijzonder.

De evaluatieve dimensie refereert aan ethische waarden en normen. Hoever ga je als journalist in het brengen van nieuws? Heiligt het doel de middelen of bestaat er een ethische code binnen de journalistiek waaraan journalisten zich dienen te houden? Het is aannemelijk dat de veranderingen binnen de journalistieke cultuur van de laatste jaren invloed heeft op de rolpercepties van journalisten. Anderzijds zijn journalisten zelf verantwoordelijk voor veranderingen in het medialandschap en zegt hun rolperceptie eveneens iets over de ontwikkelingen binnen de journalistiek.

Om die reden is het van belang om de gesprekken in *Kijken in de Ziel* te plaatsen binnen de theorie van het journalistieke metadiscours. Door de interviews die Coen Verbraak houdt met zijn gasten te benaderen als gemedialiseerde tweegesprekken kan worden geanalyseerd hoe een programma als *Kijken in de Ziel* bijdraagt aan het journalistieke metadiscours en de betekenis van journalistiek in onze maatschappij.

1.6 Metajournalistiek

Het journalistieke metadiscours verbindt de sociaal-culturele betekenis van journalistiek met de journalistieke praktijk. Die journalistieke praktijk kan niet los worden gezien van de manier waarop journalistiek begrepen wordt (Carlson, 2015: p.2). Met andere woorden, het discours bepaalt hoe wij over journalistiek spreken, denken en daar naar handelen. Om deze relatie te begrijpen dient onderzoek te worden gedaan naar de manier waarop uitingen over journalistiek deze betekenis vorm geven (2015: p.3). Journalisten gebruiken die uitingen om de betekenis van journalistiek in relatie tot veranderingen in de journalistieke cultuur te beschouwen, te bediscussiëren, en te verdedigen. Het journalistieke metadiscours kan daarom worden beschouwd als een gebied waarin uitingen, uitgedragen door een grote groep actoren, de betekenis van journalistiek vormgeven en afbakenen.

Carlson gebruikt een driedeling om het concept van metajournalistiek te vertalen naar een analysemodel waarmee onderzocht kan worden hoe actoren binnen dat discours de democratische rol van de journalistiek legitimeren (2015: p.2).

De theorie gaat uit van drie aannames. 1) Journalistiek is veranderlijk, 2) Journalistiek is context gebonden en 3) Journalistiek moet worden gezien als een set aan sociale relaties die van invloed zijn op de betekenis ervan (2015: p.6-7). Deze drie aannames betekenen dat het discours nooit helemaal gesloten is. Het zorgt ervoor dat de betekenis van de journalistiek regelmatig ter discussie staat. Dit kan leiden tot bedreiging, bevestiging en verdediging van de bestaande norm. Dat komt tot uiting in drie processen. 1) 'definition making', dit proces definieert het taalgebruik waarmee journalistiek zijn betekenis krijgt, 2) 'boundary setting', het stellen van grenzen aan deze betekenis en 3) Het presenteren van journalistiek als legitieme vorm van kennis (2015: p.11-12).

Juist het ontbreken van een gesloten discours vraagt volgens Carlson om onderzoek naar de manier waarop actoren spreken over journalistiek in plekken waar deze descriptieve vraag -wat is journalistiek?- en normatieve vraag -wat zou journalistiek moeten zijn? ter discussie staan (2015: p.7).

Carlson beschrijft dan ook drie onderdelen die het journalistieke metadiscours vorm geven. Dat zijn 1) de actoren, te verdelen in journalistieke en niet-journalistieke actoren, 2) de reactieve of generatieve aard van de discussie, worden bestaande normen verdedigd bevestigd of juist bedreigd? en 3) de plekken waar het discours zich openbaart (2015: p.9-10). Een metajournalistiek programma als *Kijken in de Ziel*, waarin publiekelijk door 'beeldbepalende' journalisten wordt gesproken over de normen en waarden van de journalistiek, is zo'n plek waar dat metadiscours zich openbaart. Een dergelijk programma is medebepalend voor het stellen van de grenzen waarbinnen journalistieke praktijken als normaal en acceptabel worden gezien. Illusterend is het volgende citaat.

"Wat vind je van *PowNed*?"

"Ik vind het een beetje belletjetrekjournalistiek. Het is grappig, het is lollig, als mensen het maar niet als waarheid gaan zien." (Frits Wester).

De deelnemende journalisten zijn daarmee zowel onderdeel van het journalistieke metadiscours, als betekenisgevers van dat discours. Met andere woorden, een publiekelijk programma als *Kijken in de Ziel* waarin de status quo van de journalistiek in Nederland wordt bevraagd, draagt tevens bij aan het stellen van de norm voor wat journalistiek zou moeten zijn.

Dat maakt het programma geschikt om te onderzoeken hoe veranderingen binnen de journalistiek worden gepresenteerd. Een analyse van de gesprekken in *Kijken in de Ziel* vormt een mooi vertrekpunt om een beeld te krijgen van de manier waarop journalistieke normen en waarden mogelijk veranderen of al dan niet worden bevestigd.

2. Onderzoeksmethode

2.1 Corpus

In de zomer van 2014 zond de NTR een nieuwe reeks van het programma *Kijken in de Ziel* uit waarin journalist en programmamaker Coen Verbraak in gesprek gaat met vakmensen uit een specifieke beroepsgroep. Na eerder voetbaltrainers, strafpleiters en artsen te hebben gesproken, stond in deze reeks de journalist centraal. In een serie van zes afleveringen van gemiddeld 35 minuten wordt antwoord gegeven op vragen als; wat is nieuws? Is journalistiek een vak? En dienen bronnen beschermd te worden?

De deelnemende journalisten zijn Frits van Exter (hoofdredacteur *Vrij Nederland*), Johan Derksen (oud-hoofdredacteur *Voetbal International*), Arnold Karskens (oorlogsverslaggever en onderzoeksjournalist), Dominique Weesie (oud-redacteur van *De Telegraaf* en oprichter van de omroepvereniging *PowNed*), Bart Middelburg (oud-misdadjournalist bij *Het Parool*), Rob Wijnberg (oud-hoofdredacteur *NRC Next* en oprichter van online platform *De Correspondent*), Sven Kockelmann (presentator bij onder meer *Brandpunt* en *Oog in oog*), Clairy Polak (presentatrice van verschillende actualiteitenprogramma's en verslaggever voor het *Radio 1 Journaal*), Step Vaessen (Indonesië-correspondent en verslaggeefster voor *Aljazeera English*), Frits Wester (parlementair verslaggever), Marike Stellinga (adjunct-hoofdredacteur *NRC-Handelsblad*) en Evert Santegoeds (hoofdredacteur *Privé*).

De gesprekken met deze journalisten vormen de basis van de analyse. De gekozen vorm waarin Verbraak zijn gasten interviewt, geeft hen de kans open en vrijuit te spreken over hun persoonlijke ervaringen, opvattingen en houding ten opzichte van de journalistieke praktijk. Een dergelijke vorm voorkomt dat journalisten antwoord geven op basis van een 'afvinklijstje' zoals dat bij veel eerdere onderzoeken naar rolperceptie wel het geval is.

Nog belangrijker is de metajournalistieke aard van het programma. Het is een dergelijk programma als *Kijken in de Ziel* waarin journalistiek in beweging gepresenteerd wordt. Iedere aflevering gaat namelijk onherroepelijk gepaard met redactionele keuzes. De gesprekken zijn dus niet zozeer een presentatie van wat journalistiek is, maar een representatie van wat journalistiek zou moeten zijn. Juist in tijden waarin de kernwaarden van de journalistiek onder druk staan geven dergelijke programma's inzicht in de manier waarop de positie van de journalistiek gelegitimeerd wordt. Of zoals Thomas en Finneman benadrukken, "By analysing editorial metadiscourse, we can better understand how journalism defines and defends its democratic role at a time when a key pillar of its identity is challenged (2013: p.174).

Daarnaast betreft het hier een casestudy waarin met twaalf 'beeldbepalende' journalisten is gesproken. Daarom zijn de uitspraken niet zozeer representatief voor de gehele beroepsgroep, maar zegt de keuze van de deelnemers meer iets over het gewicht dat het programma aan de uitspraken probeert te geven. Daarmee kan aan de hand van deze interviews worden onderzocht hoe theoretische concepten vorm krijgen en kan de initiële vraag hoe *Kijken in de Ziel* bijdraagt aan de constructie van rolpercepties worden beantwoord. Deze kwalitatieve benadering sluit daarmee goed aan bij de verkennende doelstelling van dit onderzoek.

2.2 Methode

In dit onderzoek is gekozen voor eenzelfde methode als Meyen en Riesmeyer (2011) hanteren in hun onderzoek naar rolpercepties onder Duitse journalisten. Deze 'theoretical coding' bestaat uit zes stappen. De eerste stap is *data management* waarbij ik alle interviews zal uitschrijven. Deze uitgeschreven teksten vormen mijn data.

Om structuur aan te brengen in de uitgeschreven tekst zal ik alle antwoorden per journalist categoriseren. Die antwoorden tezamen zullen de basis vormen voor stap twee.

Dat is *close reading* waarbij ik in de teksten op zoek ga naar betekenissen. De beschrijving van deze betekenissen behoort tot de derde stap, *achterhalen en beschrijven van de onderliggende betekenissen*. In stap vier, *classificeren en coderen*, ga ik op zoek naar overeenkomstige betekenissen om zo tot een selectie aan theoretische concepten te komen. Hoewel de verzameling aan literatuur een enorme variatie aan typen rolpercepties heeft opgeleverd, bestaat er een opvallende consensus over de domeinen die bepalend zijn voor het ontstaan van deze rollen. Dat zijn er ten minste drie; de mate van interventie, de positie van de journalist ten opzichte van het publiek en de positie van de journalist ten opzichte van de machthebbers. De verzamelde uitspraken per journalist heb ik handmatig onderverdeeld in drie categorieën waarin ik een onderscheid heb gemaakt in uitspraken met betrekking op rolperceptie, journalistieke cultuur of journalistieke praktijk.

Voor de categorie van rolperceptie heb ik gebruik gemaakt van vragen die richting hebben gegeven aan het definiëren van de verschillende rolpercepties. Dat ziet er als volgt uit.

Mate van interventie	positie t.o.v. de macht	positie t.o.v het publiek
Mogen journalisten hun mening geven?	Is het de belangrijkste taak van een journalist om de macht te controleren?	Hoe belangrijk is het burgers te betrekken bij het publieke debat?
Is journalistiek altijd een interpretatie?	Moet de journalist een partner zijn van de overheid?	Richt de journalist zich op nieuws met een zo groot mogelijk bereik?
Wanneer is informatie feitelijk juist?	Draagt de journalist bij aan het bevorderen van een democratische rechtstaat?	Houdt de journalist bij het selecteren van nieuws rekening met adverteerders?
Hoe belangrijk is het bieden van context?	Moet de journalist een podium bieden aan klokkenluiders?	Maakt de journalist gebruik van burgers in zijn nieuwsproductie
Moet een journalist aanzetten tot maatschappelijke verandering?	Hoe belangrijk is onderzoeksjournalistiek?	
Mag een journalist partij kiezen?	Is het de belangrijkste taak van een journalist om onrecht aan de kaak te stellen?	Hoe belangrijk is het om minderheids-groepen een stem te geven?
Mag een journalist de publieke opinie beïnvloeden?	Hoe belangrijk is autonomie?	Hoe belangrijk is snelheid?

Stap vijf richt zich op het *interpreteren en contextualiseren* van deze concepten waarbij steeds zal worden teruggekoppeld met de literatuur. Wat zeggen de antwoorden over verschillende rolpercepties in Nederland? Hoe verhoudt zich dat tot de journalistieke cultuur? De antwoorden op de vraag: *wat is nieuws?* zegt niet direct iets over rolperceptie maar wel iets over de manier waarop journalisten in Nederland denken over nieuws, en dus over de journalistieke cultuur in ons land.

Om daarin nog een stap verder te gaan en te kijken hoe de uitspraken in *Kijken in de Ziel* zich verhouden tot het journalistieke metadiscours zal ik gebruik maken van het analysemodel van Carlson. Zijn model bestaat uit onderzoeksvragen die helpen om het discursieve proces te analyseren.

Analyzing Metajournalistic Discourse Processes: Questions for Research

	Definitions	Boundaries	Legitimization
Actors	Who makes definitions regarding actors, norms and practices	Who sets or contests boundaries around actors, norms and practice?	Who legitimizes or delegitimizes actors, norms and practice?
	What journalists and non-journalists are involved?	What journalists and non-journalists are involved?	What journalists and non-journalists are involved?
Sites/ audiences	Who speaks to whom? does this discourse appear within or outside of news texts?	Who speaks to whom? does this discourse appear within or outside of news texts?	Who speaks to whom does this discourse appear within or outside of news texts?
	How does discourse circulate?	How does discourse circulate?	How does discourse circulate?
Topics	How do specific topics lead to definition making?	How do specific topics lead to the construction of boundaries?	What is being legitimized or delegitimized?
	Is the origin of the topic reactive or generative?	Is the origin of the topic reactive or generative?	Is the origin of the topic reactive or generative?

Analysemodel van Carlson (2015: p.14).

Carlson stelt dat de casestudy bij uitstek geschikt is om dit analysemodel op toe te passen (2015: 14). Het stelt de onderzoeker in staat om de enorme stroom aan metajournalistische teksten te beperken tot een compacte verzameling data waarin opvattingen en betekenissen tot uiting komen.

De actoren en site uit het model staan in deze casestudy vast. De actoren zijn de twaalf 'beeldbepalende journalisten' die in een publiekelijke ruimte, namelijk een televisieprogramma, praten over journalistiek. Ook de redactie maakt onderdeel uit van die actoren omdat deze met redactionele keuzes bijdraagt aan het beeld van de journalistiek. Vervolgens heb ik onderzocht op welke manier de uitspraken zich verhouden tot definition making, boundarysetting of legitimization. Concreet betekent dat antwoord op vragen als, welke definities worden er gebruikt in het spreken over journalistiek? hoe draagt spreken over 'goede' en 'slechte' journalistiek bij aan het stellen van grenzen? Welke rolpercepties houden de deelnemende journalisten erop na om de democratische positie van de journalist in de maatschappij te legitimeren?

Op dit analytisch proces volgt de *presentatie* van mijn bevindingen. Daarin neem ik een aanloop naar de conclusies uit dit onderzoek. Hoewel het met deze methode om een sterk interpretatieve benadering gaat, zorgt het theoretisch kader voor voldoende onderbouwing om rolpercepties van Nederlandse journalisten te conceptualiseren en deze te plaatsen binnen de context van veranderingen binnen het journalistieke veld.

3. Bevindingen

3.1 Journalistieke kernwaarden in *Kijken in de Ziel*

Carlson stelt dat de actoren die het journalistieke metadiscours produceren een vocabulaire hantieren dat definieert wat journalistiek is en wat niet. Denk daarbij aan de traditionele kernwaarden als objectiviteit, neutraliteit, feitelijkheid en autonomie. Hij stelt dat “public statements about journalism are purposively created for consumption in particular contexts. They are ritualized performances in which beliefs about journalism get played out” (2015: p.9-10).

Ook in *Kijken in de Ziel*, waarin de deelnemende journalisten de actoren zijn, worden deze kernwaarden van de journalistiek gepresenteerd in ‘ritual performances’. Het is in de context van de tweegesprekken, waarin de deelnemende journalisten in de rol kruipen van geïnterviewde, waar een bijdrage wordt geleverd aan de betekenis van journalistiek in een veranderende context.

3.1.1 Objectiviteit wordt gepresenteerd als zijnde een illusie.

De definities waarmee betekenis wordt gegeven aan een legitieme journalistiek komen sterk overeen met het profiel uit Hermans, Pleijter en Vergeer (2011). Zo wordt het bieden van context als zeer belangrijk gezien, hechten journalisten nog altijd veel waarde aan klassieke journalistieke waarden als neutraliteit en onafhankelijkheid en is het de taak van de journalist om misstanden aan de kaak te stellen. We zien dus vooral normbevestigende uitspraken. Wellicht een van de meest duidelijke voorbeelden waaruit blijkt op welke manier *Kijken in de Ziel* onderdeel uitmaakt van het journalistieke metadiscours is misschien wel de vraag, “wat is journalistiek precies?”.

1. “Journalistiek is willen weten hoe het echt zit.” (Step Vaessen)
2. “Onderzoeken hoe het echt zit, heel veel vragen stellen naar wat er gebeurt in de wereld.” (Marika Stellinga)
3. “Je tikt een stuk waarin je verslag doet van wat er gebeurt in de wereld.” (Bart Middelburg)
4. “Journalistiek is het weergeven en voorlezen van wat er gebeurt.” (Johan Derksen)
5. “Journalistiek is het plaatsen van een spiegel tegenover de samenleving.” (Sven Kockelmann)

Daarnaast kan worden beschouwd hoe bepaalde onderwerpen bijdragen aan ‘definition making’. Zo worden kernwaarden als neutraliteit en objectiviteit besproken. Volledige objectiviteit is niet haalbaar. Het brengen van nieuws is altijd een interpretatie. Dat begint al bij het maken van bepaalde journalistieke keuzes. De uitspraken in deze cluster verhouden zich daarmee tot de eerste dimensie van de journalistieke cultuur. De cognitieve dimensie zegt iets over de manier waarop journalisten denken over waarheid (Meyen en Balaban, 2011: p.89). Deze dimensie is volgens Hanitzsch et al. nauw verbonden met de betekenis van objectiviteit. Bestaat er één waarheid die beschreven kan worden ‘zoals het is’ of is iedere waarheid slechts een interpretatie van de individuele journalist? (2011: p.267).

Afgaande op deze objectiviteitsclaim neigen de journalisten in deze casus meer naar een subjectieve houding ten opzichte van de waarheid. De waarheid is slechts een interpretatie van de journalist. Daarmee wordt in feite afstand genomen van de klassieke rol van gatekeeper of disseminator (Janowitz, 1975; Weaver en Wilhoit, 1986) die lange tijd onderdeel zijn geweest van het dominante discours. Hierbij richt de journalist zich slechts tot het objectief selecteren en rapporteren van nieuws. De gesprekken in *Kijken in de Ziel* tonen dat die betekenis, van de journalist als doorgeefluik van objectieve informatie aan kracht verliest en plaats maakt voor een meer interpretatieve vorm die Bardoel en Wijfjes ‘standpuntjournalistiek’ noemen (2015: p.25).

1. “Journalistiek is het verspreiden van een bepaalde boodschap, van het nieuws zoals jij dat ziet.”

“Met een nadruk op dat laatste?”

“Ja, daarom staat ook altijd jouw naam boven een artikel. Het is jouw interpretatie.” (Arnold Karskens)

2. “Is journalistiek meer dan een doorgeefluik?”

“Je kunt jezelf niet uitschakelen. Een doorgeefluik suggereert een rare objectiviteit die echt niet bestaat.” (Clairy Polak)

3. “Journalistiek is meer dan alleen een doorgeefluik?”

“Het begint er al mee dat jij ordent, jij kiest ervoor om bepaalde zaken wel uit te zoeken en bepaalde zaken niet.”

“Dus de richting waarin jij kijkt is al een keuze?”

“Absoluut.” (Marika Stellinga)

4. “Het idee dat je als journalist een beetje anoniem door een samenleving loopt gaat niet op. Je hebt ook kinderen, een huis en een hypotheek.” (Frits Wester)

5. “Je moet niet als een soort neutrale ‘ik-registreer-alleen-maar-boodschapperachtige-rol’ opereren.”

“Journalistiek is meer dan alleen een doorgeefluik?”

“Ja, het is ook beoordelen wat wel en wat niet belangrijk is. Je moet een bepaald oordeel vormen over wat je nu eigenlijk doorvertelt.” (Rob Wijnberg)

Hoewel er consensus bestaat over het feit dat volledige objectiviteit binnen de journalistiek niet bestaat, dient hier toch wel zo veel mogelijk naar gestreefd te worden. Aan de mate waarin de journalist aanwezig is, de mate van interventie, zit volgens de meeste gasten dan ook een grens. Zo dient de journalist geen partij te kiezen en moet hij oppassen met het geven van zijn eigen mening. Dat wordt onder meer duidelijk wanneer Coen Verbraak zijn gasten vraagt naar de kwestie waarbij RTL-hoofdredacteur Pieter Klein in een open brief aan Geert Wilders afstand neemt van een van zijn optredens.

1. “Pieter Klein, hoofdredacteur RTL Nieuws, nam in een open brief aan Geert Wilders namens de RTL-redactie afstand van zijn optreden. Wat vind je daarvan?”

2. “Ik vind dat je dat als journalist niet kunt doen, maar ik snap het wel. Ik zit nu in Indonesië ook in zo’n situatie. Wij hebben twee presidentskandidaten. Een daarvan is overduidelijk slecht nieuws. Het is lastig om daar objectief verslag van te doen, maar toch probeer ik het. Het is niet mijn taak om hem aan de schandpaal te nagelen, ik denk ook niet dat wij dat horen te doen. Je mag feiten gebruiken maar je mag daar geen waardeoordeel aan hangen.” (Step Vaessen)

3. “Ik snap Pieter heel goed. Ik snap zijn beweegredenen ook. Alleen had ik het graag van te voren geweten. Ik en mijn collega’s hebben daar best last van gehad. Ik vind dat een journalist best stelling mag nemen maar daar zit een gradatie in.” (Frits Wester)

4. “Moet je dat wel doen vraag ik me dan af.” (Arnold Karskens).

5. “Dat heeft mij enorm verbaasd. Hij sprak namelijk namens een journalistieke organisatie die geacht wordt verslag te doen van zaken, onderzoek te doen, maar niet om een standpunt in te nemen. Het is een vorm van actiejournalistiek, en daar waar ik dat bij De Telegraaf onaanvaardbaar vind, vind ik dat bij het RTL Nieuws ook.” (Clairy Polak)

6. “Die openheid kan ik waarderen maar is dat je taak als journalist?” (Rob Wijnberg)

7. “Dat vind ik een beetje kijk mij eens een goed mens zijn.” (Dominique Weesie)

De uitspraken in dit cluster kunnen dan ook beschouwd worden als boundarysetting uit het analysemodel van Carlson. In de context van het programma worden nadrukkelijk grenzen gesteld aan objectiviteit en interpretatie in de journalistiek.

3.1.2 Onafhankelijkheid en autonomie zijn nog altijd belangrijke journalistieke waarden.

Naast het streven naar objectieve en neutrale verslaggeving zijn ook onafhankelijkheid en autonomie nog altijd belangrijke journalistieke waarden. Je laat je als journalist niet leiden door druk van de overheid of andere externe partijen. Daarnaast moet je als journalist ten alle tijden onpartijdig zijn om de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. Dat blijkt uit een reeks onderwerpen die Coen Verbraak met zijn gasten bespreekt.

1. “Wat is kritische journalistiek?”

“Dat je je door niemand laat beïnvloeden, dat je vast blijft houden aan jouw lijn.”

“En dat kan?”

“Dat moet, als je dat niet kunt ben je geen goede journalist.” (Step Vaessen).

2. “Moet je er als journalist naar streven om nergens bij te horen?”

“Ja, ik ga nooit naar recepties.”

“Fris Wester is lid van het CDA.”

“Ja dat kan absoluut niet. Alles wat hij over het CDA zegt ligt onder een vergrootglas.

Je moet neutraler zijn, en anders een ander vak kiezen.” (Arnold Karskens)

3. “Kun je als parlementair journalist een relatie hebben met een kamerlid zoals bij *NRC* is gebeurd?”

“Nee, wat je dan krijgt is dat alle stukken die zij heeft geschreven, en alle stukken die zij nog gaat schrijven over het CDA besmet zijn. Alleen al de schijn van ongeloofwaardigheid is een probleem.” (Rob Wijnberg)

4. “*Nieuwsuur* wilde destijds Eva Jinek niet meer als presentator wegens haar relatie met Bram Moszkowicz. Vond je dat een logische beslissing?”

“Ja. De onderzoeksredactie van *Nieuwsuur* was bezig met een onderzoek naar de handel en wandel van meneer Moszkowicz. Toen werd er ook door Eva gezegd: dan interview ik hem niet meer. Als de interviewer niet vrij is om de geliefde te interviewen dan moet je er mee ophouden.” (Clairy Polak)

5. “Als je een politicus wilt interviewen, moet je op voorhand vertellen waar het over gaat. Moet je dat honoreren?”
 “Als ik het daar wel over wil hebben moet hij niet komen.”
 “Maar het is een grote gast.”
 “Als het gaat om een thema waarop je iemand in de uitzending wil hebben dan moet hij niet komen.”
 “En als er wordt gezegd: u mag twee vragen stellen?”
 “Daar ga ik zelf over.” (Sven Kockelmann)
6. “Mag een journalist aandelen Ajax hebben?”
 “Nee je moet geen aandelen Ajax hebben. Ik heb ooit gehad dat een van mijn redacteuren in scheiding lag en een huis nodig had. Hij kwam toen terecht bij een pand van Marin Jol, destijds trainer van Ajax. Toen heb ik gezegd, dit kan niet. Als dit uitkomt ben je ongeloofwaardig.” (Johan Derksen).
7. “Ben jij lid van een politieke partij?”
 “Nee, dat kan ook eigenlijk niet. Ik heb een keer gehad dat een politiek redacteur bij *Trouw* op de kandidatenlijst stond van de PvdA. Toen ben ik wel boos geworden.”
 (Frits van Exter).
8. “Pauw en Witteman hebben een tijdje gelden Heleen Mees in de uitzending gehad, maar over de kwestie waarin zij verzeild was geraakt, werd niet gesproken. Moet je het dan wel doen?”
 “Ik zag Paul Witteman en Heleen Mees en dacht, dit wordt leuk. Vervolgens werd er gezegd, we hebben afgesproken dat we het daar niet over gaan hebben. Dan maar één keer Heleen Mees aan tafel maar ik ga het er over hebben.” (Dominique Weesie)

Deze uitspraken zijn niet heel verrassend. Onafhankelijkheid, objectiviteit en autonomie beheersen al jaren het dominante discours om legitieme journalistiek te definiëren. Volgens Carlson zien we juist in die herhaling van kernwaarden het discursieve proces dat de journalistiek zijn betekenis geeft. Hij stelt dat “the repetition of arguments for journalistic authority indicates deep-seated beliefs. In the context of change and upheaval, falling back on accepted norms provides its own argument about what journalism ought to be” (2015: p.10).

3.1.3 Over het belang van het brengen van feitelijke informatie zijn de meningen verdeeld. Internet speelt daarin een belangrijke rol.

Over het belang van de juistheid van het nieuws zijn de meningen verdeeld. Hoewel feitelijkheid nog steeds een belangrijke waarde is binnen de journalistiek wordt dit niet altijd nagestreefd.

1. “Moet iets waar zijn?”
 “Het is vervelend als het niet waar is.”
 “Maar het is geen keiharde voorwaarde?”
 “Nee maar er zijn natuurlijk wel veel nuances in waar. Moet de artiest het toegeven of moeten we er volgende week nog eens overheen en met foto’s aantonen dat iets waar is?”
 “Maar het is geen noodzaak voor je iets opschrijft?”
 “Nee, je hebt gradaties in waarheid.” (Evert Santegoeds)

2. “Moet je altijd eerst de feiten checken voor je iets opschrijft?”

“Ik heb wel eens gezegd, journalistiek bestaat voor tachtig procent uit professioneel geroddel. In zekere zin is journalistiek een soort permanent gesprek van de samenleving met zichzelf. Als je een soort wetenschappelijke maatstaf langs de journalistiek zou leggen met de regel, iets mag pas in de krant als iets honderd procent waar is, komt tachtig procent niet in de krant.” (Rob Wijnberg)

Uit de gesprekken blijken twee verklaringen die mogelijk van invloed zijn op de manier waarop er over het brengen van feitelijke informatie wordt gedacht. Enerzijds is de nieuwsvoorziening sneller geworden en is er gewoonweg minder tijd om de feiten te controleren. Anderzijds spelen het internet en social media een belangrijke rol. Het internet kent een zelfreinigend vermogen waar nieuws dat niet klopt vrij snel wordt gecorrigeerd.

1. “Op internet mag alles, dat heeft namelijk een soort zelfreinigend vermogen.”

“Want er wordt altijd wel iets tegenover geplaatst?”

“Ja, een NRC doet dat bijvoorbeeld ook op zijn website. Daar mag gewoon meer.”

“Dus het is minder belangrijk of iets klopt?”

“Ja, omdat men meezoekt naar de waarheid. Kijk naar het incident in Apeldoorn. Dat gaat zo snel dat je met updates gaat werken. Dan zijn er ook wel eens dingen die niet kloppen. Langzaam maar zeker wordt dat dan gecorrigeerd.”

“En buiten het internet om, bij de klassieke media?”

“Als ik zeker weet dat iets niet klopt ga ik het niet uitzenden.” (Dominique Weesie)

2. “Dat vind ik het mooie van deze tijd, nieuws dat niet klopt wordt heel snel gecorrigeerd.”

“Op Twitter bedoel je?”

“Ja Twitter, alle social media met name. Het zelfreinigend vermogen is veel groter geworden.” (Frits van Exter)

3. “Als wij iets niet hard krijgen, drukken we het niet af.”

“En zet je het dan wel op de site?”

“Dat zou een punt van discussie zijn.” (Marika Stellinga)

3.2 Rolpercepties in *Kijken in de Ziel*

Een analyse van het journalistieke metadiscours zegt iets over de manier waarop de democratische rol die de journalistiek zichzelf toeschrijft, gelegitimeerd wordt. Wanneer we rolpercepties in het programma *Kijken in de Ziel* analyseren zien we vooral een vorm van rolbevestiging. De rollen die onderscheiden kunnen worden op basis van de uitspraken die de deelnemende journalisten geven zijn, net als de traditionele kernwaarden die gebruikt worden om journalistiek te beschrijven, niet radicaal anders dan de rollen die uit bestaande de literatuur naar voren komen.

Het analysemodel van Carlson helpt om deze uitkomst te verklaren. *Kijken in de Ziel* is een gemonteerd programma waarin, niet geheel toevallig, vooral mannen van boven de vijftig aan het woord komen. Een conservatief beeld van wat journalistiek dient te zijn ligt daardoor op de loer. Er ontstaat een, wat Carlson noemt, ‘journalist-centric metajournalistic discours’ (2015: p.3). Het zijn journalisten die in een journalistiek programma praten over journalistiek. En journalisten hanteren vaak normatief taalgebruik om hun -al dan niet onmisbare- sociale positie te verdedigen (Carlson, 2015: p.3).

Die rolbevestiging is zo sterk aanwezig omdat de journalistieke professie niet kan terugvalen op esoterische kennis zoals een arts of rechter dat wel kan. Dat maakt de exclusieve rol van de journalist als hoeder van de waarheid zwak. Iedereen met een website kan een blog beginnen en zichzelf journalist noemen. Treffend is het volgende citaat.

“Iedereen mag zichzelf een journalist noemen, is het wel een vak?”

“Nee, maar dat mag je niet zeggen want we zijn met z'n allen wel zelfingenomen. Het is wel een vak maar niet iedere journalist is een journalist.” (Johan Derksen)

Voortbouwend op de theoretische concepten die uit de literatuur naar voren zijn gekomen kunnen vijf verschillende typen rolpercepties worden onderscheiden. De *duider*, *boodschapper*, *waakhond*, *commentator* en *infotainer*.

Duider

Vier van de twaalf journalisten geven nadrukkelijk aan dat journalistiek meer is dan slechts een doorgeefluik. Ingewikkelde informatie vertalen voor het publiek en het bieden van context en analyse worden als belangrijke taken gezien. Daarom kan deze rolperceptie het best worden omschreven als *duider*. Deze rol staat daarmee dicht bij de participant (Cohen), advocate (Janowitz), interpreter (Weaver en Wilhoit) of de service provider (Meyen en Riesmeyer).

1. “Wat is journalistiek precies?”

“Mijn rol als commentator en duider bij RTL Nieuws is vooral het uitleggen van zaken.”

“En duiden is dan vooral zoals jij het ziet?”

“Nee, het proces van duiden gaat veel meer over uitleggen wat gaat er gebeuren, wat wordt er gedaan, wat is het effect daarvan, wat betekent dat voor jou persoonlijk?”

(Frits Wester)

2. “Het is niet alleen onze taak om het nieuwsfeit te laten zien, maar ook om dat nieuwsfeit te duiden.” (Clairy Polak).

3. “Ik hoop altijd dat als mensen de krant hebben gelezen, ze een stukje wijzer zijn geworden. Dat ze meer weten. En dat ze al die gebeurtenissen, groot of klein, kunnen plaatsen.”

“En dat ze daardoor meer van de wereld snappen?”

“Ja, dat is misschien een beetje onderwijzend maar het is zeker een element.”

(Marika Stellinga)

De duider ziet zijn publiek als burgers die zo goed mogelijk geïnformeerd dienen te worden. Daarbij mag de journalist tot op zeker hoogte zaken interpreteren om zo complexe problemen te vertalen en begrijpelijk te maken voor zijn publiek. Aan de mate van interventie zit echter een grens. De journalist wordt niet geacht een standpunt in te nemen of zijn eigen mening te geven.

1. “Journalistiek is meer dan een doorgeefluik?”

“Je moet het ook zelf belangrijk vinden. Het gaat ook om jouw eigen wereld. Als je die vertaalt naar de wereld van anderen dan kun je het verhaal veel beter vertellen.”

“Is campagne voeren nog journalistiek?”

“Vind ik niet, dat is actie voeren. Natuurlijk, als publicaties die gegrond zijn, gebaseerd op feiten leiden tot iets dan kun je als journalist denken, dat hebben wij prima gedaan, maar dat mag nooit je doel zijn als journalist.” (Frits Wester)

2. “Als journalist kun je nooit je mening uitschakelen. Dat hoeft ook niet, maar je moet hem wel kunnen loslaten. Anders ben je geen journalistiek aan het bedrijven maar politiek.” (Clairy Polak)

3. “Als jij een goede journalist bent dan werk jij gewoon een journalistieke werkwijze af die niet strookt met hoe jij de wereld ziet.” (Marika Stellinga)

Het idee dat er een belangrijke taak ligt in het duiden van complexe problemen is al langer een breed gedragen opvatting binnen de Nederlandse journalistiek. In een onderzoek naar rolpercepties onder Nederlandse journalisten uit 2004 spreekt Mark Deuze van deze rol.

“De journalist wil niet alleen het laatste nieuws brengen, maar ziet ook nog een taak voor zichzelf weggelegd in het uitleggen en interpreteren van dit nieuws. De Nederlandse journalist is met andere woorden een buitengewoon ambitieuze duider.” (Deuze, 2004, p.172-173)

Ook in het onderzoek uit 2011 van Hermans, Pleijter en Vergeer wordt gesproken over de rol van de Nederlandse journalist als “belangrijke vertaler van informatie door het nieuws te duiden” (Hermans et al., p.55).

Een mogelijke verklaring voor het feit dat deze rol zo belangrijk wordt gevonden schuilt in de enorme stroom aan informatie die ons vandaag de dag via allerlei kanalen bereikt. Of zoals Bardoel en Wijffes benadrukken, “Het is vanzelfsprekend dat een journalistiek die haar primaire informatiefunctie deels kwijtraakt op zoek gaat naar andere functies, zoals betekenisgeving en duiding. Journalistiek kan zo te midden van wassende informatiestromen een zekere regiefunctie in het maatschappelijk debat behouden (Bardoel en Wijffes, 2015, p.25). Frits Wester benadrukt de toegevoegde waarde van deze rol van de journalist.

“Ik denk dat er altijd behoefte blijft aan duiding, aan een samenvatting van het nieuws en het bieden van context.” (Frits Wester)

Boodschapper

Een tweede rolperceptie die onderscheiden kan worden is de *boodschapper*. De boodschapper benadert zijn taak als journalist meer vanuit een idealistische rol. Hij spreekt veel in metaforen waarbij hij zichzelf ziet als een ‘held’ op een ‘missie’ om ‘het grotere verhaal’ te vertellen. In het geval van deze case vinden we boodschappers dan ook in de extremere takken van de journalistiek zoals oorlogs- en misdaadverslaggeving. Vier van de twaalf journalisten passen binnen dit profiel. Arnold Karskens bijvoorbeeld.

1. “Ik wil wel een held zijn. Ik voel me ook een held. Voor alle duidelijkheid, iedereen die boven zichzelf uitstijgt is een held. Ik haal als journalist altijd het maximale uit mezelf. En in oorlogsverslaggeving is dat een stap verder gaan dan anderen. Een goed verhaal is het waard om voor te sterven.” (Arnold Karskens)

2. “Ik durf als journalist bijna alles. Als ik even geen journalist ben denk ik meer na over de risico’s. Als ik als journalist op verhaal uit ben dan ben ik nergens bang voor.”

“Je stijgt dan boven jezelf uit? Want je hebt misschien een taak?”

“Ja, ik ben dan op een missie.”

“Dus er is dan echt een verschil met de privé-persoon Step Vaessen?”

“Ja, het is een soort rol waar je in kunt stappen. Je bent even geen burger, je bent journalist. Je mag veel meer en gaat dus veel onderzoekender en agressiever te werk.” (Step Vaessen).

De boodschapper komt in de buurt van de sentinal (Meyen en Riesmeyer, 2011) en de critical change agent (Hanitzsch, 2011). Journalisten in deze rol zien het als hun taak “to advocate social change, influencing public opinion and setting the political agenda” (Hanitzsch, 2011 p.486). Hun houding is daarin actiever dan die van de duider. Ze proberen hun publiek middels hun werk niet alleen te informeren, maar ook aan te zetten tot actie. Daarin sturen ze meer dan de duider aan op maatschappelijke verandering.

1. “Heeft de journalistiek een opdracht?”

“Ja, het heeft de opdracht om mensen te waarschuwen. Je hebt een schrijvende functie, maar ook een waarschuwende functie.” (Arnold Karskens)

2. "Wat is journalistiek?"

"Ik denk dat journalistiek in de eerste plaats laat zien wat er speelt in de samenleving. Bepaalt wat opmerkelijk, interessant of belangrijk is en dat vervolgens de aandacht geven die het verdient. En als anderen dan zeggen, ik heb dat gelezen in de krant en er moet actie worden ondernomen dan heb ik mijn rol vervuld." (Frits van Exter)

Wat eveneens opvallend is aan boodschappers is het feit dat ze enorm toegewijd zijn en betrokken bij hun vak.

1. "Wat betekent dit vak voor je eigen leven?"

"In de periode dat ik nog veel zware misdaad deed trok dit vak wel een wissel. Dat maakt toch dat je steeds over je schouder moet kijken en op moet letten." (Bart Middelburg)

2. "Ben jij betrokken als journalist?"

"Ik ben heel erg betrokken ja. Ik moet betrokken zijn om dit te kunnen doen Als ik er geen gevoel bij heb wordt het geen goed verhaal."

"En wat bedoel je met betrokken in dit verband?"

"De ramp met de tsunami bijvoorbeeld. Dan zie je zoveel ellende om je heen, dat komt keihard binnen. Sommige journalisten kunnen dat buiten houden en zijn daar heel professioneel in. Ik kan dat niet." (Step Vaessen)

Hoewel ze hun publiek duidelijk zien als burgers houden ze niet altijd rekening met hun wensen. Daarnaast kenmerkt de boodschapper zich door de zwakkeren in de samenleving een stem te bieden.

1. "Wij hebben de taak om de mensen te vertellen hoe het echt zit. Ik ben daarin erg betrokken. Ik moet betrokken zijn om het te kunnen doen. Dan gaat er een knop om en ga ik als een speer te werk om die verhalen te vertellen waarvan ik vind dat ze verteld moeten worden." (Step Vaessen)

2. "Ik heb veel door Afrika gereisd. Dan kom je vaak in een armoedige omgeving om mensen te interviewen over hun ellende. Ik vroeg mij dan wel eens af, wat denken die mensen toch van mij."

"En wat dacht je dat die mensen dachten?"

"Ik ben het wel eens desgevraagd gaan uitleggen. Dat ik het opschreef voor een stuk in de krant in de hoop dat mensen die het lazen zouden denken, het gaat daar toch niet goed in dat land, laten we er met z'n allen voor zorgen dat het beter gaat." (Frits van Exter)

Waakhond

De rol van waakhond wordt nog altijd gezien als traditioneel voor de westerse journalistiek (Hantzsch, 2011, p.485). In de literatuur keert deze rol meerdere malen terug waaronder de adversarial (Weaver en Wilhoit, 1986) en de detective (Meyen en Riesmeyer, 2011).

In Nederland wordt veelal aan deze rol gerefereerd wanneer men spreekt over de journalist als *luis in de pels* (Hermans et al., 2011, p.55). Hierbij is het de rol van de journalist om misstanden aan de kaak te stellen en controle uit te oefenen op de machthebbers. De waakhond gelooft heilig in het feit dat de journalistiek nog altijd de macht heeft om mensen te maken of breken en begeeft zich vaak op het gebied van onderzoeksjournalistiek. Twee van de geïnterviewde gasten passen binnen dit profiel.

1. “Wat is journalistiek precies?”

“Het plaatsen van een spiegel tegenover de samenleving. Daarnaast gaat journalistiek ook over het controleren van de macht. Dat is wat ik altijd op de school voor de journalistiek heb meegekregen, ‘het heilige vuur’, je ergens boos over maken, onrecht aan de kaak stellen. Dat is iets wat iedere journalist doet en wat zeker onderzoeksjournalisten zouden moeten doen. Een goede journalist is altijd kritisch op de macht en de gevestigde orde.” (Sven Kockelmann).

2. “*De Telegraaf* kan campagne voeren. Het is wel eens zo’n puinhoop op het spoor geweest dat wij een week de tijd kregen om de directie weg te krijgen.”

“En dat is gelukt?”

“Ja, in vier dagen.” (Dominique Weesie)

3. “Kunnen jullie journalisten mensen maken of breken?”

“Ja.” (Dominique Weesie)

4. “Stel dat je met een ijzersterke onthulling kunt komen, maar een die ook maatschappelijke gevolgen heeft. Wat doe je dan?”

“Onmiddellijk met die onthulling komen, geen twijfel over mogelijk.” (Dominique Weesie)

5. “Wat is de schoonheid van jouw vak?”

“De lol zit hem in het feit dat je elke dag een argument of reden hebt om iemand te bellen en diegene alles te vragen. En vervolgens mag je dat, in mijn geval, op radio en televisie aan heel veel mensen gaan vertellen. Daar moet ook iets van verontwaardiging in zitten. Dat je je als journalist boos maakt over zaken die niet kloppen, dat je je eraan ergert als je wordt voorgelogen. Wij zijn toch een soort hoeders van de waarheid.” (Sven Kockelmann)

Waakhonden zijn niet zozeer uit op maatschappelijke verandering maar vinden het wel belangrijk om hun publiek feitelijk te informeren en belangrijke informatie zo snel mogelijk met een groot publiek te delen. Daarin hecht de waakhond een grote waarde aan autonomie en onafhankelijkheid. Het ligt voor de hand dat de waakhond zich van alle rolpercepties het minst constructief opstelt ten opzichte van de machthebbers.

1. “Mark Rutte wilde niet komen bij *Paul en Witteman* als Freek de Jonge aan tafel zou zitten. Moet je dat honoreren?”

“Dat vind ik lastig. Eigenlijk vind ik dat je dat niet moet honoreren. Het probleem is namelijk dat je straks gasten krijgt die gaan dicteren wie er aan tafel zitten en welke onderwerpen er besproken worden.” (Sven Kockelmann)

2. “Pauw en Witteman hebben een tijdje gelden Heleen Mees in de uitzending gehad maar over de kwestie waarin zij verzeild was geraakt werd niet gesproken. Moet je het dan wel doen?”

“Ik zag Paul Witteman en Heleen Mees en dacht, dit wordt leuk. Vervolgens werd er gezegd, we hebben afgesproken dat we het daar niet over gaan hebben. Dan maar één keer Heleen Mees aan tafel maar ik ga het er over hebben.” (Dominique Weesie)

Commentator

Tegenover de waakhond staat de commentator. Hij stelt zich in tegenstelling tot de waakhond constructief op en vindt het geen zonde om partij te kiezen. De commentator kan ver gaan in de mate van interventie. Zo vindt de commentator het geen probleem om een standpunt in te nemen of een mening te geven. De rol van commentator is vergelijkbaar met de loyal en opportunist facilitator (Mellado, 2013; Hanitzsch, 2011).

Hoewel de rol van commentator binnen de literatuur veelal wordt gerelateerd aan het politieke domein waarbij de journalist een constructieve partner is van de overheid in het bevorderen van een democratische rechtstaat (Hanitzsch, 2011, p.486), past in deze casus sportjournalist Johan Derksen binnen dit profiel.

1. “Wat is journalistiek precies?”

“Journalistiek is weergeven wat er gebeurt. Wanneer je verder bent als journalist kun je ook opiniëren. Ik vind dat er tegenwoordig te veel geopinieerd wordt door mensen die geen recht van spreken hebben.” (Johan Derksen)

2. “VI deed mee aan Van Gaal bashen. Ben je dan niet meer lobbyist dan journalist? Je mag toch geen partij kiezen in zo’n conflict, je bent toch niet in dienst van Ajax?”

“Nee, maar ik heb wel een visie.” (Johan Derksen)

Infotainer

Volgens Mellado (2013) zijn er een aantal karakteristieken die binnen het profiel van *infotainer* passen. Zo ligt de nadruk sterk op het brengen van sensatie, schandalen en verhalen uit iemands privé-leven. Journalisten in deze rol benaderen hun publiek sterk vanuit een commerciële context waarbij de nadruk ligt op morbiditeit, ofwel het brengen van slecht nieuws (Mellado, 2013, p.607). Het ligt voor de hand dat Evert Santegoeds, hoofdredacteur van *Privé*, past binnen de rol van infotainer.

1. “Is roddeljournalistiek jouw werk of jouw hobby?”

“Het is echt werk.”

“Wat is dat eigenlijk, roddelen?”

“Ik denk dat het kwaadspreken betekent.”

“Het is kwaadspreekjournalistiek?”

“Ja, dat is wel het imago wat de bladen hebben, goed nieuws is geen nieuws.”

(Evert Santegoeds)

Omdat infotainers vaak werken in een commerciële context is ook de snelheid waarmee nieuws naar buiten gebracht moet worden belangrijk.

2. “Waar moet nieuws aan voldoen?”

“Het moet heel erg een ‘heb je dat gehoord’ gehalte hebben.”

“En maak die zin nu eens af.”

“Nou, Wendy van Dijk gaat scheiden, trouwen, een kind krijgen.”

“En dan is het al een verhaal?”

“Dan is het nieuws tot ’s avonds de entertainmentprogramma’s erover gaan berichten. Dan heeft de buurvrouw het zelf al gezien.” (Evert Santegoeds)

Uit de gesprekken met Coen Verbraak kan worden opgemaakt dat journalisten nog altijd veel waarde hechten aan de traditionele journalistieke normen en waarden. Ook dienen zich nog geen compleet nieuwe rolpercepties aan in een tijd waarin grote veranderingen plaatsvinden binnen het journalistieke veld.

Toch geven deze gesprekken wel degelijk inzicht in mogelijke veranderingen binnen de hedendaagse Nederlandse journalistiek. Om daar uitspraken over te kunnen doen dient er niet zozeer uitsluitend te worden gekeken naar rolperceptie, maar naar de relatie tussen deze rolpercepties en de journalistieke praktijk. Want zoals Mellado en van Dalen stellen, “the gap between ideals and practice is inevitable since the constraints to which journalists are exposed limits the possibility of living up their normative standards” (2013: p. 859).

Door de uitspraken die de journalisten in kwestie doen over de journalistieke praktijk nader onder de loep te nemen, kan een relevante bijdrage worden geleverd aan het onderzoek naar de relatie tussen rolperceptie en rolprestatie. Juist die relatie geeft inzicht in de manier waarop factoren als digitalisering en commercialisering van invloed zijn op rolperceptie, rolprestatie en met name de autonomie van de journalist binnen de hedendaagse journalistieke praktijk.

3.3 Gedeelde opvattingen over journalistiek stroken niet per definitie met de manier waarop over de praktijk gesproken wordt.

De belangrijkste hypothese die aan de theorie van metajournalistiek ten grondslag ligt is dat gedeelde opvattingen over journalistiek zich manifesteren in de manier waarop journalisten journalistiek bedrijven. Discursieve processen geven betekenis aan de journalistiek die zich vervolgens manifesteert in de praktijk (Carlson, 2015: p.13).

Een andere theorie die de praktijk verbindt met de manier waarop journalisten over journalistiek spreken is die van 'paradigm repair' (2015: p.3). Deze theorie beschrijft hoe zelfkritiek in de journalistiek bestaande paradigma's¹ verdedigt, om mogelijke bedreigingen van dat paradigma het hoofd te bieden. Het veelal ontbreken van zelfkritiek binnen het metajournalistieke discours resulteert echter in een gat tussen journalistieke retoriek en de praktijk. Zo waarschuwt Dalhgren (1992) dat de manier waarop journalisten over zichzelf spreken, en de manier waarop zij daadwerkelijk journalistiek bedrijven, vaak ver bij elkaar vandaan liggen (Dalhgren 1992 geciteerd in Carlson, 2015: p.9).

Ook Mellado en van Dalen concluderen dat er een gat bestaat tussen de rol die journalisten zeggen te vervullen in de maatschappij, en de mate waarin zij deze rol daadwerkelijk kunnen vervullen (2013: p.868). Dat gat is voor de ene rolperceptie groter dan voor de andere. Zo blijkt uit hun onderzoek dat dit gat voor de rol van waakhond significant groter is dan de rol van disseminator of infotainer (2013: p.863). Een verklaring voor deze uitkomst vinden zij in het feit dat de druk van externe factoren op de journalist voor de waakhond groter is dan voor de overige rollen (2013: p.863). Ook Carlson stelt dat "democratic normative defences often only account for a portion of news content marked as "hard" or "public affairs" news" (2015: p.9).

Hoewel dit gat tussen het ideaal en de praktijk moeilijk aangetoond kan worden op basis van de gesprekken in *Kijken in de Ziel*, laten de uitspraken wel zien dat ook in de context van dit metadiscours zelfkritiek op, met name die waakhond functie, aanwezig is. Het valt op dat de uitspraken namelijk veelal normatief van aard zijn. De uitspraken vertellen niet zozeer hoe de praktijk is, maar meer hoe die zou moeten zijn.

1. "De Journalistiek ziet zichzelf graag als luis in de pels. Is dat een kloppend zelfbeeld?"
"Nee natuurlijk niet. In Nieuwspoort zitten journalisten gewoon bij de mensen aan tafel die ze eigenlijk stevig zouden moeten aanpakken."

"Bedoel je dat de macht niet meer wordt gecontroleerd?"

"Ja, onvoldoende." (Arnold Karskens)

2. "Als je geen contacten hebt, dan kom je nergens achter. Dus je moet socializen."
(Clairy Polak).

3. "Doorgaans op het oppervlakkige niveau wel. Op het niveau dat er kritisch wordt gevolgd en kritisch wordt bevraagd, het niveau waar je weinig voorkennis voor nodig hebt. Maar veel minder en veel te weinig op het niveau waarbij we drie weken lang hebben ge graven op een onderwerp en waarbij wij op inconsistenties, misvattingen en problemen in uw verhaal zijn gestuit en daar nu uitleg over gaan vragen."
"Het moeilijk maken en werkelijk in het nauw drijven?"

¹ Een paradigma is een verzameling aan gedeelde normatieve aannames die het denkkader vormen waarbinnen de 'werkelijkheid' beschreven kan worden (Hindman en Thomas, 2013: p.268).

“Ja, het moeilijk maken in zoverre dat iemand er niet mee wegkomt om alleen maar een mooie gespinde oneliner te plaatsen.” (Rob Wijnberg)

4. “Er zijn maar weinig schandalen geweest de afgelopen jaren.”

“Misschien gedragen politici zich gewoon ontzettend netjes?”

“Ach kom.”

“Nee?”

“Misschien heeft het te maken met de waan van de dag. Daardoor is er geen tijd en ruimte om dingen uit te zoeken.” (Bart Middelburg)

5. “Wat wij doen, doen wij niet systematisch en gestructureerd genoeg. Wij hebben ook niet de middelen om een luis in de pels te zijn. Wij kunnen de schijnwerper ergens op richten maar tegelijkertijd zijn er een hele hoop zaken die we niet zien.” (Frits van Exter)

Een tweede hypothese die Mellado en van Dalen hebben onderzocht is de stelling dat journalisten behorend tot een *beat* een kleiner gat ervaren tussen rolperceptie en rolprestatie dan journalisten die zich met verschillende onderwerpen bezig houden. Het tegendeel bleek echter waar. Waakhonden die behoren tot een *beat* hebben weliswaar een sterk kritische houding, maar voelen tegelijkertijd een grotere druk van bijvoorbeeld politici. Dat leidt tot zelfcensuur en dus een grotere kloof tussen perceptie en praktijk (2013, p.870.) Deze conclusie wordt ondersteund door enkele uitspraken in deze casus die een wederzijdse afhankelijkheid illustreren voor journalisten die opereren binnen de politieke *beat*.

1. “In Nieuwspoort zitten journalisten gewoon bij de mensen aan tafel die ze eigenlijk stevig zouden moeten aanpakken.” (Arnold Karskens)

2. “Op een gegeven moment gingen we bij *NRC* factchecken. Tijdens de verkiezingen gingen wij uitspraken van politiek leiders checken. Toen kwam er iemand van de Haagse redactie naar ons toe en die zei, ‘heel mooi wat jullie aan het doen zijn, goed journalistiek werk, maar de woordvoerders van de politieke partijen willen nu minder met ons praten’. Daardoor hadden ze minder nieuwtjes en minder lekjes. Je moet die Haagse woordvoerders dus ook op een of andere manier te vriend houden.” (Rob Wijnberg)

3. “De journalist ziet zichzelf graag als luis in de pels. Is dat een kloppend zelfbeeld?”

“Het werk van een parlementair verslaggever is tamelijk ingewikkeld. Je bent er zelf namelijk nooit bij als de ministerraad vergadert en de belangrijke beslissingen niet in de openbare vergaderzaal worden genomen.

“Dus je hebt het altijd van horen zeggen?”

“Anders weet je nooit wat er in de kamer is gebeurd.” (Sven Kockelmann)

Deze uitspraken zijn illustrerend voor het feit dat de rolpercepties soms worden beïnvloed door externe factoren. Mellado en van Dalen (2013) stellen dat deze factoren binnen de journalistieke cultuur de mate waarin journalisten hun rol en idealen in praktijk kunnen brengen tot op zekere hoogte beperken. De analyse van uitspraken in deze reeks interviews die geschaard kunnen worden onder deze journalistieke cultuur leidt dan ook tot de volgende conclusie

3.4 Factoren binnen de journalistieke cultuur beperken tot op zeker hoogte de mate waarin journalisten hun rol en idealen in praktijk kunnen brengen.

3.4.1 Snelheid is de vijand van zorgvuldigheid.

De nieuwsvoorziening is steeds sneller geworden. Bardoel en Wijfjes constateerden al dat dit wel eens ten koste zou kunnen gaan van traditionele journalistieke routines als hoor en wederhoor en het checken van de feiten (2015, p.25). Hoewel een groot deel van de opgevoerde journalisten aangeeft zorgvuldigheid belangrijk te vinden, gaat de snelheid waarmee het nieuws tegenwoordig naar buiten wordt gebracht nog wel eens ten koste van de zorgvuldigheid.

1. “De nieuwsvoorziening is steeds sneller geworden, hoe verhoudt snelheid zich tot zorgvuldigheid?”

“Dat is voor iedereen lastig. Ik denk dat je er heel voorzichtig mee moet zijn om snel te willen zijn.”

“Het ongeluk met Prins Friso, heeft dat hier iets mee te maken?”

“Ik ben daar niet bij geweest dus dat vind ik lastig maar ik zou denk ik gedacht hebben, laat het even liggen.”

“Maar het is ook aantrekkelijk om iets in de krant te zetten wat niemand anders nog heeft.”

“Zeker, en die twee zielen zullen altijd in onze borst schuilen. Je hebt nieuws, en dan is het de kunst om te denken, is dit goed nieuws? Is dit uitgezocht? Is dit waar? Heel vaak wachten wij omdat iets dagen-, weken-, maandenlang uitgezocht moet worden.”

(Marika Stellinga)

2. “Wat ging er fout in de kwestie Prins Friso?”

“Dat de verslaggeefster dat verhaal in de krant probeert te krijgen lijkt me heel goed. Dat is haar vak. Het is vervolgens de taak van de hoofdredactie om te zeggen, even een pas op de plaats.”

“Had dit bij *Brandpunt* ook kunnen gebeuren?”

“Ja, daar had het ook kunnen gebeuren.” (Sven Kockelmann)

3. “Over het algemeen geldt, hoe sneller hoe onzorgvuldiger.” (Rob Wijnberg)

4. “Het is een grote ratrace geworden om als eerste nieuws te brengen”

(Sven Kockelmann).

5. “Snelheid is de vijand van de zorgvuldigheid.”

“Geef eens een voorbeeld?”

“De aanslagen in Noorwegen van Breivik, bijna een dag lang werd dat aan moslims toegeschreven.”

“En wat betekent dat dan?”

“Dat betekent dat wij in onze haast om niet alleen het nieuwsfeit te willen laten zien, maar ook om dat nieuwsfeit te duiden, onzorgvuldig zijn geweest. De consument wil alles weten dus dat moeten we voeden. Desnoods verzinnen we maar iets.”

“Dus er valt niemand iets te verwijten?”

“Natuurlijk wel. Ons, de redactie. Wij zouden dat soort dingen niet moeten doen als wij niet zeker weten waar we het over hebben.” (Clairy Polak)

6. “Wat is de belangrijkste eigenschap van een journalist?”

“Heel snel informatie tot je kunnen nemen. Zeker vandaag de dag waar je de hele dag uitzendingen hebt en soms maar een minuut hebt om iets te lezen. Dat gaat me soms wel iets te snel. Dan denk ik, jongens zullen we even de tijd nemen.”

“En doe je het dan toch?”

“Soms niet en soms zeg ik, we doen het.” (Frits Wester)

7. “Marcel Gerlauf, hoofdredacteur NOS, zei laatst in de VARA-gids: “Als *De Telegraaf* meldt dat de minister zwart geld aanneemt, dan neemt controleren te veel tijd in beslag, dan moeten wij mee en is factchecken niet langer heilig.”

“De NOS is helemaal niet verplicht om dat nieuws over te nemen maar wil ook niet te boek staan als degene die het nieuws altijd als laatste heeft.”

“Want dat is het dan? Dat je achterloopt?”

“Ja, dat je het sukkeltje bent.” (Arnold Karskens)

8. “Je mag zover gaan dat je zegt: *De Telegraaf* meldt dit en dit, iedereen heeft het er over en wij zijn het voor u aan het uitzoeken.”

“Of moet je het negeren voor je er iets aan kunt toevoegen?”

“Nee want het is wel iets wat gebeurt.”

“Maar je verspreidt misschien een roddel die niet klopt?”

“In dat geval doe je daar aan mee ja.”

“En doe je het niet, komt een ander ermee?”

“Ja, we papegaaien elkaar allemaal na. Zij hebben het dus moeten wij het er ook over hebben.” (Clairy Polak)

9. “Je zondert je wel heel erg af als je dat laat liggen.”

“Dus je kunt niet doen of je het niet gehoord hebt?”

“De lawine is tegenwoordig zo groot geworden, vroeger gebeurde het nog wel eens dat een krant met iets kwam waarvan de andere kranten zeiden, daar doen wij niets mee want voor ons is het niet controleerbaar. Nu ontstaat er zo’n lawine aan reacties dat je daar bijna wel iets mee moet doen.” (Bart Middelburg).

Deze uitspraken illustreren eveneens de theorie die Örnebring bepleit, namelijk om veranderingen binnen de journalistiek te plaatsten binnen een bredere context van veranderingen in arbeid en werk. Het model van twee concurrerende discoursen van Evetts betoogt dat managers binnen organisaties door toenemende druk van externe factoren handelen vanuit een organizational professionalism tegenover een occupational professionalism van hun werknemers (2009: p.4). “Simply put, manager and managed very likely have different ideas about what professionalism means (Örnebring, 2009: p.5).

Uit de uitspraken hierboven kan worden opgemaakt dat ook binnen de journalistieke praktijk eindredactionele beslissingen niet altijd stroken met de idealen van de journalisten op de werkvloer. Plaatsen we deze uitspraken binnen de context van het metajournalistieke discours dan valt op dat hier eveneens sprake is van paradigm repair. De situaties waarbij de snelheid het heeft gewonnen van de zorgvuldigheid worden afgedaan als incidenten. Het zou niet mogen gebeuren.

3.4.2 De journalistieke praktijk maakt het moeilijk om als journalist onafhankelijk en autonoom te werken.

Ook in deze casestudy is het gat tussen het journalistieke ideaal en de praktijk in zekere mate aanwezig. Hoewel veel journalisten aangeven autonomie en onafhankelijkheid nog altijd zeer belangrijk te vinden in hun werk, blijken zij in de praktijk moeilijk aan deze idealen te kunnen voldoen. In Nederland kent men vaak een grote wederzijdse afhankelijkheid tussen journalist en bron.

1. "Als je een politicus wil interviewen moet je op voorhand vertellen waar het over gaat."

"Ja anders komt hij of zij niet. Dan gaat de bureauredacteur onderhandelen met de persvoorlichter."

"En moet je ook doen wat hij zegt?"

"Ja, anders komt hij de volgende keer niet." (Clairy Polak)

2. "Politici stellen vaak eisen als ze bijvoorbeeld naar *Pauw en Witteman* gaan. Moet je dat honoreren?"

"De reden dat dat kan heeft te maken met een dieper liggende afhankelijkheid van elkaar. Het is de hele structuur en de manier waarop de nieuwsvoorziening werkt dat je voor dat soort dilemma's komt te staan." (Rob Wijnberg)

3. "Dat is de praktijk." (Dominique Weesie)

4. "Bestaat journalistieke onafhankelijkheid eigenlijk?"

"In het voetbal niet. Als je als journalist slaafs je stukjes in moet leveren bij de persvoorlichter van de club dan heeft dat niets met onafhankelijkheid te maken."

"Daar is geen ontkomen aan?"

"Nee, de interviews in het voetbal hebben niets met journalistiek te maken. Je stelt wat vragen en de geïnterviewde bepaalt wat er gepubliceerd wordt." (Johan Derksen)

5. "Soms zijn redacteurs wel twee dagen in discussie over de uiteindelijke tekst. Daarbij probeert de redacteur zijn belangrijkste punten zo goed mogelijk te behouden, maar er zit soms wisselgeld in." (Frits van Exter).

Met deze analyse kan worden aangetoond dat zowel de cognitieve als evaluatieve dimensie van de journalistieke cultuur niet altijd aansluit op de derde dimensie, die van de journalistieke praktijk. Deze dienen dan ook in relatie tot elkaar onderzocht te worden (Hanitzsch, 2011: p.275). Zo blijkt uit de uitspraken dat de invloed van veranderingen in de journalistieke cultuur zich minder nadrukkelijk manifesteren in veranderende rolpercepties, maar zichtbaar worden in de kloof die ontstaat tussen journalistieke idealen en journalistieke praktijk.

4. Conclusie

Ik begon dit onderzoek met de vraag hoe *Kijken in de Ziel* bijdraagt aan het journalistieke metadiscours en daarmee betekenis geeft aan journalistiek in de maatschappij. In een tijd waarin haar kernwaarden onder druk staan helpt een analyse van de reacties binnen dit discours ontwikkelingen in de journalistiek te verklaren en te begrijpen. Het metadiscours laat onder andere zien hoe de journalistiek zijn democratische rol in de maatschappij verdedigt.

Zo blijkt uit dit onderzoek een opvallende eensgezindheid wat betreft de taak van de journalistiek. De deelnemende journalisten legitimeren haar democratische rol nog altijd sterk vanuit traditionele journalistieke waarden als neutraliteit, onafhankelijkheid, autonomie en zorgvuldigheid. Opvallend is het feit dat er over de crisis in de journalistiek amper gesproken wordt. De gesprekken tonen niet zozeer nieuwe definities die de journalistiek een mogelijke meerwaarde kunnen bezorgen in een veranderende cultuur, maar bevestigen vooral de bestaande norm.

Diezelfde reactie is te zien wanneer op basis van de tweegesprekken gekeken wordt welke rolpercepties onderscheiden kunnen worden. Deze zijn niet radicaal anders dan de rolpercepties die blijken uit de literatuur. Het programma *Kijken in de Ziel* draagt dus vooral bij aan een rolbevestiging.

In dit onderzoek komen voldoende verschillen in taakopvattingen naar voren om te spreken van de journalist als duider, boodschapper, waakhond, commentator en infotainer. De rol van de journalist als duider lijkt daarin de belangrijkste. Het samenvatten van het nieuws en het bieden van context en analyse worden als zeer belangrijk gezien en zijn mogelijk van toegevoegde waarde in een tijd waarin de stroom aan informatie oncontroleerbaar is geworden. De boodschapper ziet het als belangrijkste taak om burgers actief bij het publieke debat te betrekken en in zijn nieuwsvoorziening aan te zetten tot maatschappelijke verandering. In mindere mate wordt er nog gedacht over de journalist in de rol van waakhond van overheid en bedrijfsleven en controleur van de macht.

Deze bevindingen tonen een conservatieve houding van de deelnemende journalisten. De actoren binnen het discours verdedigen de democratische rol van de journalistiek sterk vanuit traditionele normen en waarden. Het gaat hierin niet zozeer om een vorm van paradigm repair (over bedreigingen, incidenten en veranderingen wordt amper gesproken), maar om een vorm van paradigm policy. De bestaande normen en waarden worden geherarticuleerd en gereguleerd.

Daarnaast blijkt uit de normatieve uitspraken dat praktisch niet altijd aansluit bij het ideaal. Dit is een opvallende conclusie. De theorie van het journalistieke metadiscours veronderstelt immers dat gedeelde opvattingen over journalistiek zich manifesteren in de praktijk. Journalisten lijken steeds vaker beperkingen te ondervinden in het nastreven van hun journalistieke idealen.

De vraag dringt zich op in hoeverre de huidige journalist nog autonoom kan werken. Om concrete uitspraken te kunnen doen over het verschil tussen het journalistieke ideaal en de journalistieke praktijk, en daarmee ontwikkelingen in het journalistieke veld te kunnen verklaren, dient er zoals Claudia Mellado betoogt op systematischer en gestructureerder wijze onderzoek te worden gedaan naar de manier waarop journalistieke waarden en rolpercepties tot uitdrukking komen in nieuwscontent.

Mellado en Van Dalen hebben in hun onderzoek naar het gat tussen het journalistieke ideaal en de journalistieke praktijk de vijf grootste Chileense kranten geanalyseerd. Het nieuwsitem fungeerde als eenheid die over een periode van twee weken aan een contentanalyse werd onderworpen. Het analysemodel van Mellado, waarin zes typen rolpercepties worden onderscheiden, werd gebruikt om uitingen van rolpercepties in deze nieuwscontent te meten. De resultaten van deze contentanalyse werden vervolgens vergeleken met resultaten uit een enquête onder journalisten die met ten minste vijf artikelen vertegenwoordigd waren in de onderzochte periode. In deze enquête werden de deelnemende journalisten bevraagd naar hun rolperceptie. Die relatie tussen rolperceptie en rolprestatie is in Nederland nog amper onderzocht. Juist in die relatie worden gevolgen van veranderingen in de journalistieke cultuur zichtbaar.

Geraadpleegde literatuur

- Bardoel, J. & Wijffes, H. (Eds.). (2015). *Journalistieke cultuur in Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Carlson, M. (2015). Metajournalistic Discourse and the Meanings of Journalism: Definitional Control, Boundary Work, and Legitimation. *Communication Theory*, doi: 10.1111/comt.12088.
- Cohen B.C. (1963) *The Press and Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press.
- Cotter, C. (2010). *News Talk: Investigating the Language of Journalism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Davies, N. (2009). *Flat Earth News: An Award-winning Reporter Exposes Falsehood, Distortion and Propaganda in the Global Media*. London: Vintage.
- Deuze, M. (2004). *Wat is journalistiek?* Amsterdam: Het Spinhuis.
- Deuze, M. (2005). What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered. *Journalism*, 6(4), 442-464.
- Donsbach, W. (2008) Journalists' role perception. In W. Donsbach (Ed.) *The International Encyclopedia of Communication* (Vol. 6, pp. 2605–2610). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Finneman, T. & Thomas J.R. (2014). Who watches the watchdogs? *Journalism Studies*, 15(2), 172-186.
- Hanitzsch, T. (2011). Populist disseminators, detached watchdogs, critical change agents and opportunist facilitators: Professional milieus, the journalistic field and autonomy in 18 countries. *the International Communication Gazette*, 73(6), 477-494.
- Hanitzsch, T., Hanusch, F., Mellado, C., Anikina, M., Berganza, R., Cangoz, I., Coman, M., Hamada, B., Hernández, M.H., Karadjov, C.D., Moreira, S.V., Mwesige, P.G., Plaisance, P.L., Reich, Z., Seethaler, J., Skewes, E.A., Vardiansyah Noor, D. & Kee Wang Yuen, E. (2010). Mapping Journalism Cultures Across Nations. *Journalism Studies* 12(3), 273-293.
- Hermans, L., Vergeer, M. & Pleijter, A. (2011). *Nederlandse Journalisten in 2010*. Radboud Universiteit Nijmegen.
- Janowitz, M. (1975). Professional Models in Journalism: The Gatekeeper and the Advocate. *Journalism Quarterly*, 52(4), 618-662.
- Mellado, C. (2013). Professional Roles in News Content. *Journalism Studies*, 16(4), 596-614.
- Mellado, C. & Van Dalen A. (2013). Between Rhetoric and Practice. *Journalism Studies*, 15(6), 859-878.
- Meyen, M. & Balaban, DC. (2011). The Role Perception of Eastern European Journalists. A Qualitative Analysis. *Romanian Journal of Communication and Public Relations*, 4, 87-98.
- Meyen, M & Riesmeyer, C. (2011). Service Providers, Sentinals and Traders. *Journalism Studies*, 13(3), 386-401.
- Örnebring, H. (2009). The Two Professionalisms of Journalism: Journalism and the changing context of work. Reuters Institute for the Study of Journalism Working Paper.

Thomas, R. J. & Finneman T. (2014). Who watches the watchdogs? *Journalism Studies*, 15(2), 172-186.

Van Dijck, J. (2010). Professionele journalistieke identiteit in een digitale omgeving. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 38 (1), 5-21.

Weaver, D.W. & en Wilhoit, G.C. (1996) *The American Journalist in the 1990s: U.S. News People at the End of an Era*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Weaver, D.W. & Wilhoit, G.C. (1991) *The American Journalist: A Portrait of U.S News People and Their Work*. Bloomington: Indiana University Press.

Weaver, D.W. & Wilnat, L. (Eds.). (2012). *The Global Journalist in the 21st Century*. New York: Routledge.

Willemars, M. (2014). *Journalisten, publiek debat en democratie: nieuw rollen voor journalisten in maatschappelijke en politieke discussies*. Proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor aan de Radboud Universiteit Nijmegen, Nijmegen.

Zelizer, B en Allen, S. (2010). *Keywords in News And Journalism Studies*. New York: Open University Press.

Bijlage

Uitgeschreven interviews

Step Vaessen (Indonesië-correspondent)

CV: Wat is journalistiek precies?

SV: Willen weten hoe het echt zit.

CV: Kan journalistiek makkelijk overslaan in activisme?

SV: Ik heb zelf altijd moeite met journalisten die daar te ver in gaan. Die zichzelf opdringen om mensen te helpen.

CV: Vind jij jezelf een held?

SV: Ik durf als journalist bijna alles. Als ik even geen journalist ben denk ik meer na over de risico's van zaken. Als ik als journalist op een verhaal ben dan ben ik nergens bang voor.

CV: Je stijgt boven jezelf uit? Want je hebt dan een taak?

SV: Ja, ik ben dan op een missie.

CV: Dus dat is echt een verschil met de privé-persoon Step Vaessen?

SV: Ja, het is ook een soort rol waar je in kunt stappen, heel aangenaam. Je bent even geen burger, je bent journalist. Je mag veel meer en gaat dus veel onderzoekender en agressiever misschien wel te werk.

CV: Wat is nieuws eigenlijk?

SV: Iets wat we nog niet weten.

CV: Pieter Klein, hoofdredacteur RTL Nieuws, nam in een open brief aan Geert Wilders namens de RTL redactie afstand van zijn optreden. Wat vind je daarvan?

SV: Ik vind dat je dat als journalist niet kunt doen maar ik snap het wel. Ik zit nu in Indonesië ook in zo'n situatie. Wij hebben twee presidentskandidaten. Eentje is overduidelijk slecht nieuws. Het is lastig om daar heel objectief verslag van te doen. Maar toch probeer ik het. Het is niet mijn taak om hem aan de schandpaal te nagelen. Ik denk ook niet dat wij dat horen te doen. Je mag feiten gebruiken maar je mag daar geen waardeoordeel aan hangen.

CV: Wat betekent dit vak voor je eigen leven, wat je bent en wat je doet?

SV: Het is mijn leven. Het heeft mijn leven bepaald. Je kunt niet zeggen, ik ben nu aan het werk en nu niet.

CV: Wat is kritische journalistiek?

SV: Dat je je door niemand laat beïnvloeden, dat je vast blijft houden aan jouw lijn.

CV: En kan dat?

SV: Dat moet, als je dat niet kunt ben je eigenlijk geen goede journalist.

CV: De journalistiek ziet zichzelf graag als luis in de pels. Is dat een kloppend zelfbeeld?

SV: Ik denk dat het allemaal iets te comfortabel is geworden. Het land is voor een groot deel af. Nederland is een klein land, we kennen elkaar allemaal te goed. Er wordt minder hard gestreden. Het gaat niet meer over leven en dood. In Indonesië heb je echt nog te maken met goed en kwaad. In Nederland is het een beetje een grijs gebied, een beetje polderjournalistiek.

CV: Wat is de schoonheid van jouw vak? Wat maakt het een mooi vak?

SV: Ik heb het voorrecht om met zoveel mensen te praten. Ik word elke dag rijker.

CV: Ben jij betrokken als journalist?

SV: Ik ben heel erg betrokken ja. Ik moet betrokken zijn om het te kunnen doen. Als ik er geen gevoel bij heb wordt het geen goed verhaal.

CV: En wat bedoel je met betrokken in dit verband?

SV: De ramp met de tsunami bijvoorbeeld. Dan zie je zoveel ellende om je heen, dat komt gewoon keihard binnen. Sommige journalisten kunnen dat buiten houden en zijn daar heel professioneel in. Ik kan dat niet.

CV: En wat gebeurt er dan?

SV: Dan gaat er een knop op en ga ik als een speer aan het werk om die verhalen te vertellen waarin ik vind dat ze verteld moeten worden.

CV: Hoe ziet het leven van een correspondent er dan uit?

SV: Ik weet niet of je dat leven kunt noemen, het is eerder overleven.

CV: Ben jij vaak bang geweest in je werk?

SV: Ja soms, ik ben niet snel bang maar vaak realiseer ik me achteraf wat er had kunnen gebeuren.

CV: Heeft de journalistiek een opdracht?

SV: Wij hebben de taak om mensen te vertellen hoe het echt zit. Zij hebben niet de tijd om dat allemaal uit te zoeken dus dat moeten wij doen.

CV: Maar dan moet je dus ook weten hoe het echt zit.

SV: Dat is onze kwaliteit.

CV: Bedoel je dat het vak voor jouzelf de wereld ook duidelijker heeft gemaakt?

SV: Ja, ik begrijp zelf ook beter hoe het zit.

CV: Ben je dingen scherper gaan zien?

SV: Ja. En misschien ben ik ook een beetje cynischer als mens geworden.

Marika Stellinga (adjunct-hoofdredacteur *NRC*)

CV: Wat is journalistiek precies?

MS: Onderzoeken hoe het echt zit, heel veel vragen stellen naar wat er gebeurt in de wereld en waarom.

CV: Journalistiek is meer dan alleen een doorgeefluik?

MS: Het begint er al mee dat jij ordent, jij kiest ervoor om bepaalde dingen wel uit te zoeken en bepaalde dingen niet.

CV: Dus de richting waarin jij kijkt is al een keuze?

MS: Ja, absoluut.

CV: Iedereen mag zichzelf een journalist noemen, is het wel een vak?

MS: Ja het is een vak maar ik hecht er veel waarde aan dat iedereen zich journalist mag noemen.

CV: Dus het is geen vak?

MS: Nee het is echt wel een vak. Als jij bijvoorbeeld goede interessante televisie wil maken is dat een vak. Maar iedereen kan filmpjes op internet zetten en zeggen, ik ben een journalist en heb een website.

CV: Wat moet je ervoor kunnen, voor dit vak?

MS: Je moet heel veel vragen stellen, en ook alle vragen durven stellen. Dat lijkt evident maar is wel essentieel. Soms ben je met iemand aan het spreken en die weet zoveel van een bepaald onderwerp dat je denkt, dit is vast een domme vraag, dat soort gedachtes moet een journalist niet hebben.

CV: Dus je moet alle vragen kunnen stellen?

MS: Ja, ook moeilijke, politiek incorrecte of vervelende vragen.

CV: Wat is nieuws eigenlijk?

MS: Daar kun je heel strikt in zijn maar heel vaak is het tegenwoordig ook gewoon als het nieuw voor mij is, is het nieuws. Als je dat inkadert, dat op een bepaalde manier opschrijft en daar een stuk van maakt, en de gemiddelde mens denkt, oh zit dat zo? Dan is dat ook nieuws.

CV: De nieuwsvoorziening is steeds sneller geworden, hoe verhoudt snelheid zich tot zorgvuldigheid?

MS: Dat is lastig.

CV: Waar denk je dan aan?

MS: Soms blijken zaken gewoon anders te liggen dan verwacht.

CV: En dan heb je het al opgeschreven en gebracht?

MS: Ja, dat is voor iedereen lastig. Ik denk dat je er heel voorzichtig mee moet zijn om snel te willen zijn.

CV: Bijvoorbeeld het ongeluk van Prins Friso, heeft dat hier iets mee te maken?

MS: Ik was daar niet bij dus ik vind het lastig te stellen dat dat aan snelheid lag. Maar ik zou dan gedacht hebben, laat het even liggen.

CV: Maar het is ook aantrekkelijk om iets in de krant te zetten wat niemand nog heeft.

MS: Zeker, en die twee zielen zullen altijd in onze borst schuilen. Je hebt nieuws, en dan is het de kunst om te denken, is dit goed nieuws? Is dit uitgezocht? Is dit waar? Heel vaak wachten wij omdat iets dagen, weken, maanden lang uitgezocht moet worden.

CV: Marcel Gerlauf (hoofdredacteur NOS) zei laatst in de VARA-gids. Als *De Telegraaf* meldt dat de minister zwart geld aanneemt dan neemt controleren te veel tijd in beslag, dan moeten wij mee en is factchecken niet langer heilig.

MS: Als wij iets niet hard krijgen drukken we het niet af.

CV: Zet je het dan wel op de site?

MS: Dat zou een punt van discussie zijn.

CV: Je doet dan eigenlijk hetzelfde.

MS: Ja dat klopt.

CV: Stel dat je met een ijzersterke onthulling kan komen, maar een die ook maatschappelijke gevolgen heeft. Breng je dat dan?

MS: Ik ben geneigd om meteen ja te zeggen. Dat is mijn eerste reflex, maar wel meteen afvragen, wie zijn de bronnen, hoe weet ik dat?

CV: Ben je 24/7 journalist?

MS: Nee, ik zou nooit mijn relaties willen riskeren.

CV: Journalistieke nieuwsgierigheid kan doorslaan naar de mensen om je heen. Het werk van jouw partner bijvoorbeeld, wat doet je partner?

MS: Die werkt bij een overheidsbedrijf, bij het UWV.

CV: En heb jij wel eens over het UWV geschreven?

MS: Ja en ik heb met hem de afspraak gemaakt dat hij geen dingen tegen mij moet vertellen die ik niet mag weten.

CV: Stem je?

MS: Ja, natuurlijk.

CV: Mag een journalist aandelen hebben?

MS: Daar zijn strikte regels voor. Als je schrijft over bedrijven heb jij geen aandelen in die bedrijven. Als jij schrijft over politiek heb jij geen functie bij een politieke partij. Als jij schrijft over kunst, zit jij niet bij een jury van de kunstprijz. je moet alle schijn van belangenverstrengeling voorkomen.

CV: *Nieuwsuur* wilde destijds Eva Jinek niet als presentator wegens haar relatie met Bram Moszkowicz. Vind je dat een logische beslissing?

MS: Als dit bij mij zou spelen zou ik heel graag hebben dat de redactie er vertrouwen in heeft dat ik die twee zaken kan scheiden.

CV: Kan een parlementair journalist een relatie hebben met een kamerlid?

MS: Nee, liever niet.

CV: En als ze nou zou zeggen, ja maar ik schrijf niet over het CDA.

MS: Ze hoort alle gesprekken.

CV: Wat betekent dit vak voor je eigen leven, wat je bent en wat je doet?

MS: Ik heb ook nog een leven buiten de journalistiek. Als je aan mij vraagt, ben je mens of journalist? dan ben ik eerst mens en dan journalist.

CV: Uit een onderzoek onder journalisten uit 2010 blijkt dat 60% links of links van het midden stemt. Is de journalistiek links?

MS: Als jij als journalist stemt ga ik er onmiddellijk van uit dat dat niet geen invloed heeft op hoe jij schrijft of bericht.

CV: En waarom niet? Het zegt toch iets over de manier waarop jij de wereld ziet?

MS: Als jij een goede journalist bent dan werk jij gewoon een journalistieke werkwijze af die niet strookt met hoe jij de wereld ziet.

CV: Of wordt links misschien verward met maatschappijkritisch?

MS: Het is niet zo dat links gelijk staat aan maatschappijkritisch en rechts aan niet-maatschappijkritisch.

CV: Wat is kritische journalistiek?

MS: Niet met iedereen meepraten. Een wantrouwen jegens elke collectiviteit. Je moet afstand bewaren tot waar je over schrijft.

CV: Is *PowNed* nieuwe journalistiek?

MS: Ze doen zonder twijfel dingen die iets blootleggen.

CV: En lees jij *De Correspondent*?

MS: Ja die lees ik wel.

CV: Voegt het wat toe aan wat de kranten al maken?

MS: Ja, er is veel meer ruimte.

CV: De journalistiek ziet zichzelf graag als luis in de pels. Is dat een kloppend zelfbeeld?

MS: Ja.

CV: Dat zeg je heel ferm.

MS: Ja, waarom zou dat niet kloppen?

CV: Nou, je kunt je afvragen of de macht nog wel gecontroleerd wordt?

MS: Dat vraag jij je af?

CV: *Pauw en Witteman* hadden een tijdje geleden Heleen Mees in de uitzending, maar over de kwestie waar zij in verzeild was geraakt werd niet gesproken. Moet je het dan wel doen?

MS: Ik zou het niet doen. Je ziet ook in de sterrenwereld dat er steeds meer eisen worden gesteld, ook achteraf. Als wij zeggen "alleen op feitelijke onjuistheden" dan hebben ze al een heel plan bedacht om dat te omzeilen. Ik heb dat bij *Elsevier* meegemaakt, daar mocht van alles worden veranderd. Ik vind dat wel ver gaan.

CV: Heeft de journalistiek een opdracht?

MS: Ik hoop altijd dat als mensen de krant hebben gelezen, ze een stukje wijzer zijn dan daarvoor, dat ze meer weten. En dat ze al die gebeurtenissen, groot, klein, kunnen plaatsen. Beter dan daarvoor.

CV: En dat ze daardoor meer van de wereld snappen?

MS: Ja, dat is misschien een beetje onderwijzend maar het is zeker een element.

Frits van Exter (hoofdredacteur *Vrij Nederland*)

CV: Wat is journalistiek precies?

FE: Er is geen definitie te geven, journalistiek is het voertuig van de vrijheid van meningsuiting en de kunst van verhalen vertellen.

CV: Iedereen mag zichzelf een journalist noemen, is het wel een vak?

FE: Elke poging om de journalistiek in een beroepsgroep te plaatsen met codes en vergunningen en reglementen is tot mislukken gedoemd omdat het een vrij beroep is dat iedereen kan uitoefenen. In deze tijd gebeurt dat natuurlijk ook. Je kunt nu, morgen, vandaag journalist zijn. Je kunt televisie uitzenden, je kunt radio uitzenden, je kunt stukken verspreiden.

CV: Daar heb je helemaal geen redactie of hoofdredacteur voor nodig?

FE: Nou je hebt dus goede journalistiek en minder goede journalistiek maar in principe hoeft dat niet nee.

CV: Je hebt lang bij Trouw gewerkt, wordt er bij Trouw wezenlijk anders over journalistiek gedacht dan bij De Telegraaf?

FE: Het is een andere cultuur.

CV: Wat is nieuws eigenlijk?

FE: In het boekje *Scoop* komt ergens de definitie van nieuws voor. Nieuws is wat de normale man, die zich nergens ene moer voor interesseert, toch wil lezen. Dat is ietwat gechargeerd maar het komt in de buurt.

CV: Iets waar je van overeind gaat zitten?

FE: Ja waarvan je denkt, dat moet ik weten. Maar wij zitten hier aan tafel en zijn allebei journalist. Wij leiden eigenlijk een heel raar leven. Wij vinden het heel normaal om de hele dag naar de radio te luisteren of om alle kranten te lezen en 's avonds elk interessant programma te kijken. En vaak lezen we dan ook nog eens een weekblad.

CV: De nieuwsvoorziening is steeds sneller geworden, hoe verhoudt snelheid zich tot zorgvuldigheid?

FE: Dat vind ik het mooie van deze tijd, nieuws wat niet klopt wordt heel snel gecorrigeerd.

CV: Op Twitter, bedoel je dat?

FE: Ja Twitter, alle sociale media met name. En dat is wel grappig, in de hoogtijdagen toen er veel geld met journalistiek werd verdiend kon de journalistiek zich een bepaalde arrogantie veroorloven.

CV: En waar uitte die zich in?

FE: In een tiendelige serie over landbouwhervormingen in Guatemala, zo van lees het maar.

CV: Dat is ook weer het idee van, als ik het belangrijk vind is het nieuws?

FE: Als ik het belangrijk vind, en mijn buurman vindt het interessant dan moet verder vooral iedereen zijn kop houden. Dat is wel anders geworden. Ik denk dat de journalistiek nu gedwongen is om bij zichzelf te rade te gaan. Om zichzelf af te vragen, wat is nu de kern van ons vak? Wat doet er nu toe? En dat de journalistiek dus regelmatig op de vingers wordt getikt door al die reageerders. Het zelfreinigend vermogen is veel groter geworden.

CV: Stel je hebt een bron die zegt dat er ergens op korte termijn ergens in Nederland een terroristische aanslag gaat plaatsvinden. Breng jij dat nieuws dan?

FE: Nee.

CV: Waarom niet?

FE: Omdat het nieuws is waar niemand wat mee kan, en alleen maar paniek kan veroorzaken.

Dus voor mij heeft het dan geen functie.

CV: Ben jij eigenlijk 24/7 journalist?

FE: Nee joh, ben je gek.

CV: Dat zet je aan als je op de redactie komt?

FE: Nee hoor, je leest dingen, je denkt over dingen na. Het rommelt een beetje door elkaar maar dat is ook het leuke ervan. Maar ben je journalist als je de krant leest of lees je dan gewoon de krant? Ik vind dat moeilijk.

CV: Zijn er dan dingen die je onthoudt?

FE: Ja maar iedereen neemt wel dingen mee naar zijn werk.

CV: Dus als jij op een verjaardag bent en je staat met mensen te praten dan denk je niet, hey dit moet ik onthouden.

FE: Nee meestal niet, dan ben ik misschien een slechte journalist.

CV: Arnold Karskens zei, je moet als journalist nergens bij willen horen.

FE: Ik herken mezelf daar niet zo in.

CV: Stem je?

FE: Ja, op van alles, GroenLinks, D66, PvdA.

CV: Ben jij lid van een politieke partij en kan dat als journalist?

FE: Nee ik ben geen lid van een politieke partij. Dat kan ook eigenlijk niet. Ik heb een keer gehad dat een politiek redacteur bij *Trouw* op de kandidatenlijst stond van de PvdA. Hij had me dat niet verteld, daar was ik toen wel boos over. Dat vond ik een gebrek aan vertrouwen.

CV: Pieter Klein, hoofdredacteur RTL Nieuws, nam in een open brief aan Geert Wilders namens de RTL redactie afstand van zijn optreden. Wat vind je daarvan?

FE: Ik vond dat opmerkelijk omdat RTL een vrij neutrale positie inneemt.

CV: *Nieuwsuur* wilde destijds Eva Jinek niet als presentator wegens haar relatie met Bram Moszkowicz. Vind je dat een logische beslissing?

FE: Niet helemaal. Ik begrijp de ongemakkelijkheid. Het kan ongemakkelijk zijn, en dat is vervelend, maar om nou te zeggen, we vertrouwen jou niet meer, dat vind ik wat te ver gaan.

CV: Is er eigenlijk een pikorde binnen de journalistiek? Staat er iemand bovenaan en is er iemand minder goed?

FE: Er is vast een pikorde maar ik doe daar niet aan mee.

CV: Is *Vrij Nederland* bijvoorbeeld beter dan *Linda*?

FE: Nee.

CV: Uit een onderzoek onder journalisten uit 2010 blijkt dat 60% links of links van het midden stemt. Is de journalistiek links?

FE: Rechtse mensen kiezen vaker een net beroep. Waar je netjes je geld mee kunt verdienen en netjes carrière kunt maken. Aan de journalistiek zit een beetje een bohemische kant.

CV: Kijk je eigenlijk wel eens naar *PowNed*?

FE: Het laatste jaar eigenlijk nauwelijks meer.

CV: Is dat nieuwe journalistiek?

FE: Niet per se, al denk ik wel dat het een functie heeft binnen het bestel.

CV: *Vrij Nederland* en *De Groene Amsterdammer*, bestaan die over tien jaar nog?

FE: Geen flauw idee. Dat is van zoveel factoren afhankelijk. Een van die dingen waar wij nu mee worstelen, is het maken van de overstap naar online. Interessante daarvan is dat je ook losse artikelen kunt verkopen.

In de eerste plaats, wat betekent dat voor de redactie? Je kunt nu aan de statistieken zien dat het stukje van Kees goed wordt gelezen maar dat Marjet er nog een tandje bij moet doen. Of zijn de koppen misschien niet aantrekkelijk genoeg? Je krijgt ineens enorm veel gegevens.

CV: Het geeft inzicht?

FE: Het geeft inzicht.

CV: De journalistiek ziet zichzelf graag als luis in de pels. Is dat een kloppend zelfbeeld?

FE: Wat wij doen, doen wij niet systematisch of gestructureerd. Wij hebben ook niet de middelen om een luis in de pels te zijn. Wij kunnen de schijnwerper ergens op schijnen maar tegelijkertijd zijn er een hele hoop zaken die we niet zien.

CV: Bestaat journalistieke onafhankelijkheid eigenlijk?

FE: Soms zitten redacteuren wel twee dagen in discussie over de uiteindelijke tekst. Daarbij probeert de redacteur zijn belangrijkste punten zo goed mogelijk te behouden, maar er zit soms wis-selgeld in.

CV: Mark Rutte wilde niet komen bij *Paul en Witteman* als Freek de Jonge aan tafel zou zitten.

Moet je dat honoreren?

FE: Ja. Freek de Jonge kun je misschien iedere avond krijgen. Wij hebben het wel eens met fotografie. Mensen willen heel graag inspraak hebben over de foto's en over de kop bijvoorbeeld. Dat proberen wij toch zoveel mogelijk in eigen hand te houden.

CV: Hebben ze daar invloed op?

FE: Het komt wel eens voor dat mensen daar invloed op hebben.

CV: Wat is de schoonheid van jouw vak? Wat maakt het een mooi vak?

FE: Het verschaft je een paspoort. Je kunt tegen een politieagent zeggen, ik mag achter de versperring want ik heb een perskaart. Ik heb me daar ook wel eens om gegeneerd. Ik heb veel in Afrika gereisd. Dan kom je vaak in een armoedige omgeving om mensen te interviewen over hun ellende. Dan vroeg ik mij wel eens af, wat denken die mensen nu van mij?

CV: En wat denk je dat die mensen dachten?

FE: Ik ging het wel eens desgevraagd uitleggen, dat ik het opschreef voor een stuk in de krant in de hoop dat mensen het lezen en denken, het gaat daar toch niet goed in dat land, laten we er met z'n allen voor zorgen dat het wat beter gaat daar.

CV: En geloofde je dat zelf ook?

FE: Ik heb naïeve momenten gehad dat ik er wel in geloofde maar het is allemaal tamelijk betrekkelijk.

CV: Heeft de journalistiek een opdracht?

FE: Ik denk dat journalistiek in de eerste plaats laat zien wat er speelt in de samenleving. Bepalen wat opmerkelijk, interessant of belangrijk is en dat vervolgens de aandacht geven die het verdient. En als anderen dan zeggen, ik heb dat gelezen en de krant en er moet actie worden ondernomen dan heb ik mijn rol vervuld.

Bart Middelburg (Oud-misdaadverslaggever bij *Het Parool*)

CV: Wat is journalistiek precies?

BM: Journalistiek is stukjes tikken. Je tikt een stukje waarin je verslag doet van wat er gebeurt in de wereld.

CV: Zijn misdaadverslaggevers een aparte soort binnen de journalistiek?

BM: Je moet wel stevig in je schoenen staan.

CV: Wat is nieuws eigenlijk?

BM: Voor de een is het nieuws dat Barbie nog grotere tieten gaat nemen en andere mensen hebben zoiets van, nee, dat vind ik geen nieuws. Voor iemand anders is het zoveelste bloedbad in Syrië nieuws en een ander heeft zoiets van, nee, te ver weg. Menselijk leed is wel vaak een soort criterium voor wat nieuws is.

CV: Dat moet daar onderdeel van zijn?

BM: Ja, maar dat zou betekenen dat elke krant, iedere dag zou moeten openen met het aantal hongerdoden in Afrika of de zoveelste aanslagen in Syrië.

CV: Maar dat doen ze niet?

BM: Dat doen ze niet want dan heb je bijna elke dag dezelfde opening.

CV: Maar zijn de kranten toch de nieuwsmakers in de nieuwsketen?

BM: Kijk naar toonaangevende programma's als *Pauw en Witteman* en *DWDD*, die hebben wel een flinke redactie maar die redactie doet zelf geen onderzoek. Die recyclen meestal wat ze in de kranten hebben gezien, of ergens anders. Dat betekent dat de grondstof geleverd moet worden van buitenaf.

CV: Dus de bakermat van de journalistiek is nog altijd de geschreven pers?

BM: Voor mijn gevoel wel.

CV: Marcel Gerlauf (hoofdredacteur NOS) zei laatst in de VARA-gids: als *De Telegraaf* meldt dat de minister zwart geld aanneemt dan neemt controleren te veel tijd in beslag, dan moeten wij mee en is factchecken niet langer heilig.

BM: Je zondert je wel heel erg af als je dat laat liggen.

CV: Dus je kunt niet doen of je het niet gehoord hebt?

BM: De lawine is zo groot geworden. Vroeger gebeurde het nog wel eens dat een krant met iets kwam waarvan de andere kranten zeiden, daar doen wij niets aan want dat is voor ons niet controleerbaar. Nu ontstaat er zo'n lawine aan reacties, je moet daar bijna wel iets mee doen.

CV: Arnold Karskens zei, je moet als journalist nergens bij willen horen.

BM: Waarom zou je dat doen? Geen vrienden maken omdat je bang bent dat je erdoor wordt beïnvloed? Nee hoor, onzin.

CV: Mag een journalist aandelen hebben?

BM: Er is in de jaren '80 een schandaal geweest bij *De Telegraaf*. Economieredacteuren krijgen vaak, onder embargo, jaarcijfers van bedrijven. Aan de hand van dat soort cijfers ging destijds een economieredacteur van *De Telegraaf* beleggen. En die is er toen uit gevlogen. Het is niet slim om dat te doen.

CV: Als je nu bij *Het Parool* zou solliciteren en zou zeggen, ik stem PVV.

BM: Mijn gevoel zegt dat het een probleem zou zijn.

CV: Pieter Klein, hoofdredacteur RTL Nieuws, nam in een open brief aan Geert Wilders namens de RTL-redactie afstand van zijn optreden. Wat vind je daarvan?

BM: Vroeger had je in de kranten ook redactionele commentaren dus in die zin vond ik het heel normaal.

CV: Kan een parlementair journalist een relatie hebben met een Kamerlid zoals bij *NRC* is gebeurd?

BM: Dat is vervelend, alles wat je daarna maakt is potentieel verdacht.

CV: Is voor jou *Nieuwsuur* betere journalistiek dan *Hart van Nederland*?

BM: Ja, het moet wel relevant zijn en leuk om naar te kijken en niet zo hijgerig.

CV: Hebben kranten en weekbladen nog een toekomst?

BM: Dat weet ik niet. Voor mij is het moeilijk te beoordelen hoe groot de invloed van het internet zal worden.

CV: Lees jij *De Correspondent*?

BM: Nee, ik vind het te zweverig, te algemeen en te filosofisch.

CV: De journalistiek ziet zichzelf graag als luis in de pels. Is dat een kloppend zelfbeeld?

BM: Er zijn maar weinig schandalen geweest de afgelopen jaren.

CV: Misschien gedragen de politici zich gewoon ontzettend netjes.

BM: Ach, kom.

CV: Nee?

BM: Misschien heeft het te maken met de waan van de dag. Daardoor is er geen tijd en ruimte om dingen uit te zoeken.

CV: Jij schreef twaalf jaar geleden het boek *Onderwereld PR*, over hoe de wereld van de misdaad zich verhoudt tot de journalistiek. Je beschrijft daarin dat de onderwereld soms de grip op journalisten krijgt totdat deze geen zeggenschap meer hebben.

BM: Zware criminelen zijn gaan beseffen dat het noodzakelijk is om een soort PR-beleid te gaan voeren. Een heel bekend middel om controle te krijgen over publicatie is aanpappen met die journalisten. Dat is een vorm van inkapseling. Publiciteit is een risico voor zware criminelen. Ga maar met die journalisten uit eten, vertel ze maar zaken off the record en er wordt vervolgens niet meer

over geschreven. Als je als journalist denkt, daar heb ik maling aan dan heb je een heel groot probleem, en niet in de rechtszaal.

CV: Politici stellen vaak eisen als ze bijvoorbeeld naar *Pauw en Witteman* gaan. Moet je dat honoreren?

BM: In de misdaadjournalistiek speelt dat veel minder.

CV: Ben je wel eens echt bang geweest in je werk?

BM: Jawel, dat is wel eens gebeurd. Maar meestal weet je niet eens wat er speelt.

CV: Moet je nog over je schouder kijken?

BM: Nee, dan word je gek.

CV: Wat betekent dit vak voor je eigen leven?

BM: In de periode dat ik nog veel zware misdaad deed, trok dit vak wel een wissel. Dat maakt toch dat je steeds over je schouder moet kijken en op moet letten.

Johan Derksen (oud-hoofdredacteur *Voetbal International*)

CV: Wat is journalistiek precies?

JD: Journalistiek is weergeven en voorlezen wat er gebeurt. Wanneer je iets verder bent als journalist kun je ook opiniëren. Ik vind dat er tegenwoordig te veel geopinieerd wordt door mensen die geen recht van spreken hebben.

CV: Iedereen mag zichzelf een journalist noemen, is het wel een vak?

JD: Nee, maar dat mag je niet zeggen want we zijn met z'n allen wel zelfingenomen. Het is wel een vak maar niet iedere journalist is een journalist.

CV: Wat is de belangrijkste eigenschap van een journalist?

JD: IJver, ijver is in dit vak belangrijker dan talent. Vooral hard willen werken. Ik loop niet over van talent, ik heb heel vaak gewerkt met mensen die beter kunnen schrijven dan ik, mensen met een neusje voor nieuws en een goed netwerk. Maar toen heb ik gemerkt, als je hard werkt, hou je de race moeiteloos bij.

CV: VI deed mee aan Van Gaal bashen. Ben je dan niet meer lobbyist dan journalist? Je mag toch geen partij kiezen in zo'n conflict, je bent toch niet in dienst van Ajax?

JD: Nee maar ik heb wel een visie.

CV: Is de bakermat van de journalistiek nog altijd de geschreven pers?

JD: Als een redacteur nieuws heeft moet dat binnen een seconde op de website. Ik betrapte ze erop dat ze het ook op hun eigen twitteraccount deelden, dan is het hun nieuws. Dan las ik verdorie nieuws van een redacteur op twitter dat we nog niet op onze website hadden. Ik begrijp dat wel en bij een weekblad waar ook een site aan verbonden is, is nieuws dan ook niet meer zo belangrijk. Wij moeten het hebben van de achtergrondverhalen.

CV: Er was ooit sprake van een omkooptchandaal van scheidsrechter Dick Jol. Toen werd zijn ex-vrouw als bron aangevoerd.

JD: Je moet wel afwegen of iemand objectief is.

CV: En achteraf is Jol nooit vervolgd.

JD: Nee, maar de beschadiging was er wel.

CV: Stel je hebt een scoop, en je weet dat dat voor onrust gaat zorgen, breng je het dan toch naar buiten?

JD: Dat heb ik ooit gedaan, met een zwart-geldaffaire bij FC Groningen. En ik heb later wel eens gezegd, met de kennis van nu weet ik niet of ik het gedaan zou hebben. Journalistiek gezien klopte het allemaal, het was een prachtige scoop. Alleen het menselijk leed wat eruit voortkwam, ik denk nu dat ik wel twee keer nagedacht zou hebben. Later heb ik wel eens gedacht, was het het allemaal waard. Maar dan begeef je je als journalist wel op een hellend vlak.

CV: Je zou het nu niet meer geschreven hebben?

JD: Jawel, maar ik weet niet of ik er zo zou zijn opgedoken.

CV: Voel je je daar schuldig over?

JD: Ja, toen kwam wel iets van medelijden bij me op. Toen heb ik mezelf afgevraagd, zou ik het weer zo publiceren?

CV: En wat was het antwoord?

JD: Dat weet ik niet.

CV: Als jij op een verjaardag bent en je staat met mensen te praten, denk je dan, hé, dit moet ik onthouden?

JD: Ja, daar zijn we in getraind. Ik kan nu met jou een half uur lullen en dan kom ik thuis en tik ik het uit.

CV: Zeiden mensen dan nooit, hé, dat heb ik jou in vertrouwen verteld?

JD: Jawel maar ik quote nooit. Ik schreef het tussen de regels op.

CV: Dat heeft niet tot verlies van vrienden geleid?

JD: Nee, je moet dat wel discreet doen.

CV: Mag een journalist aandelen Ajax hebben?

JD: Nee je moet geen aandelen Ajax hebben. Maar als je voor de rest in een aandelenclubje zit vind ik dat prima.

CV: En aandelen Philips bijvoorbeeld?

JD: Zou ik onverstandig vinden. Je moet oppassen dat je niet bij de grote sponsors van de grote clubs terecht komt.

CV: En controleer jij dat?

JD: Nee, maar ze weten hoe ik over dat soort dingen denk. Ik heb ooit gehad dat een van mijn jongens in scheiding lag en een huis nodig had. Hij kwam toen terecht bij een pand van Martin Jol, destijds trainer van Ajax. Toen heb ik gezegd, dit kan niet, als dit uitkomt ben je ongeloofwaardig.

CV: Is er eigenlijk een pikorde binnen de journalistiek? Staat er iemand bovenaan en is er iemand minder goed?

JD: Voor de voetballerij zijn *AD* en *De Telegraaf* belangrijk.

CV: En *VI*.

JD: En *VI*.

CV: Hebben kranten en weekbladen nog een toekomst?

JD: We hebben het moeilijk, zowel de kranten als de bladen. Het is namelijk vrij trage informatie. Maar ik kan me niet voorstellen dat de papieren krant helemaal uit de samenleving verdwijnt. Maar kranten moeten erop inspelen dat ze digitale abonnementen hebben.

CV: Ik herinner mij nog dat Co Adriaanse werd ontslagen als trainer van FC Twente. Toen zei jij op tv, Co kon de spelers niet meer uit elkaar houden. Dat is natuurlijk een dodelijke suggestie.

JD: Het ging erom dat Co vanaf die plek langs de lijn de spelers aan de overkant van het veld niet goed meer zag.

CV: Maar zo kwam dat niet over. Het kwam over alsof hij ze niet allemaal meer op een rijtje had. Ik dacht toen, nu maak je misbruik van je macht waar je iemand mee schaadt.

JD: Zeker, je moet je verantwoordelijkheid weten en als dat destijds verkeerd is overgekomen is dat mijn fout.

CV: Bestaat journalistieke onafhankelijkheid eigenlijk?

JD: In het voetbal niet. Als je als journalist slaafs je stukjes in moet leveren bij de persvoorlichter van de club dan heeft dat niets met onafhankelijkheid te maken.

CV: Daar is geen ontkomen aan?

JD: Nee anders staan ze je helemaal niet meer te woord.

CV: Dus dat is geen journalistiek?

JD: Nee, de interviews in het voetbal hebben niets met journalistiek te maken. Je stelt wat vragen en de geïnterviewde bepaalt wat er van gepubliceerd wordt.

CV: Hoe voorkom je dan dat je een clubblaadje bent?

JD: Met hele goede columnisten.

Sven Kockelmann (presentator *Nieuwsuur*)

CV: Wat is journalistiek precies?

SK: Het plaatsen van een spiegel tegenover de samenleving zodat deze kan zien hoe het met de samenleving gaat. Daarbij gaat journalistiek ook over het controleren van de macht.

CV: Is nieuws altijd persoonlijk gekleurd?

SK: Nee, kleuren is iets anders. Kleuren is als je bewust iets weglaat omdat het jou niet uitkomt als mensen dat zouden weten.

CV: Arnold Karskens noemde journalistiek 'overwonnen woede'.

SK: Dat is de wat meer activistische houding van de journalist. Dat is wat ik altijd heb meegekregen op de school voor de journalistiek, 'het heilige vuur', je ergens boos over maken, onrecht aan de kaak stellen. Dat is zeker iets wat bijna iedere journalist doet en wat zeker onderzoeksjournalisten zouden moeten doen.

CV: Is dat niet iets van vroeger?

SK: Nee, maar tegenwoordig is de journalistiek wel minder ideologisch gekleurd.

CV: Iedereen mag zichzelf een journalist noemen, is het wel een vak?

SK: Ja ik vind van wel, meer een ambacht.

CV: Wat is het verschil tussen een vak en een ambacht?

SK: Een ambacht heeft iets ouderwets, iets van een gilde, daar zit een soort beroepseer aan vast.

CV: En dat hoort bij de journalistiek?

SK: Vind ik wel.

CV: Terwijl iedereen zich mag uitgeven voor journalist. Gaat dat samen, die twee dingen? Want bij een gilde kon je je niet zomaar voegen.

SK: Het is een vrij beroep.

CV: Wat moet je ervoor kunnen, voor dit vak?

SK: Goed kijken en goed luisteren.

CV: Kijken naar?

SK: Kijken naar wat er gebeurt om je heen en je er tegelijkertijd bij afvragen, wat zie ik eigenlijk?

Zie ik wel wat ik zie. De aangeboren nieuwsgierigheid om alles te willen weten. Nog zo'n les, domme vragen bestaan niet. Als jij je artikel tikt, heb je er last van dat je die ene domme vraag niet hebt gesteld. Jij kunt dan niet aan je lezer duidelijk maken wat je bedoelt.

CV: Wat is nieuws eigenlijk?

SK: Dat is een hele cynische regel in de journalistiek, het aantal kilometers gedeeld door het aantal slachtoffers. Hoe dichterbij, hoe belangrijker.

CV: Twee doden in Stadskanaal wegen zwaarder dan vierhonderd doden in Mali?

SK: In de journalistiek wel. Heel cynisch maar zo werkt het. Ook de uitzondering op de regel is nieuws. Daarom is er ook altijd zo'n bak ellende in het nieuws.

CV: Want nieuws is vaak negatief?

SK: Nieuws is bijna altijd negatief.

CV: En wie zijn de nieuwsmakers in die keten? Toch de kranten?

SK: Dat hangt af van het moment van verschijnen. Als kranten met hun eigen onderzoeksredactie ergens nieuws vandaan peuteren, dan is dat hun nieuws en gaat het daar de rest van de dag over. Maar als ik en mijn collega-reporters iets nieuwswaardig boven tafel halen wordt dat nieuws, eigen nieuws. Als ergens op de dag op de snelweg een ongeluk gebeurt, komt dat op het Journaal en is dat nieuws. Als er een minister valt, is dat vaak eerder op radio en televisie te horen dan dat het in de krant staat. Maar kranten hebben tegenwoordig ook een website en die doen ook druk mee. Het is een grote ratrace geworden om als eerste het nieuws te brengen.

CV: Wat ging er fout in de kwestie met Prins Friso?

SK: Dat die verslaggeefster dat verhaal in de krant probeert te krijgen, dat lijkt me heel goed. Dat is haar vak. Het is vervolgens de taak van de hoofdredactie om te zeggen, even een pas op de plaats, hoe gaan we hier mee om.

CV: Had dit bij *Brandpunt* kunnen gebeuren? Stel dat jullie iemand in dat gebied hadden gehad.

SK: Ja, dan had het ook bij ons kunnen gebeuren.

CV: Marcel Gerlauf (hoofdredacteur NOS) zei laatst in de VARA-gids, als *De Telegraaf* meldt dat de minister zwart geld aanneemt dan neemt controleren te veel tijd in beslag, dan moeten wij mee en is factchecken niet langer heilig.

SK: Op het moment dat je verslag doet van dat nieuws is het een nieuwsfeit geworden.

CV: Stem je?

SK: Ik stem wel maar ben geen lid van een politieke partij.

CV: En wat stem je dan?

SK: Dat zeg ik niet.

CV: Kun je lid zijn van *Greenpeace* of *Amnesty*?

SK: Dat vind ik moeilijk, als er iets aan de hand is met die organisaties zou ik me daar heel onprettig bij voelen.

CV: En de Wegenwacht?

SK: Ja, dat ben ik wel.

CV: Als jullie een sollicitant krijgen, een hele goede, die zegt, maar ik stem wel PVV.

SK: Nou, en.

CV: Geen probleem?

SK: Voor mij niet, waarom zou iemand die op Emil Roemer wil stemmen wel mogen komen en iemand die op Geert Wilders stemt niet?

CV: *Nieuwsuur* wilde destijds Eva Jinek niet als presentator wegens haar relatie met Bram Moszkowicz. Vind je dat een logische beslissing?

SK: Ik had wel begrip voor sommige argumenten maar tegelijkertijd moeite met de beslissing.

CV: Jij zou het haar hebben laten doen?

SK: Ik ken haar heel goed en weet ook hoe zij in het vak staat.

CV: Het gaat ook om de geloofwaardigheid van je rubriek voor mensen die haar minder goed kennen.

SK: En als je partner bent van Bram Moszkowicz ben je geen geloofwaardig journalist?

CV: Uit een onderzoek onder journalisten uit 2010 blijkt dat 60% links of links van het midden stemt. Is de journalistiek links?

SK: Ik denk dat de journalistiek wel linkser is dan gemiddeld.

CV: Of wordt links misschien verward met maatschappijkritisch?

SK: Paul Jansen van *De Telegraaf* is een van de allerbeste parlementair verslaggevers. Die is niet bepaald links maar wel degelijk kritisch. Een goede journalist is altijd kritisch op de macht, op de gevestigde orde. En als de gevestigde orde links is, zal de journalistiek wat meer rechts moeten kijken.

CV: Wat is kritische journalistiek?

SK: De feiten checken, kijken of wat mensen beweren klopt.

CV: Jij vroeg ooit tijdens een interview, "Bent u een schurk?"

SK: Dat komt een beetje uit de Angelsaksische journalistiek. Tegenwoordig hebben veel politici mediatraining gehad, en veel captains of industry ook. Die hebben allemaal geleerd hoe ze hun verhaal het beste kunnen vertellen.

CV: Dus?

SK: Dus ik probeer met zo'n vraag onverwacht te beginnen in de hoop een eerlijk antwoord te krijgen.

CV: Clairy Polak zei, 'Een live-interview is de meest gemankeerde vorm van journalistiek.' Er is te weinig tijd en je hebt geen mogelijkheid om onderzoek te doen.

SK: Daar ben ik het absoluut niet mee eens. Om te beginnen heb ik vaak een half uur. En het onderzoek doe je vooraf. Het ligt er maar net aan hoe je interviewt.

CV: Is *PowNed* nieuwe journalistiek?

SK: Wat Rutger Castricum bij Ella Vogelaar deed, daar had hij groot gelijk in. Ik heb er niets op tegen. Nou ja, dat is niet helemaal waar, ik heb er soms wel wat op tegen. Ik vind het soms wel heel erg makkelijk.

CV: Kunnen jullie journalisten mensen maken of breken?

SK: Ja, dat denk ik wel. Als een journalist komt met een onthulling die niet blijkt te kloppen maar wel schadelijk voor die persoon is, dan is het heel moeilijk die beeldvorming om te draaien.

CV: Job Cohen was bijna weg na één interview bij *Nieuwsuur*.

SK: Vervolgens deed hij hetzelfde in een paar debatten en toen was het over. Allemaal beeldvorming.

CV: De journalistiek ziet zichzelf graag als luis in de pels. Is dat een kloppend zelfbeeld?

SK: Het werk van parlementair verslaggever is tamelijk ingewikkeld. Je bent er namelijk zelf nooit bij als de ministerraad vergadert en de belangrijke beslissingen niet in de openbare vergaderzaal worden genomen.

CV: Dus je hebt het altijd van horen zeggen?

SK: Anders weet je nooit wat er in die kamer is gebeurd.

CV: als je een politicus wilt interviewen, moet je op voorhand vertellen waar het over gaat?

SK: Het kan zijn dat een gast zegt: "Luister, ik wil wel komen maar ik wil het daar niet over hebben." Als ik het daar wel over wil hebben dan moet hij niet komen.

CV: Maar het is wel een grote gast.

SK: Maar als het gaat om hét thema waarop je iemand wil hebben dan moet hij niet komen.

CV: En als er wordt gezegd, u mag twee vragen stellen?

SK: Daar ga ik zelf over.

CV: *Pauw en Witteman* hadden een tijdje geleden Heleen Mees in de uitzending, maar over de kwestie waar zij in verzeild was geraakt werd niet gesproken.

SK: Ik had dat nooit gedaan.

CV: Mark Rutte wilde niet komen bij *Paul en Witteman* als Freek de Jonge aan tafel zou zitten.

Moet je dat honoreren?

SK: Dat vind ik lastig. Eigenlijk vind ik dat je dat niet moet honoreren. Het probleem is namelijk dat je straks gasten krijgt die gaan dicteren wie er aan tafel zitten en welke onderwerpen er besproken worden.

CV: Wat is de schoonheid van jouw vak? Wat maakt het een mooi vak?

SK: De lol zit hem in het feit dat je elke dag een argument of een reden hebt om iemand te bellen en diegene alles te vragen. En vervolgens mag je dat, in mijn geval, op radio en televisie aan heel veel mensen gaan vertellen. Daar moet ook iets van verontwaardiging in zitten. Dat je je als journalist boos maakt over dingen die niet kloppen, dat je je eraan ergert als je wordt voorgelogen. Wij zijn toch een soort van hoeders van de waarheid.

CV: Dus dit vak heeft ook met persoonlijke betrokkenheid te maken.

SK: Ja, als je die persoonlijke betrokkenheid niet hebt is het een baan. Ik vind het zijn van een journalist, chirurg of premier, dat is meer dan een baan. Het is een manier van leven.

CV: Heeft de journalistiek een opdracht?

SK: Wie zijn wij en waar gaan we naar toe met z'n allen.

CV: Daar gaat journalistiek over?

SK: Daar gaat het over.

CV: Dat is de journalistiek?

SK: Ja.

CV: Dat zijn best grote woorden.

SK: Ja, maar zo voel ik het wel.

Rob Wijnberg (initiatiefnemer van *De Correspondent*)

CV: Wat is journalistiek precies?

RW: Je moet niet als een soort neutrale 'ik-registreer-alleen-maar-boodschapperachtige-rol' opereren.

CV: Journalistiek is meer dan alleen een doorgeefluik?

RW: Ja, het is ook: dit is belangrijk en dit niet, dit is van grote invloed en dit niet. Je moet een bepaald oordeel vormen over wat je nu eigenlijk doorvertelt.

CV: Wat moet je ervoor kunnen, voor dit vak?

RB: Als je je begeeft in dat gebied van de journalistiek, onderzoeksjournalistiek, misstanden onthullen, dan is het belangrijk dat je doorbijt daar waar je in normale sociale situaties loslaat omdat je niet wil dat mensen gek van je worden.

CV: Wat is nieuws eigenlijk?

RW: Nieuws gaat bijna altijd over uitzonderingen en nooit over regels. Dus je wereldbeeld wordt heel erg bepaald door datgene wat niet elke dag aan de hand is. Joris Luyendijk heeft dat ooit een keer perfect verwoord: "Als je de wereld uitsluitend bekijkt via het nieuws dan weet je aan het eind van de dag precies hoe de wereld niet werkt."

CV: Want het zijn allemaal uitzonderingen op de regel?

RW: Het zijn allemaal uitzonderingen op de regel en sommige van die uitzonderingen zijn belangrijk om te weten, dat er een bank omvalt bijvoorbeeld. Maar dat citaat heeft bij mij wel iets gedaan. Want eigenlijk voer je als journalist je publiek met iets dat uiteindelijk een wereldbeeld oplevert dat niet alleen half waar is, maar wat gewoon echt misleidend is.

CV: De nieuwsvoorziening is steeds sneller geworden. Hoe verhoudt snelheid zich tot zorgvuldigheid?

RW: Over het algemeen geldt: hoe sneller hoe onzorgvuldiger.

CV: Want je moet altijd eerst de feiten checken voordat je iets opschrijft?

RW: Dat vind ik een moeilijke. Ik heb wel eens gezegd, journalistiek bestaat voor 80% uit professioneel geroddel. In zeker zin is journalistiek een soort permanent gesprek van de samenleving met zichzelf. Als je een soort wetenschappelijke maatstaf op de journalistiek zou leggen van, het mag pas in de krant als iets 100% waar is, dan komt 80% niet in de krant.

CV: En dan staat het er pas over vier maanden in?

RW: Ook dat nog. Een voorbeeld. Elk jaar komt er in het nieuws - dat is een soort terugkerend iets - het aantal ongelukken dat de politie met de auto veroorzaakt. Dat aantal ligt ergens rond de 1900 per jaar. En altijd wordt dat nieuws op zo'n manier gebracht dat het lijkt alsof de Nederlandse politie een brokkenpiloot is. Als je dat aantal ongelukken echter afzet tegen het aantal kilometers wat de politie rijdt en de situaties waarin, blijkt dat de politie veiliger rijdt dan de gemiddelde weggebruiker. Dat is gek genoeg geen nieuws want daar kun je niemand op aanspreken.

CV: Het is leuker om te zeggen: hoe komt het dat jullie zoveel schade maken?

RW: Sterker nog, de commissaris van de politie werd hier een keer over ondervraagd bij *Pauw en Witteman*. Hij kon perfect aantonen dat het niet klopte wat er werd gezegd. En gek genoeg veranderde het interview niet. De vraag bleef nog steeds: wat gaat u eraan doen?

CV: Marcel Gerlauf (hoofdredacteur NOS) zei laatst in de VARA-gids: als *De Telegraaf* meldt dat de minister zwart geld aanneemt dan neemt controleren te veel tijd in beslag, dan moeten wij mee en is factchecken niet langer heilig.

RW: Ik vind dat echt onbegrijpelijk.

CV: Dat is de baas van het Journaal.

RW: Dat is de baas van het Journaal ja. Ik noem het in mijn boek zelfs een reden voor ontslag voor hem. Als dit namelijk de reden is om het te melden, dan zeg je eigenlijk: ophef is genoeg. Het maakt niet uit waarover en of het terecht is, of het klopt, wij brengen het. Dan ben je dus eigenlijk verslag aan het doen van iets dat mogelijk fictie is.

CV: Ben jij eigenlijk 24/7 journalist?

RW: Ik lees bijvoorbeeld heel weinig romans en veel non-fictie zodat ik daar misschien een stuk uit kan halen.

CV: Dus je denkt altijd: wat heb ik eraan als journalist?

RW: Ja, beroepsmatig, zo kijk ik ook tv.

CV: Mag een journalist aandelen hebben?

RW: Op de economieredactie niet.

CV: Maar op de sportredactie wel?

RW: Ja, dat mag wel.

CV: Ook aandelen Ajax?

RW: Dat is een goede, de reden is namelijk heel simpel: het zou kunnen dat wat jij publiceert de aandelenkoers beïnvloedt.

CV: Pieter Klein, hoofdredacteur RTL Nieuws, nam in een open brief aan Geert Wilders namens de RTL redactie afstand van zijn optreden. Wat vind je daarvan?

RW: Die openheid kan ik waarderen, maar is dat je taak als journalist?

CV: Hij is de baas van een journaal dat mij vertelt wat er is gebeurd.

RW: Nee, wat zij vinden dat er is gebeurd. Dat is een groot verschil.

CV: Kan een parlementair journalist een relatie hebben met een Kamerlid zoals bij *NRC* is gebeurd?

RW: Wat je dan krijgt, is dat alle stukken die zij heeft geschreven over het CDA en alle stukken die nog gaan komen daardoor besmet zijn. Alleen al de schijn van ongeloofwaardigheid is een probleem.

CV: Uit een onderzoek onder journalisten uit 2010 blijkt dat 60% links of links van het midden stemt. Is de journalistiek links?

RW: Journalisten zijn overwegend links of linksstemmend. Als je dat definieert als progressief dan geldt dat denk ik voor een groot deel van de journalisten.

CV: Is *PowNed* nieuwe journalistiek, denk aan het voorbeeld met Ella Vogelaar?

RW: Ik denk dan: wat heb je daar mee bewezen? De impact op Ella Vogelaar was honderd maar op een ieder ander in de samenleving nul.

CV: Hebben kranten en weekbladen nog een toekomst?

RW: Mits zij zich aanpassen aan nieuwe werkelijkheden wel.
CV: Aanpassen aan wat eigenlijk?
RW: Aan het feit dat het over vijftien jaar economisch niet meer haalbaar is, en niet aan je kinderen uit te leggen dat je een pakketje aan informatie door je brievenbus krijgt.
CV: De papieren *Volkskrant*, is die er nog over vijftien jaar?
RW: Nee. Er zijn al gebieden waar bijvoorbeeld het *NRC*, daar ken ik de cijfers van, niet meer wordt bezorgd omdat daar geen vrachtwagen meer naartoe gaat.
CV: Wat doen jullie bij *De Correspondent*?
RW: Wij willen diepgang bieden door correspondenten aan te stellen die zo vrij mogelijk, zonder druk van een deadline of gebrek aan ruimte, zijn of haar stukken kan maken.
CV: De journalistiek ziet zichzelf graag als luis in de pels. Is dat een kloppend zelfbeeld?
RW: Doorgaans op het oppervlakkige niveau wel. Op het niveau dat er kritisch wordt gevolgd en kritisch wordt bevraagd, het niveau waar je weinig voorkennis voor nodig hebt. Dus je krijgt vragen als, maar hoe gaat u dat eigenlijk doen? is het allemaal wel realistisch wat u zegt? Maar veel minder en veel te weinig op het niveau waarbij we drie weken lang hebben gegraven op een onderwerp en waarbij wij op deze inconsistenties, misvattingen en problemen in uw verhaal zijn gestuit en daar nu uitleg over gaan vragen.
CV: Het moeilijk maken en werkelijk in het nauw drijven?
RW: Ja, het moeilijk maken in zoverre dat je er niet mee wekomt om alleen maar een mooie gespinde oneliner te plaatsen. Op een gegeven moment gingen we bij *NRC Next* factchecken. Tijdens de verkiezingen gingen wij de uitspraken van politieke leiders factchecken. Toen kwam er iemand van de Haagse redactie naar ons toe en die zei, "Heel mooi wat jullie hier aan het doen zijn, goed journalistiek werk, maar de woordvoerders van de politieke partijen willen nu minder met ons praten." Daardoor hadden ze minder nieuwtjes en minder lekjes. Je moet die Haagse woordvoerders dus ook op een of andere manier te vriend houden.
CV: Politici stellen vaak eisen als ze bijvoorbeeld naar *Pauw en Witteman* gaan. Moet je dat honoreren?
RW: De reden dat dat kan, heeft te maken de dieper liggende afhankelijkheid van elkaar. Het is de hele structuur en manier waarop de nieuwsvoorziening werkt dat je voor dat soort dilemma's komt te staan.
CV: Ben je weel eens bedreigd in je vak?
RW: Ik niet, maar een goed voorbeeld is hoe destijds de Britse krant *The Guardian* werd bedreigd door de Britse geheime diensten. Die hebben daar letterlijk de computers kapot geslagen.
CV: Dan hou je het wel uit je hoofd om kritische stukken te schrijven?
RW: Dat zou het einde van onafhankelijke journalistiek zijn.

Frits Wester (politiek verslaggever RTL Nieuws)

CV: Wat is journalistiek precies?
FW: Nieuws brengen, niet maken. Er zijn ook journalisten die nieuws proberen te maken van dingen die heel klein zijn. Voor mij gaat het vooral om zaken uitleggen. Mijn rol als commentator en duider bij RTL Nieuws is vooral het uitleggen van zaken.
CV: En duiden is dan vooral zoals jij het ziet?
FW: Nou nee, het proces duiden gaat veel meer over, wat gaat er nu gebeuren, wat gaan ze doen, gaat het wel of niet door, wat is het effect hiervan, wat gaat dat voor jou persoonlijk betekenen. Uitleggen gewoon.
CV: Journalistiek is meer dan alleen een doorgeefluik?
FW: Je moet het zelf ook belangrijk vinden. Het gaat ook om jouw eigen wereld. Als je die vertaalt naar de wereld van andere mensen dan kun je dat verhaal veel beter vertellen.
CV: Wat bedoel je met jouw eigen wereld?
FW: Het idee dat een journalist een beetje anoniem door een samenleving loopt gaat niet op. Je hebt ook kinderen, een hypotheek en te maken met het milieu.
CV: Dus je staat er ook als privé-persoon in?
FW: Ja natuurlijk.
CV: Iedereen mag zichzelf een journalist noemen, is het wel een vak?

FW: Ik denk dat er altijd wel behoefte blijft aan duiding, aan context, aan samenvatting van het nieuws. Wij volgen voor de kijker het nieuws en halen eruit wat voor de kijker belangrijk is.

CV: En dat selecteren is een vak?

FW: Dat is een vak.

CV: Wat is de belangrijkste eigenschap van een journalist?

FW: Heel snel informatie tot je kunnen nemen. Zeker vandaag de dag waar je de hele dag uitzendingen hebt en soms maar een minuut hebt om iets te lezen. Dat gaat me soms wel iets te snel, dan denk ik, jongens zullen we even de tijd nemen.

CV: En doe je het dan toch?

FW: Soms niet en soms zeg ik we doen het.

CV: Dat is bijna hardop lezen en denken op televisie.

FW: Ja dat moet je kunnen als journalist.

CV: Is campagne voeren nog journalistiek?

FW: Vind ik niet, dat vind ik actie voeren. Natuurlijk, als publicaties die gegrond zijn, gebaseerd op feiten tot iets leiden, kun je als journalist denken, dat hebben wij gedaan, prima. Maar dat mag nooit je doel zijn als journalist.

CV: Wat loopt er dan door elkaar?

FW: Je moet nieuws verslaan zoals het er is. En ook met alle kritische noten die daarbij horen. Je mag best tegels oplichten en dingen naar boven halen. Maar het doel kan niet zijn dat je 's morgens denkt, zo nu eens even zorgen dat de minister aftreedt.

CV: Wat ging er fout in de kwestie met Prins Friso?

FW: Alles, een journalist van het *NRC* had iets gehoord geloof ik. Dat was een bombastische vorm van ijdelheid, ik ben erbij geweest, heb iets gehoord en ga dat nu naar buiten brengen.

CV: Was dat een voorbeeld van zorgvuldigheid die leed onder snelheid?

FW: Volgens mij was dat gewoon ijdelheid.

CV: Iedere krant wilde het hebben.

FW: Maar het moet wel kloppen.

CV: Marcel Gerlauf (hoofdredacteur NOS) zei laatst in de VARA-gids: als *De Telegraaf* meldt dat de minister zwart geld aanneemt dan neemt controleren te veel tijd in beslag, dan moeten wij mee en is factchecken niet langer heilig.

FW: Als zoiets meteen effect heeft op het Binnenhof dan ga je het verhaal van het effect vertellen. We hebben een bericht, dit is het effect en later zien we of het klopt. Toen ik bracht dat Willem Alexander en Maxima zich de volgende dag zouden verloven toen opende het achtuurjournaal met dat nieuws op basis van ons bericht.

CV: En ben je dan trots of word je dan zenuwachtig.

FW: Dat vond ik wel heel leuk.

CV: Stel je hebt een bron die zegt dat er op korte termijn ergens in Nederland een terroristische aanslag gaat plaatsvinden.

FW: Als ik niet weet waar dan zou ik het niet brengen.

CV: Ben jij eigenlijk 24/7 journalist?

FW: De politieke journalistiek is 24/7. Dat wil niet zeggen dat ik altijd daar moet zijn. Maar als ik 's ochtends als eerste de krant uit de bus pak om even te kijken wat het nieuws is, ben je eigenlijk al aan het werk.

CV: Jouw vrouw werkt ook in de politiek toch?

FW: Nee, al heel lang niet meer, die was woordvoerster op het ministerie. En dan zei ik wel eens: jij hoeft mij niet meer te vertellen dan de rest, maar minder vind ik ook een beetje flauw.

CV: Jij bent lid van het CDA.

FW: Ik ben daar opgegroeid, ik ben daar voorlichter geweest en toen werd ik journalist. Als ik mijn lidmaatschap op zou zeggen is dat puur symbolisch, dan wis ik niet ineens alles van m'n harde schijf. Alle parlementair verslaggevers gaan naar de stembus en vinden dat er iemand moet winnen.

CV: Pieter Klein, hoofdredacteur RTL Nieuws, nam in een open brief aan Geert Wilders namens de RTL-redactie afstand van zijn optreden. Wat vind je daarvan?

FW: Ik snap Pieter heel goed. Ik snap zijn beweegredenen ook. Alleen had ik het graag van te voren geweten. Ik dacht namelijk, moest dit nou. Ik en mijn collega's hebben daar wel last van gehad. Ik vind dat een journalist best stelling mag nemen maar daar zit een gradatie in.

CV: *Nieuwsuur* wilde destijds Eva Jinek niet als presentator wegens haar relatie met Bram Moszkowicz. Vind je dat een logische beslissing?

FW: Ze zou hem niet kunnen interviewen, dat lijkt me evident. Als mijn vrouw morgen zou beslissen de Kamer in te gaan dan wordt het een keuze. Ik kan niet mijn eigen vrouw gaan interviewen.

CV: Kan een parlementair journalist een relatie hebben met een Kamerlid?

FW: Als ik het weet moet er gekeken worden naar een andere werkplek.

CV: Het is gebeurd bij *NRC*, een verslaggeefster kreeg een relatie met Hans Bleeker. Is dat een probleem?

FW: Het kan een conflict van belang betekenen, of de schijn daarvan.

CV: Is er eigenlijk een pikorde binnen de journalistiek? Staat er iemand bovenaan en is er iemand minder goed?

FW: De rots heeft de grootste aap.

CV: Wat vind je van *PowNed*?

FW: Ik vind het een beetje belletjetrekjournalistiek. Het is grappig, het is lollig, als mensen het maar niet als waarheid gaan zien.

CV: Hebben kranten en weekbladen nog een toekomst?

FW: Mijn kinderen lezen helemaal geen krant meer. Ze volgen het nieuws wel, maar op hun eigen manier.

CV: Hoe machtig is de journalistiek nog?

FW: Ik ben daar altijd een beetje voorzichtig in.

CV: Kunnen jullie journalisten mensen maken of breken?

FW: Nee, wij bieden ze een platform, maken of breken doen ze zelf.

CV: Ben je wel eens bedreigd in je vak?

FW: Ja, ik heb wel eens met beveiliging gezeten.

CV: Was dat in de tijd rondom Fortuyn?

FW: Ja, toen ben ik wel eens thuis opgewacht.

CV: Heeft de journalistiek een opdracht?

FW: We moeten het baantje ook weer niet groter maken dan het is.

Arnold Karskens (oorlogsverslaggever)

CV: Wat is journalistiek precies?

AK: Journalistiek is het verspreiden van een bepaalde boodschap, van het nieuws zoals jij dat ziet.

CV: Met een nadruk op dat laatste?

AK: Ja, daarom staat je naam ook altijd boven een artikel, het is jouw interpretatie.

CV: Voel jij je betrokken?

AK: Ik voel me wel betrokken ja.

CV: Maar dat kan makkelijk overgaan in activisme?

AK: Ja. Ik wil wel een held zijn, ik voel me ook een held. Voor alle duidelijkheid, iedereen die boven zichzelf uitstijgt, is een held. Ik haal als journalist altijd het maximale uit mezelf. En in oorlogsverslaggeving is dat een stap verder gaan dan anderen.

CV: Iedereen mag zichzelf een journalist noemen. Is het wel een vak?

AK: Dat is het voordeel van de journalistiek, je hoeft eigenlijk niets te weten, je hoeft alleen maar te vragen.

CV: Het klinkt bijna alsof je niets hoeft te kunnen?

AK: Na ja, je moet hoofdzaken van bijzaken kunnen onderscheiden, maar dat kun je aanleren.

CV: Dus je hoeft niet veel te weten maar te vragen zeg je?

AK: Je moet kunnen en durven vragen.

CV: Wat ging er fout in de kwestie met Prins Friso?

AK: Daar is niet goed doorgevraagd.

CV: Op wat?

AK: Wat hij precies had.

CV: Maar dat heeft die arts misschien niet verteld.

AK: Dan hadden ze door moeten vragen. Daarom ben ik voorstander van directe journalistiek en dan moet je geen vriendjes blijven met je bron.

CV: Je bedoelt; diegene die het stuk maakte wilde te veel de bron in bescherming nemen?

AK: Die zal waarschijnlijk spijt hebben gehad, *NRC* zal spijt hebben gehad. Een echte journalist heeft geen vrienden, die denkt, dat is nieuws, dat wil ik weten en dan moet je overal op door durven vragen.

CV: Marcel Gerlauf (hoofdredacteur NOS) zei laatst in de VARA-gids: als *De Telegraaf* meldt dat de minister zwart geld aanneemt dan neemt controleren te veel tijd in beslag, dan moeten wij mee en is factchecken niet langer heilig.

AK: De NOS is helemaal niet verplicht om dat nieuws over te nemen maar kunnen wel zeggen: dat hebben we van een belangrijke bron. De NOS wil ook niet te boek staan als degene die het nieuws altijd als laatste heeft.

CV: Want dat is het dan, dat je achterloopt?

AK: Ja, dat je het sukkeltje bent.

CV: Er was ooit sprake van een omkoopschandaal van scheidsrechter Dick Jol. Toen werd zijn ex-vrouw als bron aangevoerd.

AK: Ex-vrouwen zijn goede bronnen. Ik gebruik ze zelf ook vaak.

CV: Zitten die niet vol rancune?

AK: Je kunt altijd vragen naar bewijs .

CV: Ben jij eigenlijk 24/7 journalist?

AK: Ja.

CV: En dat betekent?

AK: Als ik een nieuwtje zie, dan onthoud ik dat.

CV: Ook als je op een feestje bent?

AK Ja.

CV: Dat heeft niet tot verlies van vrienden geleid?

AK: Ik heb eigenlijk niets aan vrienden. Ik heb veel meer aan vijanden want die triggeren mij veel meer om zaken te onderzoeken.

CV: Dus je hebt liever tegenstand?

AK: Ja, of ik ken mensen liever niet.

CV: Moet je ernaar streven als journalist om nergens bij te horen?

AK: Ja, ik ga nooit naar recepties.

CV: Terwijl je dan misschien wel veel hoort.

AK: Ja, maar dan ben ik bang dat ze me proberen in te pakken of vrienden met me proberen te worden.

CV: Daar ben je toch zelf bij.

AK: Ja, maar ik ken ook m'n zwakke punten. Als iemand heel aardig tegen mij is, is het moeilijk hard tegen zo iemand te zijn.

CV: Vrienden zijn een gevaar voor zuivere beroepsuitoefening?

AK: Absoluut. Maak geen vrienden en zorg dat je niemand aardig gaat vinden. Als je die twee dingen vasthoudt als journalist kun je er oud mee worden. Ik ken wel mensen, Fred Teeven bijvoorbeeld. En met een aantal zaken van hem ben ik het niet eens, dan vind ik het toch moeilijk om daarover te schrijven.

CV: En als jij dan een tip krijgt dat er iets niet in orde zou zijn met Teeven, hypothetisch.

AK: Dan zou ik er wel over schrijven.

CV: Meld je dat hem dan?

AK: Ja, ik zou dan vragen of het klopt.

CV: En als hij nou zegt, Arnold als je dit doorzet maak je me kapot.

AK: Hij kent me goed genoeg om te weten dat ik het dan toch doorzet.

CV: Ben jij lid van een politieke partij?

AK: Nee, absoluut niet.

CV: Frits Wester is lid van het CDA.

AK: Ja, dat kan absoluut niet. Alles wat hij over het CDA zegt, ligt onder een vergrootglas. Nee, je moet neutraler zijn. En anders moet je maar een ander vak kiezen.

CV: En kun je lid zijn van Greenpeace of Amnesty?

AK: Zou kunnen maar dat ben ik ook niet.

CV: Pieter Klein, hoofdredacteur RTL Nieuws, nam in een open brief aan Geert Wilders namens de RTL- redactie afstand van zijn optreden. Wat vind je daarvan?

AK: Moet je dat wel doen, vraag ik me dan af.

CV: *Nieuwsuur* wilde destijds Eva Jinek niet als presentator wegens haar relatie met Bram Moszkowicz. Vind je dat een logische beslissing?

AK: Ik vind Eva Jinek best goed.

CV: Maar dat heeft hier niets mee te maken.

AK: Dus ik had haar gehouden.

CV: Ondanks dat contact en dat ze misschien over hem gingen berichten?

AK: Dan haal je haar van dat onderwerp af en laat je het iemand anders doen.

CV: Is voor jou *Nieuwsuur* betere journalistiek dan *Hart van Nederland*?

AK: Dat hangt helemaal van het onderwerp af. Misschien dat zij van iets dat bijvoorbeeld leeft in Drenthe veel beter verslag kunnen doen dan *Nieuwsuur*.

CV: Uit een onderzoek onder journalisten uit 2010 blijkt dat 60% links of links van het midden stemt. Is de journalistiek links?

AK: Dat komt voort uit een houding van, ik wil iets veranderen in de wereld. En links heeft nog altijd het imago beter te zijn dan rechts.

CV: Wat is kritische journalistiek?

AK: Dat is wat ik bedrijf.

CV: En dat betekent?

AK: Dat je alles nog eens even een kwartslag draait. Als er wordt gezegd: we moeten militairen naar Mali sturen dat je vraagt naar het effect daarvan.

CV: Dus altijd de vraag, klopt dat wel? is dat wel zo?

AK: Ja, die vraag moet je wel durven opperen.

CV: Is kritische journalistiek hetzelfde als harde vragen durven stellen?

AK: Nee, want dat zijn niet altijd de meest effectieve vragen.

CV: *GeenStijl* is dat ook journalistiek?

AK: Dat is meer meningsvorming. Ik vind het leuk om te lezen maar om nou te zeggen dat het een belangrijke bron van informatie is, dat denk ik niet.

CV: Bestaat *de Volkskrant* nog over tien jaar?

AK: Ik denk dat *de Volkskrant* nog wel bestaat. Dat is een sterk merk. Maar ik vraag me wel af of *Trouw* over tien jaar nog bestaat, of het *AD*.

CV: De journalistiek ziet zichzelf graag als luis in de pels. Is dat een kloppend zelfbeeld?

AK: Nee, natuurlijk niet. In Nieuwspoort zitten journalisten gewoon bij de mensen aan tafel die ze eigenlijk stevig zouden moeten aanpakken.

CV: Bedoel je dat de macht niet meer wordt gecontroleerd?

AK: ja, onvoldoende.

CV: Wat is de schoonheid van jouw vak? Wat maakt het een mooi vak?

AK: Ik weet niet of er in oorlogsverslaggeving schoonheid zit. Ik schrijf boeken over de jacht op oorlogsmisdadigers. Dan spreek ik wel eens nabestaanden en die zijn dan heel dankbaar. Dat is misschien wel de schoonheid.

CV: Harm Taselaar, hoofdredacteur bij RTL Nieuws, zei dat hij na de dood van Stan Storimans liever geen mensen meer naar conflictgebieden stuurt.

AK: Daar kan ik inkomen. Hij heeft een hoop verantwoordelijkheid en kan het slagveld vanaf hier niet overzien.

CV: Er werd hem gevraagd wat hij zou doen als een freelance journalist zou aanbieden om exclusief voor RTL naar Syrië af te reizen. Dan zegt hij resoluut nee.

AK: Vooraf ja, achteraf denk ik niet.

CV: Maar die overweging moet je toch vooraf maken, is het mij dit waard?

AK: Een goed verhaal is het waard om voor te sterven.

CV: Heeft de journalistiek een opdracht?

AK: Ja, het heeft de opdracht om mensen te waarschuwen. Je hebt een schrijvende functie maar ook een waarschuwende functie. De macht van de journalist is alleen wel beperkt.

Clairy Polak (presentator *Nova* en *Netwerk*)

CV: Is journalistiek meer dan een doorgeefluik?

CP: Je kunt jezelf niet uitschakelen. Een doorgeefluik suggereert een rare objectiviteit die echt niet bestaat.

CV: Dus het nieuws is altijd persoonlijk gekleurd?

CP: Ja.

CV: Dominique Weesie vertelde dat hij vier dagen de tijd kreeg om de directie van de NS weg te krijgen, wat vind je daar van?

CP: Dat vind ik geen journalistiek, dat vind ik campagne voeren.

CV: Dat is iets anders? Daar mag je journalistiek ook niet voor inzetten?

CP: Ik vind van niet.

CV: Wat doe je dan dat niet mag?

CP: Dan manipuleer je. Als journalist kun je nooit je mening uitschakelen, dat hoef je ook helemaal niet te doen maar je moet hem wel kunnen loslaten. Als je vanuit een mening journalistiek bedrijft ben je geen journalistiek aan het bedrijven maar politiek.

CV: Is de bakermat van de journalistiek nog altijd de geschreven pers?

CP: Dat weet ik niet, het is toch wel heel erg omgekeerd. Reken maar dat wij bij *Nova* en *Buitenhof* even keken of iets van ons op Teletekst stond en als dat zo was stond het de volgende dag ook in de kranten, dus het werkt ook omgekeerd. Als het op 101 stond dan hadden we nieuws gemaakt en dat was toch altijd wel een positief iets.

CV: Je zegt het een beetje beschamend.

CP: Natuurlijk kwam het wel eens voor dat wij tegen elkaar zeiden, we moeten nu wel weer eens nieuws maken.

CV: De nieuwsvoorziening is steeds sneller geworden, hoe verhoudt snelheid zich tot zorgvuldigheid?

CP: Snelheid is de vijand van de zorgvuldigheid.

CV: Geef eens een voorbeeld

CP: De aanslagen in Noorwegen van Breivik. Bijna een dag lang werd dat aan moslims toegeschreven.

CV: En wat betekent dat dan?

CP: Dat betekent dat wij in onze haast om niet alleen het nieuwsfeit te willen laten zien, wat onze taak is, maar ook dat nieuwsfeit te willen duiden, wat ook onze taak is, onzorgvuldig zijn geweest. We willen alles weten, we willen alles horen, de consument wil alles weten dus dat moeten we voeden, desnoods verzinnen we maar iets. Dit voorbeeld had mij ook kunnen overkomen. Ik had waarschijnlijk dezelfde vragen gesteld, is al bekend wie het gedaan heeft?

CV: Dus er valt niemand iets te verwijten?

CP: Natuurlijk wel.

CV: Wie dan?

CP: Ons, de redactie. Wij zouden dat soort dingen niet moeten doen als wij niet zeker weten waar we het over hebben.

CV: Marcel Gerlauf (hoofdredacteur NOS) zei laatst in de VARA-gids: als *De Telegraaf* meldt dat de minister zwart geld aanneemt dan neemt controleren te veel tijd in beslag, dan moeten wij mee en is factchecken niet langer heilig.

CP: Je mag zover gaan, in die zin dat je zegt, *De Telegraaf* meldt dit en dit, iedereen heeft het erover en wij zijn het voor u aan het uitzoeken.

CV: Of moet je het negeren tot je er zelf iets aan kunt toevoegen?

CP: Nee, want het is wel iets wat gebeurt. En je doet als journalist ook verslag van wat er gebeurt.

CV: Maar je verspreidt misschien een roddel die niet klopt?

CP: In dit geval doe je daar aan mee ja.

CV: En doe je het niet, komt een ander ermee?

CP: Ja, we papegaaien elkaar allemaal na. Zij hebben het erover dus moeten wij het er ook over hebben.

CV: Er was ooit sprake van een omkoopschandaal van scheidsrechter Dick Jol. Toen werd zijn ex-vrouw als bron aangevoerd.

CP: Dan moet je een discussie gaan voeren over de betrouwbaarheid van je bron.

CV: Stel je hebt een bron die zegt dat er op korte termijn ergens in Nederland een terroristische aanslag gaat plaatsvinden. Breng jij dat nieuws dan?

CP: Ja, wij zouden dat brengen maar het niet spectaculairder maken dan het is.

CV: Arnold Karskens zei, je moet als journalist nergens bij willen horen.

CP: Daar herken ik mij totaal niet in

CV: Het is niet goed te streven om nergens bij te horen?

CP: Nee, ik vind dat wij ook gewoon burgers zijn, gewone mensen.

CV: Stem je bijvoorbeeld?

CP: Ja.

CV: Frits Wester is lid van het CDA. Kan dat?

CP: Dat vind ik moeilijk.

CV: Kun je lid zijn van *Greenpeace* of *Amnesty*?

CP: Ja, ik ben zelf lid van beide. Je moet er wel over nadenken, maar ik vind over het algemeen dat goede doelen moeten kunnen.

CV: Pieter Klein, hoofdredacteur RTL Nieuws, nam in een open brief aan Geert Wilders namens de RTL-redactie afstand van zijn optreden. Wat vind je daarvan?

CP: Dat heeft mij enorm verbaasd. Hij sprak namelijk namens een journalistieke organisatie die geacht wordt verslag te doen van zaken, onderzoek te doen maar niet om een standpunt in te nemen. Het is een vorm van actiejournalistiek en daar wat ik dat bij *De Telegraaf* onaanvaardbaar vind, vind ik dat bij het RTL Nieuws ook.

CV: *Nieuwsuur* wilde destijds Eva Jinek niet als presentator wegens haar relatie met Bram Moszkowicz. Vind je dat een logische beslissing?

CP: Ja.

CV: Waarom?

CP: Omdat de onderzoeksredactie van *Nieuwsuur* bezig was met onderzoek naar de handel en wandel van meneer Moszkowicz. Er werd toen ook door Eva gezegd, dan interview ik hem niet meer. Dan moet een ander dat doen. Als de interviewer niet vrij is om de geliefde te interviewen dan moet je er mee ophouden.

CV: Kan een parlementair journalist een relatie hebben met een Kamerlid zoals bij *NRC* is gebeurd?

CP: Een journaliste die een relatie heeft met een politicus, bij een krant, als zij geen politiek journaliste is en hem niet interviewt, daarvan zou ik zeggen dat het geen probleem is.

CV: Maar zij was een parlementair verslaggever.

CP: Dan moet zij met haar 'journalistieke poten' van hem afblijven.

CV: Dat is dan toch met Eva Jinek en Bram Moszkowicz?

CP: Dan moet ik even goed nadenken waarom ik dat niet vind. Het heeft er mee te maken dat Eva Jinek het gezicht is als nieuwsanker van een programma. En een journalist bij een krant is niet het gezicht van die krant.

CV: Ik vind dat onderscheid niet zo interessant.

CP: Na ja ik probeer te denken en denk dat het te maken heeft met beeldvorming.

CV: Heeft het te maken met televisie, is dat een verschil?

CP: Dan is gaat het letterlijk om beeldvorming.

CV: Is voor jou *Nieuwsuur* betere journalistiek dan *Hart van Nederland*?

CP: Ik weet zeker dat zij dat zelf wel vinden. Dat kun je alleen niet zeggen. Het zijn twee verschillende vormen van journalistiek.

CV: Uit een onderzoek onder journalisten uit 2010 blijkt dat 60% links of links van het midden stemt. Is de journalistiek links?

CP: Ik weet niet of de journalistiek links is. Blijkbaar is 60% van de journalisten links. Als je een goede journalist bent, speelt dat helemaal geen rol.

CV: Dus wat je stemt is niet bepalend voor hoe je kijkt?

CP: Wel hoe je kijkt maar niet hoe je er vervolgens over bericht.

CV: Henk Hagoort zei in zijn EO tijd, *Netwerk*, *Nova* en *Een vandaag*, dat is drie keer *de Volkskrant*. Had hij daar gelijk in?

CP: Nee natuurlijk niet, ik heb eigenlijk nooit begrepen wat hij daarmee bedoelde.

CV: Waarschijnlijk dat 60% van de journalistiek links is.

CP: Want *de Volkskrant* is een linkse krant? Wat ik interessant vind aan journalistiek en waar je als journalist ook rekening mee moet houden is beeldvorming.

CV: En wat bedoel je met beeldvorming in dit verband?

CP: Het beeld was één, ze zijn links, twee: ze doen allemaal hetzelfde, wat absoluut niet waar was en drie: het was zuur. Het was de bedoeling een negatief beeld neer te zetten.

CV: Wat is kritische journalistiek?

CP: Nadenken over wat iemand zegt. Goed luisteren. Vervolgens dat weer vergelijken met wat jij weet en die twee dingen tegenover elkaar plaatsen. Ik heb zelf nog wel eens gedacht dat dat het zit in het durven stellen van harde vragen.

CV: Sven Kockelmann die vraagt, "Bent u een schurk?"

CP: Precies. In het gunstigste geval zet je daarmee iemand op het verkeerde been zodat hij of zij zijn verdediging laat vallen. Maar interviewen is de meest gemankeerde vorm van journalistiek bedrijven. Zeker wanneer het live is.

CV: Waarom?

CP: Ik kan een hele lijst opnoemen. Het moet in een hele korte tijd. Je hebt geen enkele mogelijkheid om datgene wat er gezegd wordt te checken of om wederhoor te plegen. Je moet dus afgaan op je eigen kennis. Al die dingen die journalistiek journalistiek maken, kun je in een live-interview niet toepassen.

CV: *GeenStijl* is dat ook journalistiek?

CP: Nee daar kijk ik nooit op.

CV: Kunnen jullie journalisten mensen maken of breken?

CP: Als ik een politicus zou willen maken of breken dan kan ik dat niet in mijn eentje.

CV: Job Cohen was bijna weg na één interview bij *Nieuwsuur*.

CP: Als hij verder een goed politicus was geweest, als hij verder goed uit zijn woorden had kunnen komen, als hij hetzelfde charisma had gehad als tijdens zijn tijd als bestuurder van Amsterdam, dan was hem niks overkomen.

CV: En Ella Vogelaar?

CP: Als Ella Vogelaar een goede, krachtige politica was geweest dan was dit haar niet overkomen.

CV: Dus wie sterk is kan niet gebroken worden?

CP: Niet op die manier.

CV: Op welke manier dan wel?

CP: Er kan altijd iets gebeuren of bekend worden waardoor je af moet treden.

CV: De journalistiek ziet zichzelf graag als luis in de pels. Is dat een kloppend zelfbeeld?

CP: Als je geen contacten hebt, dan kom je nooit ergens achter. Dus je moet socialiseren.

CV: Kun je als interviewer eigenlijk alles vragen?

CP: Ik vind het zelf bijvoorbeeld niet belangrijk om bij een politicus te weten wie het met wie doet en hoe vaak.

CV: Ook niet als het iemand is die het gezin als hoeksteen van de samenleving ziet.

CP: Dan weer wel. Het is zo'n open deur om te zeggen, het hangt van de situatie af.

CV: als je een politicus wilt interviewen moet je op voorhand vertellen waar het over gaat?

CP: Ja, anders komt hij niet. Dan gaat de bureauredacteur onderhandelen met de persvoorlichter.

CV: En moet je ook doen wat hij zegt?

CP: Ja, anders komt hij de volgende keer niet.

CV: *Pauw en Witteman* hadden een tijdje geleden Heleen Mees in de uitzending, maar over de kwestie waar zij in verzeild was geraakt werd niet gesproken. Moet je het dan wel doen?

CP: Nee.

CV: Wat is de schoonheid van jouw vak? Wat maakt het een mooi vak?

CP: Je hebt een goed excuus om zomaar mensen te benaderen en hen het hemd van het lijf te vragen.

CV: Het verschaft je een paspoort?

CP: Ja, en dat is tevens je identiteitskaart.

CV: En wat is in dit geval je identiteit?

CP: Dat je altijd vragen mag blijven stellen. Ik kan bijna geen gesprek voeren zonder vragen te stellen.

CV: Heeft de journalistiek een opdracht? Arnold Karskens zei dat de journalistiek ook een waar-schuwendende functie heeft.

CP: Karskens heeft recht van spreken. Hij zoekt allemaal gevaarlijke gebieden op om er verslag te doen.

Evert Santegoeds (hoofdredacteur *Privé*)

CV: Is roddeljournalistiek jouw werk of jouw hobby?

ES: Het is echt werk.

CV: Wat is dat eigenlijk, roddelen?

ES: Ik denk dat het kwaadspreken betekent.

CV: Het is kwaadspreekjournalistiek?

ES: Ja, dat is wel het imago wat de bladen hebben, goed nieuws is geen nieuws.

CV: Wat is nieuws eigenlijk?

ES: Je moet heel erg de neiging hebben om het over de heg meteen aan je buurvrouw te willen vertellen.

CV: En waar moet het dan aan voldoen?

ES: Het moet heel erg een 'heb je gehoord dat' -gehalte hebben.

CV: En maak die zin nu eens af.

ES: Nou, Wendy van Dijk gaat scheiden, trouwen, een kind krijgen.

CV: En dan is het al een verhaal?

ES: Dan is het nieuws tot 's avonds de entertainmentprogramma's erover gaan berichten. Dan heeft de buurvrouw het zelf al gezien.

CV: Moet iets waar zijn?

ES: Het is vervelend als het niet waar is.

CV: Maar het is geen keiharde voorwaarde?

ES: Nee, maar er zijn natuurlijk heel veel nuances in waar. Moet de artiest het toegeven of moeten we er volgende week nog eens overheen en met foto's aantonen dat iets waar is?

CV: Maar het is geen noodzaak voordat je iets opschrijft?

ES: Nee, het is heel vaak een gradatie van waar.

CV: Kun je een voorbeeld geven?

ES: Mijn eerste rechtszaak over de Koninklijke Familie was iets over Alexander in het Hilton met een blondine. Er is altijd gezegd dat dat niet waar was. Toch was dat zo'n hardnekkig verhaal dat mensen bleven volhouden dat het wel degelijk zo was.

CV: En toch hebben jullie die rechtszaak verloren?

ES: We hebben het in zoverre moeten rectificeren dat het tegen de bekentenis van de prins geen stand heeft kunnen houden.

CV: Dus wat stond er dan? Dat de Prins zegt dat het niet zo is en dat we het niet hebben kunnen bewijzen maar dat het geen onzin verhaal is?

ES: Precies.

CV: Ben jij eigenlijk 24/7 journalist?

ES: Je houdt je oren altijd open en je telefoon altijd aan.

CV: Waar en met wie je ook bent?

ES: Ja, maar dat weten ze ook wel.

CV: Zijn mensen wel eens bang voor je wat dat betreft?

ES: Dat zal best maar de meeste ken ik al heel lang.

CV: Stem je?

ES: Ja, D66.

CV: Ben jij lid van een politieke partij en kan dat als journalist?

ES: Wel geweest ja.

CV: *Nieuwsuur* wilde destijds Eva Jinek niet als presentator wegens haar relatie met Bram Moszkowicz. Vind je dat een logische beslissing?

ES: Er speelde het een en ander met Moszkowicz. Maar om haar dan niet aan te nemen, dat heeft me wel verbaasd.

CV: Wat is kritische journalistiek?

ES: Weet je wel zeker dat? doorvragen, en al weten welk verhaal er moet komen voor je tegenover iemand zit.

CV: Wat vind je van *PowNed*?

ES: Een kunstje waar mensen zich tegen leerden wapenen.

CV: Schrijf je alles wat je weet op?

ES: Nee, je houdt wel eens dingen in je achterhoofd.

CV: Vragen die mensen dat dan aan jou?

ES: Ja hoor. We hebben van een aantal mensen een brief gekregen die zeggen: ik wil niet dat mijn kinderen worden afgebeeld bijvoorbeeld.

CV: En hou je je daar aan?

ES: Ja.

CV: En als die mensen zeggen, ik wil ook dat je mij met rust laat.

ES : Dat gebeurt verdomd weinig.

CV: Dus iedereen mag jullie een brief schrijven en zeggen: ik wil dat jullie mij niet meer volgen.

ES: Ja.

CV: En dan hou je je daar aan?

ES: Ja.

CV: Waarom doen al die mensen dat dan niet?

ES: Geen idee.

CV: Hoe ver ga je voor een smakelijk verhaal?

ES: Het beperkt zich meestal tot eens een keer wat gaan eten met iemand die het een en ander te melden heeft.

Dominique Weesie (oud-verslaggever *De Telegraaf* en presentator *PowNed*)

CV: Wat leerde je bij *De Telegraaf*?

DW: Het is de beste leerschool die ik me heb kunnen voorstellen. Je moest heel goed weten wat er speelt in het land.

CV: Wat voor stukken schreef je?

DW: Ik hield me veel bezig met verkeer en vervoer.

CV: Tineke Netelenbos?

DW: Ja, Tineke Tolpoort. *De Telegraaf* voerde wel campagne tegen het rekeningrijden. *De Telegraaf* kan campagne voeren. Het is wel eens zo'n puinhoop op het spoor geweest dat wij toen een week de tijd kregen om de directie weg te krijgen.

CV: En is dat gelukt?

DW: Ja, in vier dagen.

CV: Je kunt dus mensen wegschrijven?

DW: Je moet jezelf niet te veel macht toedienen. Als je er als directie zo'n puinhoop van hebt gemaakt, is het niet moeilijk dat laatste zetje te geven.

CV: Joop van Tijn zei ooit, de beste journalisten zitten bij de krant en niet in Hilversum.

DW: Eens.

CV: Ja, waarom zijn die beter?

DW: Ze zijn allrounder, brengen dagelijks nieuws. En ze doen dat, zoals ik ze ken, met heel veel passie en buitengewoon serieus. Je staat 's ochtends op en? iedereen, of je nu wil of niet, gaat braaf de kranten over zitten tikken.

CV: En de radio volgt de kranten en 's avonds gaat de televisie er nog eens overheen?

DW: Precies. Kranten zijn misschien wel de belangrijkste nieuwsbron in Nederland.

CV: Nog steeds?

DW: Dat denk ik ja.

CV: Ook belangrijker dan internet?

DW: Ja.

CV: Dat vind ik toch bijzonder voor iemand die internet goed kent.

DW: Ik vind internet fantastisch maar het is ook wel een ongelofelijke vergaarbak.

CV: En de bronnen zijn onbetrouwbaar?

DW: Ja, als ik bij *GeenStijl* wel eens een stukje schreef en ik had geen bron, geen verwijzing naar *NRC*, dan waren de eerste vijf reacties, zegt wie? bron? En als *NRC*, *De Telegraaf* of *de Volkskrant* mijn nieuws brengen dan geloof ik dat.

CV: Dan denk je, dat is uitgezocht.

DW: Laat ik het zo zeggen, ik geloof eerder een krant dan een voor mij niet traceerbare website.

CV: Dus de krant is belangrijk?

DW: Als die krant verdwijnt dan hebben we met z'n allen een heel groot probleem.

CV: De nieuwsvoorziening is steeds sneller geworden, hoe verhoudt snelheid zich tot zorgvuldigheid?

DW: Op internet mag alles, dat heeft namelijk een soort zelfreinigend vermogen.

CV: Want er wordt altijd wel iets tegenover geplaatst?

DW: Ja, een *NRC* doet dat bijvoorbeeld ook op zijn website. Daar mag gewoon meer.

CV: Dus is het minder belangrijk of iets klopt?

DW: Ja, omdat men mee zoekt naar de waarheid. Kijk naar het incident in Apeldoorn. Dat gaat zo snel dat je met updates gaat werken. Dan zijn er ook wel eens dingen die niet kloppen. Maar langzaam maar zeker wordt dat dan gecorrigeerd.

CV: En buiten internet om, bij de klassieke media, hoe verhoudt daar snelheid zich tot zorgvuldigheid?

DW: Als ik zeker weet dat iets niet klopt, ga ik het niet uitzenden.

CV: Marcel Gerlauf (hoofdredacteur NOS) zei laatst in de VARA-gids: als *De Telegraaf* meldt dat de minister zwart geld aanneemt dan neemt controleren te veel tijd in beslag, dan moeten wij mee en is factchecken niet langer heilig.

DW: Dat begrijp ik heel goed.

CV: Stel dat je met een ijzersterke onthulling kan komen, maar een die ook maatschappelijke gevolgen heeft. Wat doe je dan?

DW: Onmiddellijk met die onthulling komen, geen twijfel over mogelijk.

CV: Stel je hebt een bron die zegt dat er ergens op korte termijn ergens in Nederland een terroristische aanslag gaat plaatsvinden.

DW: Dan ga ik het niet brengen.

CV: Waarom niet?

DW: Dat vind ik ontwrichting van de samenleving. Ik ga me dan afvragen, is deze persoon zelf betrokken, is het iemand van de veiligheidsdiensten. Als ik denk dat die persoon mogelijk betrokken is, stap ik onmiddellijk naar de politie.

CV: Pieter Klein, hoofdredacteur RTL Nieuws, nam in een open brief aan Geert Wilders namens de RTL redactie afstand van zijn optreden. Wat vind je daarvan?

DW: Ik vind het een beetje, kijk mij eens een goed mens zijn.

CV: Kan een parlementair journalist een relatie hebben met een Kamerlid?

DW: Als je vriend en vriendin bent, verwacht in ieder geval de vrouw dat je alles vertelt, en dat kan dan niet.

CV: Uit een onderzoek onder journalisten uit 2010 blijkt dat 60% links of links van het midden stemt. Is de journalistiek links?

DW: Laat ik het zo zeggen, de journalistiek is niet rechts.

CV: Wat is kritische journalistiek?

DW: Als je vragen blijft stellen en niet zomaar met het eerste het beste antwoord genoeg neemt.

CV: Wat was jullie insteek eigenlijk met *PowNed*?

DW: Een dagelijks actualiteitenprogramma maken wat alle kanten opschiet met veel aandacht voor politiek.

CV: Jullie werden binnengehaald als het noodzakelijk rechtse geluid. Zijn jullie dat ook?

DW: Nee, wij zijn niks maar mogen wel graag tikkies uitdelen. Soms zit er ook geen gedachte achter. het is een beetje een uit de hand gelopen grap.

CV: Jij hebt heel lang bij *De Telegraaf* gewerkt. Hebben kranten en weekbladen nog een toekomst?

DW: Ja. Maar weekbladen krijgen het lastig.

CV: *Vrij Nederland* en *De Groene Amsterdammer*, bestaan die over tien jaar nog?

DW: Nee dat denk ik niet.

CV: Lees jij *De Correspondent*?

DW: Ik ben er niet op geabonneerd.

CV: Maar snap je wat hij is gaan doen?

DW: Ja, ik vind het buitengewoon knap maar oersaai.

CV: Kunnen jullie journalisten mensen maken of breken?

DW: Ja.

CV: Waar denk je dan aan, Ella Vogelaar?

DW: Nee want dat zou te veel eer zijn.

CV: Politici stellen vaak eisen als ze bijvoorbeeld naar *Pauw en Witteman* gaan. Moet je dat honoreren?

DW: Dat is de praktijk.

CV: *Pauw en Witteman* hadden een tijdje geleden Heleen Mees in de uitzending, maar over de kwestie waar zij in verzeild was geraakt werd niet gesproken. Moet je het dan wel doen?

DW: Ik zag Paul Witteman en Heleen Mees en dacht, nu wordt het leuk. En vervolgens werd er gezegd, we hebben afgesproken dat we het daar niet over gaan hebben. Dan maar één keer Heleen Mees aan tafel en daarna nooit meer, maar ik ga het erover hebben.

CV: Ben je wel eens bedreigd in je vak?

DW: Ja.

CV: Ook echt dat je er van schrok?

DW: Ja.

CV: En waar had dat mee te maken?

DW: Dat mensen het niet met je eens zijn.

